

LĀZA

APKĀRTRAKSTS

NR. 174/2025

Latviešu ārstu un zobārstu apvienība
**Journal of the Latvian Medical and
Dental Association**

LĀZA valde

Juris Lazovskis, M.D., Kanāda
LĀZA valdes priekšsēdis
E-pasts: juris.lazovskis@nshealth.ca

Daina Dreimane, M.D., ASV
LĀZA vicepriekšsēde
E-pasts: ddreiman@fastmail.fm

Alda Urtāne, M.D., Norvēģija
LĀZA sekretāre
E-pasts: urtanealda@gmail.com

Zaiga Alksne-Phillips, M.D., ASV
LĀZA kasiere
E-pasts: zap@uw.edu

Atis Bārzdiņš, M.D., ASV
LĀZA kasiera vietnieks
E-pasts: atisbarzdins@gmail.com
Eriks A. Niedrītis, M.D., ASV
LĀZA speciālo projektu koordinators,
Profesora Ilmāra Lazovska Medicīnas
fonda izveidotājs un vadītājs
E-pasts: erikniedritis@msn.com

Laris Galejs, M.D., ASV
LĀZA biedrzinis Amerikā
E-pasts: larzndi@msn.com

Andis Graudiņš, MB BS (Hons), PhD,
Austrālija
LĀZA biedrzinis Austrālijā,
Jaunzēlandē
E-pasts: andis@graudins.com

Kārlis Rācenis, M.D., Latvija
LĀZA biedrzinis ES
E-pasts: karlisracenis@gmail.com

Kamena Kaidaka, M.D., Latvija LĀZA
biroja vadītāja,
LĀZA Apkārtraksta redaktore
E-pasts: kamenak@hotmail.com

Saziņai Latvijā – Pasta adrese:
Augstienes iela 22, Rīga LV-1024,
Tālrunis + 371 29121922
laza@lazariga.lv
www.lazariga.lv
LĀZA Facebook: LĀZA pasaulē
Youtube: @LAZALatvija

Saturs LĀZA Apkārtraksts Nr. 174/ 2025

Mums vēl ir laiks Juris Lazovskis	3
About the Journal of LĀZA, No. 174	4
Gens una sumus — vienoti 10. Latvijas Ārstu kongresā Kamena Kaidaka	6
10. Latvijas Ārstu kongresa Rezolūcija	9
Vēstures notikumi un personības	10
LĀZA konkurss "Spilgti vēstures notikumi un personības Latvijas medicīnā: to loma veselības aprūpes attīstībā un nākotnes veidošanā"	
Pārdomas par inovācijām un humānismu medicīnā Daina Dreimane	12
Fragments no profesora Paula Stradiņa uzrunas slimniekiem Ziemassvētkos (1939. g.)	14
Par AI no mana skatu punkta... Ieva Prāne	15
Profesora Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda stipendijas 2025	16
10. Latvijas Ārstu kongress – vai labs darbiņš padarīts?	18
Piešķirtas Ojāra Veides fonda stipendijas 2025. gadā	19
Ojāra Veides fonda stipendiātu pieredzes stāsti	
Ilze Seržante, Rihards Vugulis, Ilze Prikule	20
Latvijas Medicīnas Fonda stipendijas 2025	23
LMF/Andras Kalniņas stipendija Magnolija Garbarino, Viktors Kalniņš, Madara Ratniece, Anna Marija Leščinska	24
Cildinājuma raksts Bertramam Zariņam un Kristapam Zariņam	25
LĀZA – joprojām svarīga Rūdolfs Vilde	26
Pārvietojama operāciju zāle Ukrainai	28
Gada balva medicīnā 2024	30
"55 minūtes ar LĀZA" Kamena Kaidaka	32
Cik sekunžu dots, lai glābtu dzīvību Kamena Kaidaka	33
Grāmata "Posteņos. Barikādes atceras žurnālisti" Lia Guļevska	35
Tehnoloģiju izmantošana militārās medicīnas apgūvē Zints Sīlis	36
2025. gada piecas atklāsmes Atis Bārzdiņš	39
Jauns posms bērnu psihiatrijā Latvijā Karīna Beinerte	42
LĀZA Semināri ģimenes ārstiem	43
Latvijas anestezioloģija - no pagātnes uz nākotni	
Antoņina Sondore, Indulis Vanags	44
Pieminot Paulu Stradiņu Maija Pozemkovska	48
LĀZA Apkārtraksta arhīva atradumi	
Rīgas pilsētas II slimnīca un tās darbinieki/J.Ā. J.Ā. - Jānis Arvīds Āboliņš 54	50
Baltijas Universitātei – 80 Maija Pozemkovska	56
P.S. Par senāko – UNRRA universitāti	59
In memoriam Dr. Ilze Aizsilniece	60
In memoriam prof. Aivars Lejnieks	61
Dr. Jāņa Lediņa piemiņai	62
Personības, kas savieno paaudzes Mārtiņš Vesperis, Kamena Kaidaka	63
Farmaceitam Eduardam Zariņam – 150	
Ķirurgam Jānim Jankovskim – 150	
Ziedojumi un ziedotāji Zaiga Alksne- Phillips	64
Kāpēc mēs palīdzam un ziedojam?	
LĀZA ziedotāji 2025/ LĀZA kases pārskats	65
Ar suņu pajūgu pāri Lapzemei Alda Urtāne	66
Aicinām pievienoties LĀZA	70
LĀZA sanāksme XVI Latviešu Dziesmu un Deju svētku laikā ASV Eriks Niedrītis	71

Mums vēl ir laiks

Juris Lazovskis - LĀZA priekšsēdis

Godātie kolēģi un LĀZA biedri!

No sirds apsveicu mūs visus ar jauno, 2026. gadu! Lai tas ir pilns ar gandarījumu nesošiem darbiem un cerību piepildījumu! Kad šo rakstu, vēl ir 2025. gads, un varam skaitīt dienas, kas palikušas, lai steigšus paveiktu šajā gadā iecerēto, pirms uzsākt jauno gadu kā baltu audeklu.

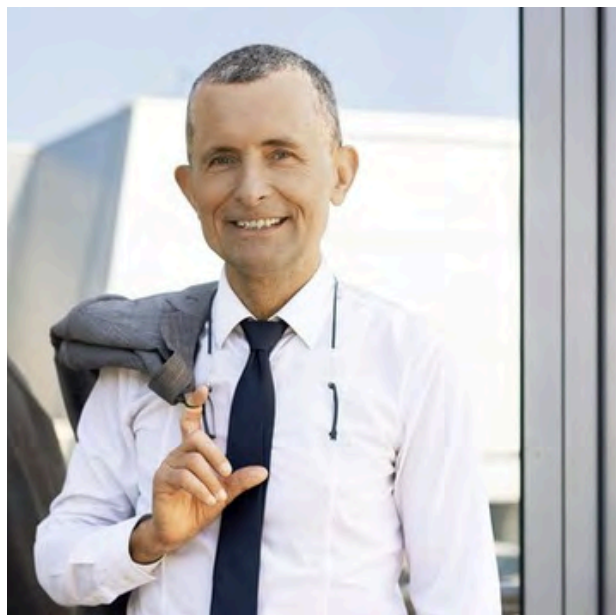
Šāda divu eksistenču līdzāspastāvēšana – no vienas puses steidzīgā esamība, no otras – cerību, bet arī neziņas priekšnojautas – šķiet jo īpaši raksturīga tieši šai gadu mijai. Pretstatu kā konkurējošu faktoru mijiedarbe savā būtībā ir tikpat dabiska kā jņ un jaņ fenomens, ko raksturo dinamiska negatīvā un pozitīvā līdzsvara mijiedarbība.

Ar to mēs visi saskaramies, mēģinot sabalansēt profesionālo un ģimenisko, mītnes zemes kultūras pieredzi ar latvisko, personisko ar sabiedrisko, kāroto ar vērtīgo, vēlamo ar reālo. Šķiet, ka pašreizējie globālie izaicinājumi liek vēl rūpīgāk izvērtēt šo līdzsvaru un to, cik lielā mērā mums jāspēj pieņemt realitāte, atsakoties aizstāt to ar vēlamo. Mums jāspēj atteikties no ierastā un ērtā, gatavojoties nopietnām pārmaiņām.

Kaut arī zinām par kritiskiem brīžiem un pēkšņiem lēmumiem Kubas raķešu krīzē 1962. gadā un atomkara novēršanu pēc kļūdaina signāla 1983. gadā, domāju, ka pašreizējais laiks mums nes jaunus pārbaudījumus. Tie saistīti ne tikai ar straujo virzību pretī ekoloģiskai krīzei un tehnoloģiju diktētu ļaušanos mākslīgajam intelektam progresa, peļņas ilūzijas vai nenovēršamības apziņas vārdā, bet arī ar agresorvalsts pamazām pieaugošo gatavošanos apdraudēt NATO austrumu flangu. Tas mums dod unikālu iespēju rīkoties vēl tagad – kamēr ir laiks.

LĀZA vienmēr ir bijusi cieši saistīta ar globāliem notikumiem un politisko situāciju kopš tās dibināšanas latviešu bēgļu nometnē Eslingenē 1947. gadā.

Šobrīd LĀZA ar gandarījumu var paraudzīties uz 2024. un 2025. gadā īstenoto palīdzību Ukrainai: uzsākot un ar LĀZAs valdes, biedru un atbalstītāju iesaisti savācot līdzekļus pārvietojamai operāciju zālei, nododot

Dr. Juris Lazovskis, LĀZA priekšsēdis

ultraskaņas aparatūras Ukrainas mediķiem, kā arī palīdzot finansēt Latvijas mikroķirurgiem pieredzes nodošanu Ukrainas kara slimnīcās. Ar īpašu lepnumu varam izcelt brāļu Bertrama un Kristapa Zariņu ieguldījumu – ne tikai medicīnisko iekārtu piegādē un apmācībā, bet arī personisko iesaisti, dodoties uz kara zonu un stiprinot karavīru morāli.

Jautājumi par to, vai karš var skart arī Latviju, kas notiktu un vai mēs esam tam gatavi, dzīvo mūsu zemapziņā. Uz pirmajiem diviem atbildes sniegs laiks. Uz trešo – varam atbildēt paši, strādājot, lai atbilde būtu “jā”. Lai nepienāktu jauni bēgļu laiki. Lai diaspora varētu pārdomāt savu iesaisti Latvijai tik nozīmīgā laikā un rast vietu, kur tās pienesumam ir vislielākā atdeve.

Mums vēl ir laiks. LĀZA turpinās savas aktivitātes arī nākamgad – gan “55 minūtes ar LĀZA”, gan palīdzību Ukrainai, tādējādi stiprinot arī sevi un Latviju.

Ceram satikties latviešu dziesmu svētkos un LĀZAs konferencē Grand Rapidos 2026. gada 2. jūlijā. Ar lielu prieku sagaidām jaunās latviešu paaudzes ieinteresētību LĀZAs aktivitātēs un iniciatīvu no Ludo Mouttet un LNĶAK (Latviešu nacionālā jaunatnes apvienība Kanādā)!

Uz satikšanos un sadarbību!
Būsim gatavi un stipri 2026. gadā!

Latviešu Ārstu un Zobārstu Apvienība
The Latvian Medical and Dental Association

About the Journal of LĀZA, No. 174

This issue of the Journal of LĀZA reflects the enduring role of the Latvian Medical and Dental Association in a rapidly changing medical and global environment. The selected articles explore professional identity, responsibility, innovation, and humanism in medicine, while highlighting the importance of connection across generations, countries, and experiences.

Together, these contributions emphasize ethical leadership, shared values, and engagement with global challenges as essential foundations for the future of Latvian medicine. LĀZA emerges not only as a professional network, but also as a platform for dialogue, solidarity, and long-term vision.

From the President of LĀZA

Juris Lazovskis

This New Year's address reflects on the transition into 2026 as a moment shaped by both urgency and hope. The author frames the turn of the year as a balance between completing unfinished work and preparing for new beginnings, using this contrast to reflect on broader tensions between stability and change in professional and personal life.

The text addresses contemporary global challenges, including security threats, ecological pressures, and rapid technological development – particularly artificial intelligence. These developments are presented not as abstract trends, but as concrete calls to responsibility and timely action.

LĀZA's historical continuity and present relevance are emphasized, especially through its active support for Ukraine in 2024–2025. Fundraising for medical infrastructure, equipment donations, and the transfer of professional expertise are highlighted as expressions of both professional commitment and moral responsibility.

The address concludes with an appeal to the Latvian diaspora to remain engaged at this critical time and reaffirms LĀZA's role in strengthening cooperation, intergenerational involvement, and collective resilience in the year ahead.

LĀZA and its Importance for Young Latvian Doctors

Roberts Vilde

This article highlights LĀZA's continued relevance for the professional development of young Latvian doctors. While international exchange opportunities are now widely available, LĀZA's distinctive value lies in fostering long-term personal and professional connections within the global Latvian medical community.

As medical practices across Europe become increasingly standardized, international experience is presented less as exposure to new techniques and more as insight into healthcare systems, professional culture, and work–life balance. LĀZA-supported training abroad offers young doctors a deeper understanding of the profession beyond clinical skills alone.

LĀZA's scholarship programmes remain central to this mission. The Zariņi Medical Study Scholarship provides practical support for training abroad, while the Professor Ilmārs Lazovskis Scholarship recognizes broader academic, scientific, and civic engagement.

Beyond individual development, LĀZA contributes to Latvian healthcare through advocacy, international cooperation, and support for Ukraine. By connecting doctors in Latvia and the diaspora, LĀZA continues to serve as both a professional network and a moral compass for the next generation.

Reflections on Innovation and Humanism in Medicine

Daina Dreimane

Drawing on more than four decades of medical practice, this article examines the tension between technological progress and the human core of medicine. While advances such as genomics, precision medicine, telehealth, and artificial intelligence have transformed diagnosis and treatment, they have also contributed to physician burnout and the depersonalization of patient care.

The author argues that digital efficiency has too often replaced time for listening, presence, and empathy. Artificial intelligence is recognized as a powerful tool in research and diagnostics, but one that cannot substitute for clinical judgment, moral responsibility, or human connection. Technology may enhance medicine's capabilities, but physicians remain central to its meaning and purpose.

Future developments, including continuous monitoring and digital twins, are discussed alongside ethical concerns related to autonomy, data security, and reductionism. The article concludes by reaffirming that humanism – respect, empathy, and recognition of the patient as a whole person – must guide innovation, ensuring that progress strengthens rather than erodes medicine's healing mission.

The 10th Latvian Doctors' Congress

The 10th Latvian Doctors' Congress took place from 11 to 14 June 2025, bringing together physicians, dentists, and scientists from Latvia and abroad. Opened with an ecumenical service at Riga Cathedral, the congress was guided by the motto *Gens una sumus* – “We are one family,” emphasizing unity and shared professional identity.

The scientific programme at the ATTA Centre included lectures, discussions, and award ceremonies. A notable contribution was the LĀZA-organised session on outstanding historical events and personalities in Latvian medicine, highlighting lesser-known aspects of medical history and honouring distinguished contributors.

Special recognition was given to Professors Bertram and Kristaps Zariņš for their impact on Latvian and global medicine. Plenary sessions addressed themes such as innovation, military medicine, prevention, patient experience, and wellbeing. The congress concluded with a forward-looking resolution, reaffirming collaboration, continuity, and commitment to the future of healthcare in Latvia.

LAZA invite medical professionals to renew their involvement

LAZA invite medical professionals to renew their involvement with the Latvian Association of Doctors and Dentists (LAZA) or to join our community for the first time. Together, we work to advance medicine, professional education, international cooperation, and the preservation of Latvian medical heritage.

We especially encourage members of the Latvian diaspora to share information about family members –parents, grandparents, or relatives with roots in Latvia – whose medical careers unfolded in exile. As time passes, LAZA's living connection with this generation is gradually fading. The active participation of their children and grandchildren is therefore essential in preserving these stories, honoring professional legacies, and keeping memory alive.

We also welcome submissions marking professional milestones and anniversaries, commemorations of colleagues who have passed away, and articles addressing current developments in medical fields. By contributing, you help build a living chronicle of our time – continuing the tradition established by LAZA's founders.

We invite you to support LAZA's mission by making a donation.

Learn more about membership and ways to contribute at www.lazariga.lv

www.lazariga.lv

Gens una sumus — vienoti 10. Latvijas Ārstu kongresā

Kamena Kaidaka - LĀZA biroja vadītāja

2025. gadā no 11. līdz 14. jūnijam Rīgā norisinājās 10. Latvijas Ārstu kongress – notikums, kas apliecināja: medicīna nav tikai zinātne un tehnoloģijas. Tā ir tradīcija, cilvēkstāsti, sadarbība un mantojums, kas pāriet no paaudzes paaudzē.

11. jūnija rītā ar ekumenisko dievkalpojumu Rīgas Doma baznīcā sākās 10. Latvijas Ārstu kongress, uz kuru bija sabraukuši latviešu ārsti, zobārsti un zinātnieki no plašās pasaules. Zem baznīcas velvēm skanēja aizlūgums par mūsu ārstiem, par mūsu zemi, par mūsu dzīvībām un to pasauli, kurā šobrīd nav miera. Pirmā vispasaules latviešu ārstu kongresa organizatoru Bertrama un Kristapa Zariņu tēvs Richards Zariņš bija Rīgas Doma baznīcas mācītājs un 1944. gadā Pļaujas svētkos noturēja šeit pēdējo dievkalpojumu pirms tālā ceļa nezināmajā – prom no krievu okupācijas.

Katram no 10. Latvijas Ārstu kongresa dalībniekiem ir bijis savs ceļš medicīnā, sava pieredze, bet visus kopā tos vieno pārliecība, ka esam viena saime. Gens una sumus - šo latīņu teicienu 1988. gada 16. septembrī Rīgā Latviešu biedrības namā Latvijas ārstu sanāksmē savas emocionālās runas noslēgumā teica viens no Latvijas Ārstu biedrības dibinātājiem profesors Ilmārs Lazovskis. Vēlāk šis teiciens kļuva par Latvijas Ārstu biedrības, dažu medicīnas žurnālu, laikrakstu devīzi. Tas bija arī Pirmā Vispasaules latviešu ārstu kongresa vadmotīvs 1989. gadā, kad pirmo reizi pēc Otrā pasaules kara beigām Latvijā atgriezās daudzi jo daudzi trimdinieki un viņu bērni. Sadarbība un savstarpējs atbalsts – tie bija atslēgas vārdi pirmajam kongresam, tie bija atslēgas vārdi arī Latvijas ceļā uz brīvību.

Šogad bija 10. Latvijas Ārstu kongress, kurā atkal jūtām, ka esam viena cilts. Lai šī sajūta nezūd, lai esam viena cilts, kas zina, no kurienes tā cēlusies, un arī saprot, kurp tā dodas.

Tās pat dienas pēcpusdienā Rīgā ATTA Center sākās arī kongresa zinātniskā programma. Ar patiesu interesi varēja klausīties kolēģu ziņojumus LĀZA organizētajā zinātniski praktiskajā sesijā "Spilgti vēstures notikumi un personības Latvijas medicīnā".

Kristaps Zariņš un Bertrams Zariņš Rīgas Doma baznīcā dievkalpojuma ieskaņā.

Ēriks Niedrītis uzrunā aizlūguma dalībniekus Rīgas Doma baznīcā.

Daudz neatklātu brīnumu, daudz izcilu, bet mazāk zināmu notikumu un personību, ko savās prezentācijās atklāja 13. lektori. Pieciem labākajiem – arī īpaša balva no LĀZA.

Dienas noslēgumā vēl muzikāls sveiciens no Rīgas Austrumu klīniskās universitātes jauktā kora kopā ar Daumantu Kalniņu un svinīga Latvijas Medicīnas fonda un Profesora Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda stipendiju pasniegšana un medicīnas vēstures tēžu konkursa "Personības Latvijas medicīnā" uzvarētāju apbalvošana.

Nākamā diena nesa jaunus profesionāli papildītus brīžus. Rīts sākās ar LĀZA iedvesmoto plenārsēdi "Gens una sumus. Tikai kopā mēs varam", kurā uzrunu kongresa dalībniekiem teica Dainis Īvāns. Viņa iedvesmojošā uzruna skanēja arī 1989. gada kongresa dalībniekiem. Tikpat dziļa un iedvesmojošā tā bija arī šajā reizē. Otra lielā plenārsēde bija veltīta militārās medicīnas jautājumiem, kurā lektors bija arī Bertrams Zariņš.

LĀZA un Dainas Dreimanes izlototā diskusija "Dāvids pret Goliātu" par to, kā ārstiem izdevies uzvarēt netaisnību profesionālajā laukā, pulcēja lielu klausītāju skaitu un izvērsās tiešām aktīvā diskusijā, ar plašu pieredzi, kas gūta ne tikai Latvijā, bet arī ASV, Eiropas Savienībā un Austrālijā. Atziņa - Dāvida patiesais spēks un iespēja uzvarēt slēpjas kolēģu atbalstā un vienotībā. Dalībnieki: prof. Alvils Krams, pneimonologs, alergologs (Latvija), Dr. Atis Bārzdiņš (ASV), onkologs, hematologs, Dr. med. Kārlis Rācenis, nefrologs, internists (Latvija). Otra LĀZA rosinātā diskusijas "Kā klājas, Latvijas vīrieti?" arī izraisīja dzīvu interesi. Salīdzinājums ar Vāciju un ASV atklāja daudz kopīgas un dažas atšķirīgas niansas jautājumos par vīriešu garīgo un fizisko veselību. Dalībnieki: Dr. med. Liene Sīle, psihiatre (Latvija), Dr. Laris Galejs (ASV), urologs, Dr. Dāvis Freimanis, anesetiologs, reanimatologs un sarunu vadīja Dr. Roberts Feders, kardiologs (Latvija). Bet vakars visus vienoja kopējā savīļojumā kinoteātrī *Splendid Palace*, kur skatījāmies filmu "Divi brāļi - viena misija", kas ir stāsts par prof. Bertram Zariņu un prof. Kristapu Zariņu. Filmu veidojis režisors Vigo Zaļaiskalns. Kongresa bagāto notikumu ritējums turpinājās 13. jūnijā ar divām plenārsēdēm "Profilakses vektori. Ārstniecības horizonti" un "Inovācijas, jaunās tehnoloģijas un digitalizācija" un zinātniski praktiskajām sesijām.

LĀZA organizētā plenārsēde "Gens una sumus. Tikai kopā mēs varam". Runā ģuris Lazovskis.

"Dāvids pret Goliātu" vadītāji Alvils Krams (Latvija) un Daīna Dreimane (ASV).

Liene Sīle un Laris Galejs LĀZA rosinātajā diskusijā "Kā klājas, Latvijas vīrieti?".

LĀZA sekretāre Dr. Alda Urtāne, ginekoloģe, dzemdību speciāliste (Norvēģija) vadīja diskusiju "Pacientu pieredze un apmierinātība ar ārstēšanu. Vienas medaļas divas puses". Atziņa: pacientu pieredze un apmierinātība ar ārstēšanu bieži tiek uztvertas kā līdzīgas lietas, taču tās ne vienmēr sakrīt. Ir iespējams būt apmierinātam ar rezultātu, bet tanī pašā laikā justies slikti par komunikāciju un attieksmi ārstēšanas laikā. No otras puses - laba komunikācijas pieredze nekompensē sliktu ārstēšanas rezultātu. Lai nodrošinātu patiesi kvalitatīvu medicīnisko aprūpi, abi faktori ir vienlīdz svarīgi. Bet dienas noslēgumā - muzikāls svētku vakars "Sanāciet, sadziediet, sasadancojiet", ko vadīja Kārlis Rāčenis un Anna Klēšmite. 14. jūnija rītu ievadīja zinātniskie semināri, bet noslēdza plenārsēde "Paradigmu maiņa – pāreja no biomedicīnas uz biopsihosociālu pieeju", ko vadīja Dr. Gunta Andžāne un LĀZA prezidents asoc. prof. Juris Lazovskis.

Kongresa noslēgumā tika pieņemta rezolūcija un vēstījums nākamās desmitgades Latvijas ārstu kongresa dalībniekiem, ko var lasīt 10. Latvijas Ārstu kongresa mājaslapā un šajā Apkārtrakstā.

Katra no kongresa dienām bija atklāsmēm bagāta, programma ļoti plaša, bet tomēr visus vienojoša un interesējoša. Kongresa dienās bija vairāki emocionāli savijņojoši brīži. Viens no tiem bija 11. jūnijā, kad Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs Rīgas pilī pasniedza Cildinājuma rakstus profesoram Bertramam Zariņam un profesoram Kristapam Zariņam. "Tas, ko jūs esat darījuši, ir pelnījis visu mūsu atzinības. Es esmu dzirdējis tiešām daudz labus atzinības vārdus par to, kas ir bijis no jums, gan palīdzot ar jaunām ārstēšanas metodēm, gan arī ārstiem palīdzot augt un attīstīties," uzrunānot profesorus, pauda Valsts prezidents.

1989. gada kongresa notikumi ir atdzimuši prof. Bertrama Zariņa grāmatā "Pirmais vispasaules latviešu ārstu kongress un tā vēsturiskā nozīme", ko kā dāvinājumu saņēma arī pirmā kongresa organizatori, visi LĀZA un LMF stipendiāti un LĀZA rīkotā medicīnas vēstures konkursa uzvarētāji. Cerams, ka taps arī grāmata par 10. Latvijas ārstu kongresu, kas glabās un nodos nākamajiem ārstiem šī kongresa lielisko starojumu. *Gens una sumus* – to atkal varēja just šajās četrās profesionāli un emocionāli bagātajās jūnija dienās.

Alda Urtāne sniedz interviju žurnālistei Anijai Pelūdei. Publikācija Latvijas presē jau pēc kongresa.

Muzikālā svētku vakara "Sanāciet, sadziediet, sasadancojiet" vadītāji Kārlis Rāčenis un Anna Klēšmite.

Pirmā Vispasaules latviešu ārstu kongresa 1989. gadā organizatori un dalībnieki 10. Latvijas Ārstu kongresā.

10. Latvijas Ārstu kongresa Rezolūcija

Rīgā, 2025. gada 14. jūnijā

1. Veselības aprūpes sistēma ir nacionālās drošības neatņemama sastāvdaļa. Tā ir priekšnoteikums sabiedrības brīvai attīstībai, labbūtībai un stabilitātei.
2. Sabiedrības veselība ir valsts visu nozaru kopīga atbildība. Veselības dimensijai jābūt integrētai jebkurā politikas jomā, tajā skaitā, pirms lēmumu pieņemšanas, vienmēr ir jāvērtē to iespējamā ietekme uz cilvēka veselību un riska faktoriem.
3. Nepieciešams būtiski palielināt finansējumu veselības aprūpes pieejamībai Latvijas iedzīvotājiem.
4. Sabiedrības veselības stiprināšanā būtiska ir veselībpratība, kas attīstāma jau no bērnības un ir balstīta slimību profilaksē un veselības veicināšanā.
5. Cīņa ar mītiem un puspatiesībām nav iespējama bez sabiedrības izglītošanas un kritiskās domāšanas. Ārsta profesionālas darbības pamatos ir sabiedrības uzticība. Ārstiem savos lēmumos jābalstās pierādījumos balstītā informācijā.
6. Augstvērtīgas veselības aprūpes pamats ir cilvēkkapitāls – motivēti, pietiekamā skaitā profesijā strādājoši - ārsti, māsas un citi veselības aprūpes speciālisti. Mērķtiecīga jauno ārstu un speciālistu iesaiste veselības sistēmas visos līmeņos ir fundamentāli svarīga nozares ilgtspējai un noturībai.
7. Veselības aprūpes vienota un kvalitatīva digitalizācija ir kritiski svarīga veselības aprūpes uzskatei, plānošanai, vadībai un nodrošināšanai.
8. Sadarbība ar diasporas ārstiem, kolēģiem Eiropā un citviet pasaulē ir būtiska mūsu medicīnas nozares attīstībai. Latviešu medicīnas valoda ir daļa no šīs identitātes.

Latvijas Ārstu kongresa prezidents profesors
Mārcis Leja
Latvijas Ārstu kongresa rezolūcijas darba grupa
Latvijas Ārstu kongresa dalībnieki

Zinātniski praktiskā sesija – viena tēma, bet dažādu specialitāšu klausītāji. Šī kongresa mērķis – būt vienojošam.

Noslēguma plenārsēde "Paradīgu maiņa – pāreja no biomedicīnas uz biopsihosociālu pieeju", ko vadīja Dr. Gunta Andžāne un LĀZA prezidents asoc. prof. Juris Lazovskis.

Latvijas Ārstu kongresa prezidents profesors Mārcis Leja.

Vēstures notikumi un personības

LĀZA konkurss "Spilgti vēstures notikumi un personības Latvijas medicīnā: to loma veselības aprūpes attīstībā un nākotnes veidošanā"

Vēstures notikumi un personības ir nozīmīgi mūsu ikdienas un nākotnes veidotāji, taču nereti mēs neapzināmies visus apstākļus un kontekstu, kā šie notikumi radušies un attīstījušies. Latvijas medicīnas vēsturē ir izpētīts plašs notikumu un personību loks, taču vēl joprojām pastāv daudzi neizzināti aspekti un mazāk zināmas norises. 10. Latvijas ārstu kongresā Latviešu ārstu un zobārstu apvienības (LĀZA) izsludinātā vēstures tēžu konkursa mērķis bija izziņāt līdz šim mazāk apskatītos Latvijas medicīnas vēstures likločus.

Atsaucība bija necerēti liela, 13 autori iesniedza savus pieteikumus un arī prezentēja savas tēzes vēstures sesijā. Interese arī no sesijas klausītāju puses apliecināja, ka medicīnas vēsture ir svarīga. Vērtēšanas komisija, kurā bija LĀZA valdes locekļi un medicīnas vēsturnieki, izvēlējās labākos darbus un laureātus jau pēc darba prezentācijas 10. Latvijas Ārstu kongresā medicīnas vēsturei veltītajā sesijā 11. jūnijā. LĀZA godalgoja vairākas tēžu kategorijas:

"Personība"

Izcila medicīnas personība (ārsts, zobārsts, medicīnas māsa, farmaceits vai kāds cits), kura darbība bijusi būtiska medicīnas attīstībā un norisēs reģionālā, nacionālā vai pat starptautiskā līmenī: Dr. habil. med. Ingrīda Čēma, Dr. med. Dzintars Mozgis "Pirmā sieviete – mācībspēks bērnu ķirurģijā Latvijā docente Tamāra Čēma" un RSU 6. kursa studente Klinta Luīze Sprūdža "Cilvēcības gaismā. Rentgenologs Dr. Antons Zvīdris".

"Notikums"

Vēsturisks notikums, kas kalpojis par pagrieziena punktu medicīnas attīstībā un tālāko procesu virzībā: Dr. med. Jānis Jušinskis, Dr. Eva Šteina, Dr. med. Aleksandrs Maļcevs "Latvijas orgānu transplantācijas programmas attīstībai pa pēdām".

"Vieta"

Konkrēta ģeogrāfiska vieta (piemēram, ārstniecības iestāde, medicīnas skola vai pētniecības centrs), kas savulaik ieņēmusi svarīgu lomu veselības aprūpes attīstībā: Dr. Juris Nikolajenko "Stacionārs "Biķernieki" laika griežos: mīti un patiesības par dzelzceļa medicīnu pasaulē un Latvijā".

"Apslēptais dārgums"

Līdz šim maz zināma vai nepietiekami novērtēta personība vai notikums, kas ievērojami ietekmējis Latvijas medicīnas attīstību un atstājis nozīmīgu iespaidu uz veselības aprūpes sistēmu: Rafaels Ciekurs "Vijas Grigales ieguldījums neatliekamās medicīniskās palīdzības sistēmas attīstībā Latvijā".

Medicīnas vēstures sekcijas klausītāju balsojumā **par interesantāko tēmu** tika atzīta Klinta Luīzes Sprūdžas prezentācija "Cilvēcības gaismā. Rentgenologs Dr. Antons Zvīdris", bet **par saistošāko prezentāciju** - Rafaela Ciekura prezentācija "Vijas Grigales ieguldījums neatliekamās medicīniskās palīdzības sistēmas attīstībā Latvijā".

Sesijas klausītāju balsojuma laureāti saņēma dāvanā K. Kaidakas grāmatu par vienu no senākajām ārstniecības iestādēm Latvijas teritorijā - "Iecavas slimnīca laiku lokos".

Visi 13 tēžu konkursa dalībnieki saņēma Diplomu par piedalīšanos, bet laureāti – arī balvu no LĀZA un Bertrama Zariņa dāvanu – grāmatu "Pirmais vispasaules latviešu ārstu kongress, tā vēsturiskā nozīme", kas iznāca tieši dienu pirms kongresa – 10.06.2025.

Vēstures sesiju vadīja LĀZA administratore Latvijā Dr. Kamena Kaidaka un medicīnas vēstures doktore Maija Pozemkovska.

Lielu darbu veica arī vēsturnieks Mārtiņš Vesperis un LĀZA valde. Paldies visiem!

Maija Pozemkovska ar jaunizdoto grāmatu "Sasīkto dvēseļu patvērumi" - dāvinājumu LĀZA

LĀZA vēstures konkursam pieteiktie darbi un prezentācija

10. LĀK vēstures sesijā 11. jūnijā.

Sesijas programma. Vadīja *Dr. med.* Maija Pozemkovska; *Dr.* Kamena Kaidaka;

- *Dr. med.* (medicīnas vēsturē) Maija Pozemkovska

"Medicīnas vēsture - profesija vai vaļasprieks"

- *Dr. med.* Ilze Akota, *Dr. habil. med.* Ingrīda Čēma, *Dr. med.* Ģirts Šalms

"Profesora Andreja Skaģera loma baltijas sejas-žokļu un plastikas ķirurģijas asociācijas dibināšanā un mutes, sejas un žokļu ķirurģijas specialitātes attīstībā"

- *Dr. habil. med.* Ingrīda Čēma, *Dr. med.* Dzintars Mozgīs

"Pirmā sieviete – mācībspēks bērnu ķirurģijā Latvijā docente Tamāra Čēma"

- Klīnta Luīze Sprūdža

"Cīvēcības gaismā. Rentgenologs *Dr.* Antons Zvīdris"

- *Dr. habil. med.* Indulis Vanags, *Dr.* Eva Šteina, *Dr. med.* Antoņina Sondore, *Dr. med.* Sigita Kazūne

"Eiropas diploma ieviešana Latvijā anestezioloģijas un intensīvās terapijas specialitātē un tā ietekme specialitātes apmācības attīstībā"

- Līga Rusmane, Līga Ribkinska

"Gadsimts farmaceutiskajā aprūpē, māksla, drošība un mantojums nākamajām paaudzēm leģendārajā diennaktis "Mēness aptiekā" Kamēlija"

- Anastasija Smirnova

"Medicīnas funkciju nozīme Rīgas institucionālās sociālās aprūpes iestādēs 19. gadsimta beigās līdz 1940. gadam"

- *Dr. med.* Andris Jumtiņš, *Artis* Ērglis, *Dr. habil. med.* Konstantīns Kalnbērzs, *Dr. med.* Ruta Jakušonoka, *Dr. med.* Pēteris Studers, *Dr. med.* Silvestris Zēbolds

"Latvijas traumatoloģijas un ortopēdijas zinātniski pētnieciskais institūts kā vienojošais posms starp gara un miesas veselību"

- *Dr. med.* Jānis Jušinskis, *Dr.* Eva Šteina, *Dr. med.* Aleksandrs Maļcevs

"Latvijas orgānu transplantācijas programmas attīstībai pa pēdām"

- Rafaels Ciekurs

"Vijas Grigales ieguldījums neatliekamās medicīniskās palīdzības sistēmas attīstībā Latvijā"

- Mārtiņš Vespera sagatavoto tēmu lasa Maija Pozemkovska

"Pirmajam Latvijas ārstu un zobārstu kongresam - 100"

- *Dr.* Annemarija Linda Linaresa

"Ceļš uz pieaugušo paliatīvo aprūpi dzīves vietās Latvijā"

- *Dr.* Māris Pļaviņš

"Vai docents Egons Daugulis bija pirmais Latvijas nefrologs?"

- Tatjana Borisova

"Doktora Džona Reimaņa laboratorija Rīgā, namā Jēkaba ielā 26/28"

- *Dr.* Juris Nikolajenko

"Stacionārs "Bīķernieki" laika griežos: mīti un patiesības par dzelzceļa medicīnu pasaulē un Latvijā"

"Mani mīluliši" – tā savus kolēģus mēdza uzrunāt dr. Vija Grigale. Ar sirsnību, smaidu un bezgala lielu mīlestību pret kolēģiem, pacientiem un savu darbu. Šos vārdus viņa teica arī dienu pēc vēstures sekcijas, 10. Latvijas Ārstu kongresā, ar asarām acīs saņemot dienesta visaugstāko apbalvojumu. NMPD direktores Lienas Čīpules pasniegtais apbalvojums "Par nopelniem" ir apliecinājums Vijas Grigales īpašajam devumam Latvijas pirmslīmnīcas neatliekamās medicīniskās palīdzības sistēmas attīstībā. Vija Grigale un Rafaels Ciekurs.

Paldies, kolēģiem par tiešām negaidīti lielo atsaucību un ieguldījumu vēstures saglabāšanā! Konkurss bija apliecinājums, ka medicīnas vēsture, pat ja nav profesija, ir sirdslieta daudziem Latvijā un ārpus Latvijas esošajiem kolēģiem! Lai izdodas nākamais medicīnas vēstures tēmai rīkotais konkurss vai konference!

Pārdomas par inovācijām un humanismu medicīnā

Daina Dreimane - bērnu endokrinoloģe, asoc. prof. Kalifornijas Universitātes Īrvainas Medicīnas skolā (ASV), LĀZA vicepriekšsēde

Šodien mums ir neticami plašākas iespējas diagnosticēt un ārstēt, turklāt ārstēt individualizēti, balstoties uz konkrēta pacienta un slimības skarto audu ģenētiskajiem un molekulārajiem marķieriem. Ir būtiski atvieglota komunikācija, izmantojot e-pastu un dažādas konfidenciālas profesionālās saziņas platformas. Tomēr rodas jautājums — kāpēc tik daudzi ārsti jūtas izdeguši un kāpēc pacientu apmierinātība ar sniegto aprūpi nav būtiski uzlabojusies?

Ir pagājuši 45 gadi kopš saņēmu ārsta diplomu Rīgas Medicīnas institūtā (tagad RSU). Šajos gados man ir bijusi iespēja mācīties, strādāt un darboties medicīnas izglītībā vairākās augsta līmeņa veselības aprūpes un universitāšu sistēmās. Esmu gan pati aktīvi piedalījies ārstniecības procesu uzlabošanā, gan arī vērojusi, kā 21. gadsimta tehnoloģiskā revolūcija ir ietekmējusi praktizējoša ārsta un pedagoga darbu un saskarsmi ar pacientiem.

Lai arī inovācijas medicīnā ne vienmēr ir tieši saistāmas ar tehnoloģijām, neviens no mums nevar izolēties no to sasniegumiem un izaicinājumiem. Esmu piedzīvojusi vecākās paaudzes kolēģu masveida pensionēšanos pēc e-veselības dokumentācijas ieviešanas, kā arī personīgu vilšanos sistēmā, kas, par spīti digitalizācijai, nav spējusi novērst veselības aprūpes sadrumstalotību.

Šajā informācijas un masu komunikācijas viesulī ir vērts apstāties un sev pajautāt: vai esam spējusi saglabāt cilvēcību attiecībās ar pacientu? Vai joprojām spējam ne tikai ārstēt slimību, bet arī dziedināt un aprūpēt saslimušo cilvēku?

Neapšaubāmi, jaunākās tehnoloģiskās inovācijas ir devušas daudz iespēju uzlabot aprūpi. Telemedicīna, ko praktizējam jau iepriekš, COVID-19 pandēmijas laikā kļuva par neaizvietojamu vizīšu formu, pateicoties tādām platformām kā Zoom un Teams, kas neprasa dārgu infrastruktūru un ļauj sasniegt pacientus viņu mājās. Attālinātās uzraudzības programmas, piemēram, diabēta pacientu insulīna sūkņu datu pieejamība, padara virtuālās vizītes produktīvas un efektīvas.

Daina Dreimane, LĀZA vicepriekšsēde

Plaši pieejamas ir arī tā sauktās “valkājamās” ierīces – glikozes, asinsspiediena un EKG monitori, kas datus apkopo, apstrādā un, izmantojot mākoņtehnoloģijas, nosūta medicīnas personālam. Pacienti aktīvi lieto viedtālrunus, lai dokumentētu simptomus – izsitumus, brūces, epileptiskas lēkmes –, kas ļauj ārstam ātri izvērtēt situācijas nopietnību. Pieejamas arī mākslīgā intelekta aplikācijas, kas palīdz pacientiem saprast, kad ārsta konsultācija patiešām ir nepieciešama, piemēram, *AI Dermatologist*.

Lai arī pāreja uz elektronisko dokumentāciju ir samazinājusi ārsta produktivitāti dokumentēšanai patērētā laika dēļ, diez vai kāds vēlētos atgriezties pie nesalasāmām, ar roku rakstītām slimības vēsturēm. Kopumā datorizācija ir devusi iespēju palielināt efektivitāti un samazināt izmaksas. Mūsdienās grūti iedomāties, kā agrāk manuāli analizējām

datu un cik nepieejami ārstiem bija tā sauktie "lielie dati" – datu bāzes un statistika.

Šodien mākslīgais intelekts ir kļuvis par neaizstājamu instrumentu pētniecībā, veicinot sadarbību un zināšanu apmaiņu. Tomēr, kā jau katrai revolūcijai, arī šai ir savas ēnas puses.

Tehnoloģiju ieviešana prasa ievērojamus finanšu resursus, personāla apmācību un augstu lietotāju kompetenci. Pastāv datu drošības riski, sensitīvas informācijas noplūdes iespēja un cilvēcisku kļūdu faktors – "*garbage in, garbage out*".

Īpaši bīstami ir kiberuzbrukumi. 2024. gada septembrī *Texas Tech* Universitātes Medicīnas centra sistēmās tika ieviests izspiedējvīruss, kompromitējot vairāk nekā miljona pacientu datus. Par to bija atbildīga *Interlock Ransomware Group*, kas pieprasīja milzīgu izpirkšanas naudu. Tā kā Universitātes sistēma atteicās maksāt, tad noziedznieki visus 2.6 terabitus (2102989 individuālus dokumentus ar pacientu identificējošiem datiem un 100882 failus) padarīja publiski pieejamus melnajā tīklā. Šis gadījums spilgti apliecina, cik ievainojamas ir pat augsta līmeņa institūcijas.

Taču mani visvairāk satrauc mūsu darba ar pacientiem depersonalizācija. Administratīvā spiediena dēļ, jo jāpalielina apkalpoto pacientu skaits, samazinās pacientam atvēlētais laiks, zūd iespēja uzklaut, uzturēt acu kontaktu, apsēsties blakus. Gadsimtiem iedibinātie deontoloģijas principi pakāpeniski atkāpjas datora ekrāna priekšā. Mēs klikšķinām taustiņus, atbildam uz SMS vai mobilā telefona zvaniem, tā netieši cilvēkam liekot justies neērti, ka mums viņam patiešām nav laika.

Es ceru, ka mākslīgais intelekts nākotnē pārņems dokumentēšanu, ļaujot ārstam atgriezties pie cilvēciskas saskares.

Humānisms medicīnā ir filozofija un ētiska pieeja, kas uzsver pacienta emocionālās, sociālās un garīgās vajadzības līdzās fiziskajai veselībai. Tas nozīmē cieņu, empātiju, līdzjūtību un godīgumu, atzīstot pacienta individualitāti. Jautājums ir – vai šīs vērtības ir savienojamas ar arvien plašāku mākslīgā intelekta izmantošanu?

MI analītiskās spējas strauji attīstās, īpaši attēlu analizē un valodas izpratnē. Izmantojot MI

etalonu jeb "*benchmark*" var redzēt, ka vizuāla attēlu analīze jau relatīvi sen sasniegusi un pārsniegusi cilvēka iespēju līmeni. Tam seko angļu valodas sapratne un vidēja līmeņa lasītprasme.

MI ir mūsu arsenālā visefektīvākais ierocis. Tas atpazīst anomālijas, var paredzēt nevēlamus iznākumus un brīdināt par riskiem. Tomēr, kā trāpīgi norāda *Doreen Jacobi*, MI nespēj "atrotīt piedurknes".

Mākslīgais intelekts var būt medicīnas smadzenes, bet ārsts joprojām ir tās sirds un rokas. Tikai kopā iespējama patiesi humāna aprūpe.

Nākotnē cilvēks pats kļūs par nepārtrauktu veselības datu avotu, izmantojot valkājamās ierīces un distances uzraudzības sistēmas. Medicīnas futūristi runā par "digitālā dvīņa" izveidi jau pirms dzimšanas, uzkrājot datus precīzijas medicīnai. Digitālā dvīņa koncepts paredz reģistrēt ne tikai pacienta ekosistēmu, veselības stāvokli, bet arī pacienta mērķus un vērtības, kā šis pacients reaģē uz zālēm un terapijas metodi. Tiks dokumentētas izmaiņas pacienta fiziskajā vidē, dzīvesveidā un korelējošie klīniskie notikumi, jauni sociālie riski, piemēram, dzīvesvietas maiņa, ģimenes stāvoklis. Tā būtu skaista utopija ideālā sabiedrībā, kur katra indivīda veselības uzturēšana ir primārais mērķis un ir neierobežoti un vienlīdzīgi sadalīti materiālie līdzekļi. Tomēr šī utopija var viegli pārvērsties distopijā, ja cilvēks tiek reducēts līdz datu kopumam un zaudē autonomiju.

Mūsdienu kapitālisma un hiper-konektivitātes ērā veselības aprūpē jau tagad cilvēka individualitāte un dzīves pieredze (*lived experience*) tiek "manufaktūrēta" atkarībā no piederības noteiktai populācijai vai sabiedrības sociālai grupai un noved pie indivīda cilvēcisko vērtību devalvācijas. Šāda pacienta "datifikācija" redz cilvēku vienīgi kā datu avotu. No otras puses biopolitiska pieeja redz cilvēka ķermeni kā mehānisku instrumentu, lai caur to sasniegtu ekonomisku un politisku optimizāciju, pamatojot, kurš dzīvos un kuram ļaus mirt. Šādas tehno-distopijas spilgti atainotas zinātniskajā fantastikā, piemēram, Sallijas Vīneres Grotas romānā *One Widow's Healing*, kur tehnoloģiski efektīva, bet bezpersoniska

veselības sistēma galu galā dehumanizē pacientus un grauj sabiedrības veselību. Galvenā romāna varone – ārste Marija, balstoties uz savām plašajām zināšanām tehnoloģiju jomā, labu gribot, šo sistēmu ir izveidojusi, bet, redzot to darbībā, spiesta atzīt tās destruktīvo dabu un bēgt no tās, lai atgrieztos "cilvēciskajā medicīnā".

Arī mūsdienās mēs jau redzam šīs tendences. Vizīšu laiks tiek patērēts dokumentēšanai, nevis sarunai. Slimnīcu apgaita pārvietojas no pacienta gultas uz konferenču telpu, kur katrs veras sava datora monitorā. Fizikālā izmeklēšana kļūst formāla vai tiek izlaista. Te gribu mazliet vairāk par to atgādināt. Fizikālās izmeklēšanas pirmsākumi datējami ar 18. gadsimtu, kad Vācijā pirmo reizi pielietoja perkusiju. Jau vēlāk sekoja auskultācija. Par fizikālo izmeklēšanu un cilvēcisko kontaktu kā nepieciešamu rituālu runā viens no ievērojamākajiem ārstiem humānistiem, Stenforda Universitātes profesors Medicīnas humanitāro zinātņu un ētikas centra dibinātājs Ābrams Vergēze (*Abraham Verghese*), kurš joprojām to uzskata par vēsturiski lielāko inovāciju un klīniskās medicīnas stūrakmeni. Savā TED runā viņš saka: "Mēs uzzinājām, ko nozīmē dziedināt, kad nevarējām izārstēt, un sapratām, cik svarīga ir mūsu klātbūtne un rūpes. Bieži izārstēšana nebija iespējama. Un, ārsts, lai gan viņš spēja tik maz darīt savu pacientu labā, koncentrējās uz dziedināšanu un mierinājuma sniegšanu, un tas viņam uzturēja mērķa un savas profesionālās vērtības apziņu."

"Rituāls, kurā viens cilvēks pienāk pie otra un pastāsta lietas, ko viņš nestāstītu pat savam priesterim vai rabīnam, un vēl pie tam izgērbjas un ļauj sev pieskarties, ir ārkārtīgi svarīgs un intīms rituāls."

Medice, cura te ipsum – ārst, dziedini pats sevi! Mums, ārstiem, ir pienākums uzņemties atbildību par tehnoloģiju attīstības virzību, apvienojot medicīnu ar humanitārajām un inženierzinātnēm.

Ja tehnoloģijas sāk kalpot tikai biznesa interesēm vai politiķiem, kaitējot cilvēkiem, izmantojot cilvēku vājības un atņemot kontroli, mums jāspēj kolektīvi pateikt: "Stop." Vai humānisms ir iespējams digitalizētā medicīnā?

Mana atbilde ir – jā, ja mēs saglabājam kontroli pār tehnoloģijām, iestājamies par ētisku to izmantošanu un praktizējam uz pacientu centrētu aprūpi, ja pastāvam uz ētisku tehnoloģiju izmantošanu, pār kuru mums ir jāpaglabā kontrole, ja apņemamies piestrādāt pie inovāciju adaptācijas un pašu mūžizglītības. Visbeidzot, ja MI platformās tiek ieprogrammētas humānistiskās vērtības kā empātija, līdzjūtība un cilvēka cieņas ievērošana, iekļaušana un vienlīdzība neatkarīgi no statusa, atrašanās vietas. Tad inovācijas nevis konfliktēs ar medicīnas tradīcijām, bet tās padziļinās, palīdzot ne tikai ārstēt, bet arī dziedināt.

Fragmenti no profesora Paula Stradiņa uzrunas slimniekiem Ziemassvētkos (1939. g., 2. pilsētas slimnīcā)

Prof. Pauls Stradiņš (1896 - 1958)
Publikācija Apkārtrakstā Nr. 141/1996

"Apkārt tumsa, diena īsa, nakts šķiet nebeidzami gara. Un tomēr taisni tad, kad nakts visgarākā, ilgas pēc saules, pēc gaišuma ir vislielākās. Ziemeļu cilvēks svin saules atgriešanās svētkus. Drīz diena paliks manāmi garāka. Cerība un ticība - šīs divas lielas lietas dzīve. Smagā slimības stundā ticiet un ceriet, ka jūsu bēdas un raizes beigsies un jūs atgriezīsities atpakaļ vai nu galīgi veseli, vai tiktāl atspirguši, ka varēsiet būt savējo vidū un strādāt ražīgu darbu. Ne velti kā simbolu mēs ņemam mūžam zaļojošo egli. Zaļums ir dzīvības simbols, bet pats egles stāvs ar saviem platajiem zariem un smuidro galotni māca mūs turēties cieši un stabili uz savām kājām un arī raudzīties, tiekties augšup. Lai mazumiņš ir spožuma, bet tumsā viņš ir dārga manta: aizdedziet to pašu siko svecīti gaišā vasaras dienā, un jūs to nepamanīsiet. Mūžīgi zaļā egle un svecītes liesmiņa stāsta mums, ka būs labi, ka grūtības tiks pārvarētas. Tā liek cerēt un ticēt, ka šai bezjēdzības un kultūras pagrimšanas laikmetā, kad miljoniem dzīvību un kultūras vērtību iet bojā, nāks lūzums. Arī mums, mūsu mazajai dzimtenei, mūsu mīļotajai tautai nāks pavasaris, nāks saule un ziedi, nāks mierīgi, ražīgi darba gadi. Ticēsim tam ar visu savu sirdskvēli un karstumu."

Par AI no mana skatu punkta...

Ieva Prāne – tekstilmāksliniece

Esmu jau gadu zem rūpīgas un arī daudzveidīgas ārstu aprūpes savas diagnozes “krūts vēzis” dēļ. Šo laiku pavadīju Latvijā un caur manu empātisko raksturu varu teikt, ka saprotu ārstu noslogojumu, zemo atalgojumu... saprotu, ka katram pacientam vienkārši neatliek laika.

Te talkā nāk AI. Brīnišķīgs rīks, lai izskaidrotu nesaprotamo pacientam, kurš agrāk ir slimojis tikai ar iesnām. Ko tur slēpt, daudz informācijas, kas tika iegūta kabinetā pie ārsta, netika pienācīgi uztverta mana apjukuma dēļ, bet, pateicoties šim ģeniālajam izgudrojumam, daudzi termini, terapijas gaita tika izskaidrota pastarpināti.

Tikai... ir viena blakne. Ja man nav izveidojies kontakts ar ārstējošo ārstu, man nav uzticības arī ārstēšanas metodei, lai vai cik moderna, zinātniski pierādīta tā arī nebūtu.

Par Z. Freidu kā ārstu esot minēts, ka viņš mācējis tā uzklaut pacientu, ka tas jau juties enerģijas pilns pēc sarunas.

Neticu, ka AI jebkad spēs mani tā uzklaut. Jā, paskaidrot, pārtulkot, atrast iztrūkstošo informāciju, bet izpaliek “romantiskā” daļa, un te ir liela nozīme “ārsts – pacients” sadarbībai. Abpusējai sarunai, sapratnei.

Lai pacients sekotu striktām norādēm, aptvertu ķermenim un mentālajai veselībai uzliktos pārbaudījumus, ir nepieciešama uzticēšanās.

Ieva Prāne – tekstilmāksliniece

Foto no mājaslapas www.ieva-prane.com

Autors: Ansis Klucis “FotoAka”

Esmu tagad ar ģimeni pārcēlusies dzīvot uz Norvēģiju. Turpinu terapiju šeit. Cik saprotu, tas vēl būs ilgs laika periods.

Daudzas papīru un valodas barjeras, kā arī tehniskas dabas jautājumus risinām caur ChatGPT.

Neizpaliek saruna ar ārstu, medmāsu. Protams, ģimenei tās ir citas izmaksas, bet man kā pacientei tiek dota iespēja būt cilvēkam.

“Pigeons” Oil on canvas Size: 30 x 80 cm, 2018

No redakcijas: Ieva Prāne ir latviešu tekstilmāksliniece, kuras darbus var redzēt izstādēs, bet var apskatīt arī viņas gleznas un tekstildarbus mājaslapā ieva-prane.com. Var teikt, ka mūs iepazīstināja liktenis, bet savu roku pielika arī AI. Un tā “LĀZA Apkārtraksts” ieguva savu vāka attēlu – Ievas Prānes gleznu “Baloži”, bet iekšlapas – Ievas domas par AI. Baloži visos laikos ir miera simbols un bieži arī vēstneši, tieši kā Apkārtraksts.

Profesora Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda stipendijas 2025

Latviešu ārstu un zobārstu apvienība (LĀZA) jau 20 reizi piešķir Prof. Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda stipendijas.

2025. gadā stipendiju ieguva Latvijas Universitātes Ārstniecības programmas 5. kursa studente Karīna Čudare un Rīgas Stradiņa universitāte Medicīnas fakultātes 6. kursa studente Klīnta Luīze Sprūdža. Stipendijas apjoms – 1000 EUR.

Sakarā ar ģeopolitisko situāciju, ko nevar ignorēt, šoreiz Fonds atbalstīja studentus, kuri nāca ar saviem ierosinājumiem, kā popularizēt un/ vai arī apgūt vienu no svarīgākajām prasmēm – spēju sniegt pirmo palīdzību iedzīvotājiem. Intervijā ar komisijas locekļiem abas laureātes lieliski prezentēja savu ieceru par pirmās palīdzības apmācību. Gan Karīna, gan Klīnta savu ideju prezentēja arī 10. Latvijas Ārstu kongresā, kad 11. jūnija pēcpusdienā ATTA Centrā notika svinīga stipendiju pasniegšana. Prof. Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda stipendijas komisijā bija Dr. Daina Dreimane (ASV), Dr. Zaiga Alksne-Phillips (ASV), Dr. Eriks Niedrītis (ASV), Dr. Atis Bārzdīņš (ASV), Dr. Kārlis Rāčenis (Latvija), Dr. Mārtiņš Malzubris (Latvija), Dr. Kamena Kaidaka (Latvija).

Prof. Ilmāra Lazovska Medicīnas fonds pastāv, pateicoties LĀZA biedru, draugu un Ojāra Veides Fonda ziedojumiem. Latviešu ārsta, profesora Ilmāra Lazovska (1931–2003) piemiņa ir saglabāta. Fondu drīz pēc profesora nāves izveidoja LĀZA biedrs Dr. Eriks Niedrītis (Ņujorka), kurš ir arī fonda vadītājs.

LĀZA aicina ziedot fonda sekmīgai darbībai, ko var ērti veikt lazariga.lv sadaļā Maksājumi.

Klīntas Sprūdžas projekts: Pirmās palīdzības sniegšana starpdisciplinārā skatījumā. Viss ir saistīts

Projekts reaģē uz 21. gadsimta izaicinājumiem izglītībā un sabiedrības drošībā, uzsverot nepieciešamību integrēt zināšanas un praktiskās prasmes starpdisciplinārā kompetenču modelī.

Covid-19 pandēmija un aktuālā ģeopolitiskā situācija ir pierādījusi, ka sabiedrībai ir būtiski attīstīt spēju patstāvīgi rīkoties krīzes situācijās, pieņemt izsvērtus lēmumus, sadarboties un saglabāt cilvēcisku atbildību.

Projekta mērķis ir izstrādāt pilotprogrammu un vadlīnijas starpdisciplinārai kompetenču attīstībai, izmantojot pirmās palīdzības sniegšanu kā praktisku un universālu rīcības ietvaru.

Pirmā palīdzība projektā tiek definēta ne tikai kā medicīniska intervence, bet kā droša, atbildīga un situācijai pielāgota rīcība, kas ietver cilvēka, vides un resursu savstarpējo mijiedarbību.

Mērķauditorija ir vidusskolu un augstākās izglītības iestāžu studenti, īpaši inženierzinātņu, arhitektūras, būvniecības, medicīnas, bioloģijas un radniecīgo nozaru pārstāvji. Programmu plānots īstenot trīs savstarpēji saistītos moduļos: digitālu krīzes situāciju simulāciju izstrāde; pirmās palīdzības sniegšana dažādām sabiedrības grupām un riska tolerances izvērtēšana; pirmās palīdzības sniegšana vides un resursu kontekstā (mikro- un makroklimats, evakuācija, infrastruktūras saglabāšana).

Karīnas Čudares projekts: “Glābējs” – digitāla iniciatīva sabiedrības drošības veicināšanai

Mūsdienu sabiedrībā, kur ārkārtas situācijas var rasties jebkurā laikā, iedzīvotāju spēja savlaicīgi un adekvāti reaģēt kļūst par būtisku valsts drošības elementu. Projekts “Glābējs” ir radīts, lai stiprinātu sabiedrības gatavību rīcībai krīzes situācijās, nodrošinot pieejamu, saprotamu un praktiski izmantojamu digitālu mācību vidi.

Projekta mērķis ir izstrādāt interaktīvu mobilo lietotni, kas palīdzētu iedzīvotājiem apgūt dzīvību glābjošas zināšanas un prasmes, sniedzot teorētisku un praktisku izpratni par pirmās palīdzības sniegšanu un TECC (*Tactical Emergency Casualty Care*) principiem. Izpētot publiski pieejamos resursus, konstatēts, ka Latvijā šobrīd nav vienotas digitālas platformas, kas kalpotu kā centralizēta apmācību bāze rīcībai dzīvībai bīstamās situācijās.

Lietotne “Glābējs” paredzēta kā mācību un treniņu vide, kas būtu pieejama ikvienam jebkurā laikā un vietā, izmantojot viedtālruni. Tajā plānots iekļaut:

- interaktīvas apmācības par pirmās palīdzības pamatiem un TECC principiem,
- praktiskus scenārijus akūtas asiņošanas apturēšanai un citu kritisku situāciju risināšanai,
- simulācijas, kas ļauj lietotājam pārbaudīt savas prasmes reālai praksei pietuvinātos apstākļos,
- zināšanu pārbaudes testus ar iespēju iegūt digitālu sertifikātu kā apliecinājumu apgūtajām iemaņām.

Izglītota sabiedrība ir valsts drošības pamats – katrs cilvēks, kurš zina, kā palīdzēt, ir vērtība visiem.

“Glābējs” nav tikai lietotne – tā ir pārliecība, ka zināšanas krīzes brīdī glābj dzīvības.

Īpaša uzmanība projektā pievērsta dažādu sabiedrības mērķgrupu iesaistei. Skolēniem un jauniešiem platforma kalpotu kā pamata prasmju apguves rīks, zemessargiem un autovadītājiem – zināšanu atkārtošanai un nostiprināšanai, savukārt ikvienam iedzīvotājam – pārliecības veidošanai par savu spēju rīkoties krīzes situācijās.

Projekta vadmotīvs ir skaidrs un sabiedriski nozīmīgs: izglītota sabiedrība ir valsts drošības pamats. Ideja tika pieteikta Aizsardzības ministrijas Civilās aizsardzības veicināšanas projektu konkursā. Lai gan projekts netika atbalstīts konkrētajā konkursa kārtā, iniciatīvas autori un izveidotā projekta komanda joprojām saskata tā augsto potenciālu un aktualitāti.

“Glābējs” ir vairāk nekā tehnoloģisks risinājums – tas ir ieguldījums sabiedrības rīcībspējā, līdzatbildībā un drošībā. Projekts šobrīd atrodas idejas un sadarbības partneru meklēšanas stadijā, gaidot piemērotu brīdi un atbalstu realizācijai. Ticība idejai balstās pārliecībā, ka katrs cilvēks, kurš zina, kā palīdzēt, ir vērtība visai sabiedrībai.

Latvijas vecāko kursu medicīnas studentiem!

Latvijas medicīnas augstskolu vecāko kursu studentus aicinām pieteikties LĀZA ikgadējai Prof. Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda stipendijai līdz **1. aprīlim**. Stipendijas apjoms ir no 400 līdz 1000 EUR. Atkārtoti stipendija netiek piešķirta.

Plašāk par pieteikumu Prof. Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda stipendijai LĀZA mājaslapā www.lazariga.lv

Klīnta Sprūdža, Karīna Čudare un Prof. Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda vadītājs Ēriks Nīdrītis, 11.06.2025

10. Latvijas Ārstu kongress – vai labs darbiņš padarīts?

Latviešu ārstu un zobārstu apvienība (LĀZA) un Latvijas Medicīnas fonds (LMF) ir stāvējuši pie kongresa šūpuļa un ikreiz tajā arī aktīvi piedalījušies, gan finansiāli atbalstot, gan ar savu zināšanu un pieredzes krājumu, tāpēc ir pamatota interese, kā kongresu vērtēja tā dalībnieki, kādas mācības ņemt vērā, gatavojoties jau 11. Latvijas Ārstu kongresam. Par to bija arī LĀZA 55 minūšu saruna 24. septembrī, kurā ar gandarījumu varējām dzirdēt, ka Ārstu biedrības veiktajā kongresa dalībnieku aptaujā ir daudz pozitīvu vērtējumu visām kongresa norisēm. Aptauja parādīja, ka respondentu vidū 46% ir ārsti primāraja aprūpē, 27% - ārsti stacionārā. 50% no aptaujas dalībniekiem ir vecumā no 51-60 gadiem, 25% - no 66-80 gadiem un jaunāki par 30 gadiem - tikai 5%.

Kongresu kā izcilu vērtējuši 47% respondentu un 45%, kā labu. Tikai viens respondents apņēmies nekad vairs kongresā nepiedalīties. Lai arī procenti tiešām priecē, tomēr paliek liels jautājums - kādi tad ir tie iemesli, kuru dēļ daudzi Latvijas un arī diasporas medicīnas nozares speciālisti un zinātnieki pieņēma lēmumu nenākt uz kongresu – lielāko un arī vēsturiski skaistāko no medicīnas forumiem. Varbūt ir laiks otrai aptaujai, kurā respondenti būtu tie, kas uz kongresu nedeīvās? Ja Jums ir savs viedoklis, sava atbilde, lūdzu rakstiet laza@lazariga.lv.

*Kongresa fotogrāfi ir centušies apturēt mirkļus – un tajos prieks staro par tikšanos, sajūta, ka esam viena cilts – Gens una sumus. Lai tā būtu, lai nākamajā kongresā 2029. gadā mājās un malā palicēju ir mazāk!
Foto un video no kongresa web lapā arstukongress.lv/foto-un-video*

Piešķirtas Ojāra Veides fonda stipendijas 2025. gadā

Ojāra Veides fonda stipendijas 2025. gadā piešķirtas divām jaunajām Latvijas ārstēm, lai tās iegūtu papildu profesionālās zināšanas un praktisko pieredzi ārpus Latvijas.

Diāna Stoldere, bērnu kardioloģijas 3. gada rezidente, papildinās zināšanas Aritmoloģijas klīnikā Bambino Gesù Bērnu slimnīcā Romā, Itālijā. Bērnu aritmoloģija ir specialitāte, kurā Latvijā līdz šim ir ierobežota pieredze. Rekomendācijas Dr. Stolderei snieguši prof. Ingūna Lubaua, RSU Bērnu kardioloģijas specialitātes programmas vadītāja un Bērnu kardiologu asociācijas prezidente, Dr. med. Elīna Ligere, bērnu kardioloģe, kā arī Dr. Valts Ozoliņš, Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas Bērnu kardioloģijas un kardiķirurgijas klīnikas vadītājs. Plānotais prakses laiks: 2025. gada 14. oktobris – 2026. gada 31. janvāris. Dr. Diānai Stolderei piešķirta Ojāra Veides fonda stipendija 4000 EUR apmērā.

Agate Kristena Krieviņa, otolaringoloģijas 3. gada rezidente, papildinās zināšanas Lietuvas Veselības zinātņu universitātes Kauņas klīnikas Otorinolaringoloģijas nodaļā 2026. gada martā. Rekomendāciju sniedzis Dr. med. Kaspars Peksis, klīnikas Headline vadītājs un LU studiju programmas "Medicīna" rezidentūras apakšprogrammas "Otolaringoloģija" vadītājs. Dr. Agatei Kristenai Krieviņai piešķirta Ojāra Veides fonda stipendija 3000 EUR apmērā. Pēc prakses pabeigšanas abas stipendiātes sniegs pārskatu par savu profesionālo pieredzi, kas tiks publicēts ikgadējā žurnālā "LĀZA Apkārtraksts".

Ojāra Veides fonds līdz katra gada 15. septembrim aicina Latvijas medicīnas speciālistus pieteikties stipendijām nākamajam periodam. Katru gadu 4–6 pretendentiem ir iespēja saņemt finansiālu atbalstu, kura apmērs ir atkarīgs no iesniegtā pamatojuma, bet nepārsniedz 5000 ASV dolāru. Īpaši nozīmīga loma pieteikumu izvērtēšanā tiek piešķirta rekomendācijām un motivācijas vēstulei. Fonda valde izskata arī steidzamības kārtā iesniegtus pieteikumus ārpus noteiktā termiņa.

Ojāra Veides stipendiju fondu 1999. gadā Kanādā dibinājusi Saskačevanas universitātes profesore Emma Irēne Groduma (1916-2007), kas testamentā novēlēja daļu mantojuma fonda izveidei, lai godinātu savu brāli LU medicīnas studentu Ojāru Kārli Veidi, kas zaudēja dzīvību Otrajā pasaules karā.

Fonda darbību nodrošina ziedojumi. Fonda darbība ir cieši saistīta ar Latviešu ārstu un zobārstu apvienības (LĀZA) darbību. Ojāra Veides Fonda valdē sabiedriskā kārtā darbojas tā vadītājs reimatologs asoc. prof. Juris Lazovskis (Kanāda), zobārste Inese Flude (Kanāda) un farmakoloģe prof. Ingrida Selga Šķetre, Latvijas goda konsule Kanādā Jaunskotijas provincē.

Fonds ir gatavs savu darbību paplašināt un aicina arī citus tautiešus to atbalstīt. Kā labdarības organizācijai Kanādā tam ir nodokļu atlaides, kas šo fondu padara finansiāli izdevīgu ziedojumiem. Katrs ziedotājs, ieguldot 2500 Kanādas dolāru fonda darbībā, stiprinās Latvijas medicīnu un arī savu saikni ar Latviju. Vairāk informācijas par ziedojumu Kanādā reģistrētam Ojāra Veides Fondam iespējams saņemt pa e pastu: fludehome@gmail.com vai juris.lazovskis@nshealth.ca

Plašāk par pieteikumu Ojāra Veides fonda stipendijai LĀZA mājaslapā www.lazariga.lv

Ojāra Veides fonda stipendiātu pieredzes stāsti

Jau 25. gadus Ojāra Veides fonds atbalsta Latvijas jauno ārstu un arī citu medicīnas speciālistu profesionālo pilnveidi ārpus Latvijas. Ojāra Veides Fonda stipendiju 2024. gadā saņēma seši Latvijas jaunie ārsti: Kaspars Šetlers, Dita Dāle, Līga Gabrāne, Ilze Seržante, Ilze Prikule un Rihards Vugulis. Par savu gūto pieredzi stipendiāti sniedz atskaiti gan Fondam, gan Apkārtrakstā.

Ilze Seržante

neiroloģe, neirosonoloģe, "Veselības centrs-4"

Prof. Nens Van Alfen un Ilze Seržante

Esmu pavadījusi pieredzes bagātu nedēļu 2025. gada aprīlī Neimegenā (Nīderlandē), Radboud Universitātes Medicīnas centra (UMC) Neuroloģijas un neirofizioloģijas nodaļā. Apmeklējuma mērķis bija papildināt teorētiskās un praktiskās zināšanas neiomuskulārajā ultrasonogrāfijā pacientiem ar miopātijām, motoro neironu slimībām, miozītiem, kā arī iekaisīgām un traumatiskām neiropātijām.

Vizītes laikā iepazinās ar augšstilba muskuļa biopsijas veikšanu vietējā anestēzijā pacientam ar aizdomām par ieslēguma ķermenišu miopātiju, kā arī piedalījās pleca pinuma mugurējā kūlišā biopsijas ņemšanā vispārējā anestēzijā pacientam ar aizdomām par paraneirīnomu.

Pateicoties intensīvai hands-on praksei, esmu guvusi gan zināšanas, gan pārliecību veikt diafragmas ultrasonogrāfiju pacientiem ar aizdomām par nervus phrenicus neiropātijām.

Ar lielu lepnumu varu teikt, ka šis brauciens Latvijai ir pavēris iespēju uzsākt neiomuskulāro slimību kvantitatīvo muskuļu ultrasonogrāfiju, jo Nīderlandes kolēģi ir piekrituši dalīties gan ar savu ultrasonogrāfijas iekārtu uzstādījumiem, gan veselās populācijas normatīvajiem rādītājiem.

Izsaku sirsnīgu pateicību gan Latvijas Medicīnas fondam, gan Ojāra Veides Stipendiju fondam par sniegto atbalstu.

Rihards Vugulis

traumatologs ortopēds, Traumatoloģijas un Ortopēdijas slimnīca

2025. gada jūnijā biju Slovēnijā, Ankarānā, Valdoltras Ortopēdijas centrā (Ortopedska bolnišnica – Ospedale Ortopedico Valdoltra). Pieredzes brauciena mērķis bija iepazīties ar ārvalstu rezidentūras apmācības procesu, kā arī apgūt jaunas metodes un to praktisko pielietojumu ortopēdiskajās operācijās. Mēneša laikā tiku uzņemts kā Slovēnijas rezidents un pēc pirmās iepazīšanās nedēļas pilnvērtīgi iesaistīts ikdienas darba procesā — sākot no pacientu apskates pirms operācijas līdz pat izrakstīšanai no stacionāra.

Operācija Valdoltras Ortopēdijas centrā

Valodas barjera bija sastopama reti, kas man bija patīkams pārsteigums. Apmācības laikā tiku iesaistīts arī pētniecībā, kuru šobrīd turpinu izstrādāt attālināti no Latvijas. Prakses laikā asistēju vairāk nekā 60 operācijās, un vairākās no tām man tika uzticēta atsevišķu operācijas etapu veikšana, kas ir būtiska ķirurģiskās apmācības sastāvdaļa. Brauciena laikā nodibināju jaunus profesionālus kontaktus un personiskas draudzības, kas, iespējams, nākotnē palīdzēs īstenot vienu no brauciena mērķiem — uzsākt regulāru rezidentu pieredzes apmaiņu starp Latviju un Slovēniju.

Apstākļu sakritības dēļ man tika piešķirts mentors, kurš ir vairāku futbola komandu traumatologs–ortopēds, kā arī Slovēnijas alpīnisma izlases ārsts. Tas ļāva iegūt ļoti vērtīgas zināšanas un praktisku pieredzi sporta traumu īpatnībās un to ārstēšanas principos. Brauciens man sniedza vairāk, nekā biju cerējis. Tas pavēra jaunas profesionālās iespējas un būtiski paplašināja manu skatījumu uz turpmāko attīstību — gan personīgajā izaugsmē, gan nozares kontekstā kopumā. Esmu ļoti pateicīgs par Ojāra Veides stipendijas piešķiršanu un iespēju realizēt šo pieredzes braucienu.

Ilze Prikule

mutes, sejas un žokļu ķirurgs, Paula Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīca;
Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca, Latvijas Onkoloģijas centrs

Skats uz Oksfordas koledžu "Visu Dvēseļu koledža"

Es ieguvu vietu Eiropas Kraniomaksilofaciālo ķirurgu asociācijas (EACMFS) pēcdiploma apmācības programmā *Postgraduate Programme 2024: Head and Neck Surgery – Oncology*. Programma ir paredzēta jaunajiem speciālistiem, kuri nesēn pabeiguši vai ir tuvu specialitātes apmācības noslēgumam. Tā norisinājās jau trešo reizi.

Apmācība ietvēra sešus teorētiskos modulius ar tiešsaistes lekcijām un diskusijām, kuras vadīja starptautiski atzīti mutes, sejas un žokļu ķirurģijas eksperti. Tajās tika aplūkoti galvas un kakla audzēju bioloģijas principi, ķirurģiskās pieejas, kakla disekcijas veidi, rekonstrukcijas iespējas, kā arī mūsdienu tehnoloģijas — datorasistētā ķirurģija, virtuālā plānošana un 3D tehnoloģiju pielietojums.

Programmā tika akcentēta arī multidisciplināra pieeja, iekļaujot staru terapijas, ķīmijterapijas un imūnterapijas iespējas.

Pēc teorētisko moduļu pabeigšanas norisinājās intensīvi divu dienu *hands-on* kursi Vīnes Anatomijas institūtā, kuros praktiskās ķirurģiskās iemaņas tika trenētas uz svaigi saldētiem anatomiskiem preparātiem. Kursu laikā veicām kakla limfmezglu disekcijas, sejas nerva preparēšanu, kā arī reģionālo un attālināto lēveru sagatavošanu audu defektu slēgšanai pēc audzēju ekscīzijas. Programmas noslēgumā sekmīgi nokārtoju teorētisko pārbaudījumu.

Programmas ietvaros bija paredzēta arī viena mēneša klīniskā novērošana kādā no Eiropas vadošajām slimnīcām. Šo iespēju izmantoju Blenheimas galvas un kakla nodaļā Čērčila slimnīcā Oksfordā (*Oxford University Hospitals NHS Foundation Trust*), kur no 2025. gada 6. janvāra līdz 1. februārim piedalījos nodaļas ikdienas darbā, operācijās, ambulatorajās pieņemšanās un multidisciplinārajos konsīlijos. Šī pieredze spilgti apliecināja, cik nozīmīga galvas un kakla onkoloģijā ir saliedēta, uz pacientu vērsta komandas pieeja.

Esmu pateicīga Latviešu ārstu un zobārstu apvienībai un Ojāra Veides fondam par sniegto finansiālo atbalstu un uzticību, kā arī P. Stradiņa KUS Mutes, sejas un žokļu ķirurģijas centra vadītājai Annai Ivanovai par atbalstu rezidentūras laikā. Gūtās zināšanas, prasmes un profesionālie kontakti noteikti noderēs ikdienas darbā ar pacientiem Latvijā.

Latvijas Medicīnas Fonda stipendijas 2025

Zariņu medicīnas studiju stipendiju profesionālajai pilnveidei 2025. gadā saņēma pieci Latvijas jaunie ārsti:

- **Jānis Verners Birnbaums**, 4. gada rezidents anestezioloģijā un reanimatoloģijā Rīgas Austrumu klīniskajā universitātes slimnīcā (RAKUS), apguva jaunas zināšanas Viskonsinas Universitātes slimnīcā ASV (stipendija – 4000 USD). Rekomendācijas sniedza asoc. prof. Agnese Ozoliņa, Dr. Ieva Būce-Šatoba un prof. Oļegs Sabeļņikovs.
- **Jānis Pāvulāns**, RAKUS ķirurgs un RSU asistents, stažēsies Utrehtas Universitātes klīnikā Nīderlandē, papildinot iemaņas aizkuņģa dziedzera un mazinvasivajā ķirurģijā (stipendija – 4500 USD). Rekomendāciju sniedza prof. Haralds Plaudis.
- **Madara Ratniece**, rezidente radioloģijā P. Stradiņa Klīniskajā universitātes slimnīcā (P. Stradiņa KUS), mācīsies vienā no vadošajiem onkodiagnostikas un nukleārās medicīnas centriem Eiropā – *Fondazione Policlinico Universitario Agostino Gemelli IRCCS* Itālijā (stipendija – 4500 USD). Rekomendāciju sniedza asoc. prof. Maija Radziņa.

Anna Marija Ļeščinska, rezidente ķirurģijā RAKUS, stažējās Londonā *Guy's and St Thomas' Hospital* (stipendija – 4000 USD). Rekomendācijas sniedza asoc. prof. Armands Siviņš, asoc. prof. Igors Ivanovs un RAKUS Abdominālās ķirurģijas nodaļas vadītājs Dr. Andrejs Pčolkins.

- **Pāvels Žibenko**, asinsvadu ķirurgs RAKUS "Gaiļezers", stažēsies Bordo Universitātes slimnīcā Francijā, specializējoties aortālajā ķirurģijā, īpašu uzmanību pievēršot infekciju izraisītām komplikācijām (stipendija – 3500 USD). Rekomendāciju sniedza RAKUS Asinsvadu ķirurģijas nodaļas vadītājs Dr. med. Vitālijs Zvirgzdiņš.

LMF Andras Kalniņas stipendiju, kas paredzēta Rietumu jauniešiem, kuri vēlas savu dzīvi saistīt ar medicīnu un iepazīt Latvijas veselības aprūpes sistēmu, šogad ieguva:

- **Magnolija Garbarino**, Tulsas Universitātes (ASV) bioloģijas studente, kura vasaras praksi veica P. Stradiņa Klīniskajā universitātes slimnīcā (stipendija – 3000 USD).
- **Viktors Kalniņš**, fizioloģijas students Kolorādo Universitātē (ASV), kurš pēc bakalaura grāda iegūšanas plāno turpināt studijas medicīnas skolā, lai kļūtu par fizioterapeitu.

Viņam ir praktiska pieredze darbā fizioterapijas klīnikā ASV, palīdzot pacientiem ar dažādiem ievainojumiem un veselības problēmām. Viktors ir arī aktīvs sportists un universitātes triatlona komandas vadītājs. Šovasar viņš praksi veica NRC "Vaivari", sadarbojoties ar Daci Stirāni un citiem fizioterapijas speciālistiem (stipendija – 3000 USD).

Viss par LMF un stipendijām
<http://latvianmedicalfoundation.org/>

LMF stipendiāti kopā ar LMF valdi un fonda dibinātājiem prof. Bertramu un Kristapu Žariņiem 10. Latvijas Ārstu kongresā, 2025. gada 11. jūnijā ATTA Center, kur notika stipendiju sviniņa pasniegšana.

LMF /Andras Kalniņas stipendija

Aleksandrs Kalniņš - LMF prezidents

Latvijas Medicīnas fonds (LMF) 2025. gadā līdzšinējo Rietumu jauniešiem paredzēto LMF Studentu stipendiju pārdēvējis par LMF Andras Kalniņas stipendiju, godinot medicīnas māsas Andras Kalniņas (ASV) piemiņu un viņas nozīmīgo ieguldījumu veselības aprūpē.

Andra Kalniņa (1976–2022) bija izcila veselības aprūpes speciāliste, kuras dzīve un profesionālā darbība bija veltīta pacientu aprūpei un medicīnas izglītībai. Viņas karjera aptvēra plašu jomu spektru – no medmāsu darba līdz Family Nurse Practitioner kvalifikācijai.

LMF stipendijas mērķis paliek nemainīgs – dot iespēju Rietumu jauniešiem iepazīt Latvijas medicīnu, gūt praktisku pieredzi un palīdzēt izvēlēties savu profesionālo ceļu medicīnā. Tā tiek piešķirta studentiem, kuri demonstrē izcilību un apņēmību medicīnas jomā, atspoguļojot Andras Kalniņas vērtības un ideālus.

Andra Kalniņa - "Oncology Employee of the Month" ieguvēja UNC Vēža aprūpes centrā

Magnolija Garbarino

Tulsas Universitātes (ASV) bioloģijas studente, LMF Andras Kalniņas stipendijas ieguvēja, 2025

Aleksandrs Kalniņš un Magnolija Garbarino 10. Latvijas Ārstu kongresā, 11.06.2025

Šovasar man bija iespēja mācīties un dzīvot Latvijā, pateicoties LMF Andras Kalniņas stipendijai. Latvijā gūtā pieredze mani pārliecināja par manu izvēlēto dzīves ceļu, kā arī stiprināja latvietības apziņu un identitāti.

Studējot bioloģiju Tulsas Universitātē, man bieži pietrūkst iespēju iesaistīties praktiskajā darbā, turklāt Oklahomas štatā man pietrūkst arī latviešu sabiedrības, ar kuru uzaugu Ņujorkā. LMF stipendija deva iespēju iegūt abus – gan praktisku pieredzi, gan latvisku vidi.

Astoņas nedēļas praksi pavadīju Paula Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas Asinsvadu ķirurģijas nodaļā. Šo iespēju man deva asinsvadu ķirurgs profesors Dainis Krieviņš, kurš savulaik arī studējis Amerikā. Mani pienākumi nodaļā bija ļoti dažādi – katra diena nesa jaunus izaicinājumus, un nekad nebija skaidrs, ko tā atnesīs.

Amerikā esmu ieguvusi neatliekamās medicīniskās palīdzības (EMT) sertifikātu, tomēr slimnīcas darba specifika Latvijā man bija jauna. Tas deva iespēju jau no pirmajām dienām apgūt un pielietot jaunas zināšanas praksē.

Arī ārpus slimnīcas šī vasara bija piepildīta un krāsaina – pavadīju laiku ar ģimeni un draugiem, kurus sen nebiju satikusi. Kā īsta latviete vasarā baudīju auksto zupu un zemenes, piedzīvoju jauniešu Dziesmu un deju svētkus.

Īpašs notikums bija dalība 10. Latvijas ārstu kongresā, kur redzēju ciešu sadarbību starp diasporas un Latvijas ārstiem. Ceru, ka arī savā profesionālajā ceļā spēšu veidot stipru saikni ar savu tēvzemi caur medicīnas karjeru.

Viktors Kalniņš

Kolorādo Universitātes Boulderā (ASV) students, LMF Andras Kalniņas stipendijas ieguvējs, 2025

Viktors Kalniņš kopā ar prakses vadītāju rehabilitācijas centrā "Vaivari" 2025. gada vasarā.

2025. gada vasarā astoņas nedēļas pavadīju praksē Latvijas Nacionālajā rehabilitācijas centrā "Vaivari" Jūrmalā.

Prakses programma bija ļoti labi izstrādāta un ļāva iepazīt darbu vairākās nodaļās – ortopēdijā, spinālajā rehabilitācijā, neiroloģijā un muguras sāpju nodaļā, katrā no tām pavadot divas nedēļas. Ortopēdijas nodaļā strādāju ar pacientiem, kuriem bija balsta un kustību aparāta bojājumi, tostarp arī ar ukraiņu karavīriem pēc amputācijām.

Prakses noslēgumā strādāju nodaļā ar īpaši plašu pacientu spektru – no tipiskām muguras sāpēm līdz pacientiem ar amputācijām un ortozēm. Man tika dota iespēja strādāt ar diviem pacientiem ar salīdzinoši nelielu uzraudzību, pielietojot visu iepriekš iegūto pieredzi. Šīs divas nedēļas ļāva pilnvērtīgi izprast fizioterapeita lomu un pārliecināties, ka šī ir profesija, kurā vēlos veidot savu nākotni.

Dr. Madara Ratniece

LU rezidente radioloģijā, P. Stradiņa KUS, Zariņu medicīnas studiju stipendiāte 2025

Madara Ratniece un prakses vadītāja Dr. Benadetta Gui, Fondazione Policlinico Universitario Agostino Gemelli IRCCS Itālijā, 2025

Apguvu padziļinātu multimodālu attēldiagnostikas metožu pielietošanu onkoloģijas kontekstā, tai skaitā ultrasonogrāfiju, CT, MRI, PET/CT. Jāatzīmē, ka, kamēr Latvijā atsevišķas terapijas metodes ginekoloģisko audzēju ārstēšanā tikai sāk pielietot vai vēl neizmanto, šeit jau ir izstrādāti algoritmi, kurus man bija iespēja apgūt. Plānoju turpināt sadarbību ar šiem speciālistiem, ņemot vērā intereses un plānoto specializāciju abdominālajā onko radioloģijā, kā arī uzsākt pētniecību šajā nozarē ar mērķi celt mūsu veselības aprūpes kvalitāti. Šī tiesām bijusi neaizmirstama pieredze

Dr. Anna Marija Leščinska

LU rezidente ķirurģijā, RAKUS "Gaiļezers", Zariņu medicīnas studiju stipendiāte 2025

Anna Leščinska pirms DAVINCI robotasistētas kolorektālas operācijas Guys and St Thomas' Hospital

Man bija unikāla iespēja strādāt Londonā, vienā no vadošajām universitātes slimnīcām Lielbritānijā – Guys and St Thomas' Hospital, kur strādāju Colorectal and Pelvic Floor Surgery nodaļā. Regulāri notika multidisciplināri konsiliji ar gastroenterologiem, onkologiem, radiologiem un fizioterapeitiem, kas deva priekšstatu par integrētu ārstēšanas modeli. Šis brauciens man sniedza ne tikai profesionālas prasmes, bet arī uzlaboju angļu valodas zināšanas medicīnas terminoloģijā, iemācījos komunicēt starptautiskā komandā, kā arī guvu pārliecību par savām spējām nākotnē.

Cildinājuma raksts Bertramam Zariņam un Kristapam Zariņam

www.president.lv

2025.gada 11. jūnijā Rīgas pilī Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs pasniedza "Cildinājuma rakstu" diviem izcilām medicīnas profesoriem – traumatologam ortopēdam Bertramam Zariņam un asinsvadu ķirurgam Kristapam Zariņam.

"Tas, ko jūs esat darījuši, ir pelnījis visu mūsu atzinības. Esmu diezgan daudz bijis Latvijas slimnīcās, esmu diezgan daudz runājis ar mediķiem, daudz runājis ar ārstiem. Es esmu dzirdējis tiešām daudz labus atzinības vārdus par to, kas ir bijis no jums gan palīdzot ar jaunām ārstēšanas metodēm, gan arī ārstiem palīdzot augt un attīstīties," uzrunājot profesorus, pauda Valsts prezidents.

Profesors Bertrams Zariņš ir traumatologs ortopēds, kura personīgajai iniciatīvai ir bijusi ļoti liela nozīme Latvijas neatkarības ceļā – gan viņš, gan brālis ir viens no Pirmā vispasaules latviešu ārstu kongresa iniciatoriem un organizētājiem 1989. gadā. Kongress vārda tiešā nozīmē atvēra Latvijas vārtus uz pasauli. Bostonas universitātes klīnikā viņš izstrādājis daudzas ķirurģiskas ārstniecības metodes, kuras ļāvis apgūt arī Latvijas kolēģiem. Bertrams Zariņš uz Latviju atveda jaunas ceļa un pleca locītavas ārstēšanas metodes. 2024. gadā, pārstāvot gan Hārvarda slimnīcu, gan arī Latvijas Universitāti, izdeva pasaulē pieprasītu grāmatu par ceļa locītavu.

Bertrams Zariņš kopā ar brāli, profesoru Kristapu Kristoferu Zariņu, nodibināja Latvijas Medicīnas fondu (LMF). Fonds jau kopš 1990. gada sniedz nozīmīgu finansiālu atbalstu Latvijas medicīnai un jaunajiem ārstiem stipendiju veidā, lai dotu iespēju apgūt starptautisku pieredzi visdažādākajās medicīnas nozarēs ārpus Latvijas, kā arī mudinātu studējošos rietumu jauniešus iepazīt Latvijas medicīnu un Latviju.

Profesors Kristaps Kristofers Zariņš ir asinsvadu ķirurgs un zinātnieks, kura vārds cieši saistīts ar jaunākajiem pētījumiem kardioloģijā. Viņš sadarbibā ar kolēģiem izveidojis jaunu neinvazīvu sirds asinsvadu patoloģijas diagnostikas metodi, ar kuras palīdzību var noteikt sirds asinsvadu anomālijas un funkcionālo stāvokli, pielietojot matemātisko modelēšanu, kas izmanto datortomogrāfijā iegūtos datus (*Cardiac CT-FFR*). Stenforda Universitāte atzinusi viņu par izcilu, starptautiski atzītu speciālistu savā nozarē.

Prof. Dainis Krieviņš, Kristapa mazmeita Zinta, prof. Kristaps Zariņš, Valsts prezidents Edgars Rinkēvičs, prof. Bertrams Zariņš un Dr. Kamena Kaidaka Prezidenta pilī 2025. gada 11.jūnijā.

LĀZA – joprojām svarīga

Rūdolfs Vilde - pneimonologs, P. Stradiņa KUS, Plaušu slimību un torakālās ķirurģijas centrs. Latvijas Jauno ārstu asociācijas valdes priekšsēdētājs

Latvijas Jauno ārstu asociācija, tāpat kā Latviešu ārstu un zobārstu apvienība, apvieno ārstus nevis pēc piederības konkrētai specialitātei, bet, balstoties ārstu piederībā latviešu medicīnu saimei un interesēm par norisēm Latvijas veselības aprūpes sistēmā. Abas organizācijas ir savā ziņā līdzīgas un tajā pašā laikā gaužām atšķirīgas. Kā abu šo organizāciju biedrs piedāvāju meklēt atbildes uz būtiskiem jautājumiem.

Vai un kā šobrīd Latvijas jaunais ārsts redz LĀZA? Vai tā 35 gadus kopš Latvijas neatkarības atgūšanas ir relevanta arī Latvijā? Kādas nemainīgas vērtības Latvijas medicīnas vidē pienes LĀZA klātbūtne tajā un kā šī mijiedarbība varētu attīstīties nākotnē?

Gan šodienas profesoriem kā jaunajiem ārstiem 1990. gados, gan joprojām arī šodienas rezidenti LĀZA ir devusi gan finansiālu, gan neatsveramu kontaktu palīdzību un emocionālu iedrošinājumu, sniedzot iespēju papildināt zināšanas un redzesloku ārzemēs. Deviņdesmitajos gados, Latvijai pamazām atgriežoties Eiropā, latviešu ārsti diasporā bija lielākais, drošākais un nozīmīgākais resurss, kas Latvijas ārstiem pavēra istu un taustāmu skatu uz veselības aprūpi, veselības politiku un medicīnas iespējām Rietumos.

Vai šodien, kad Latvijas jaunie ārsti pieredzi ārzemēs var gūt ar ERASMUS un Eiropas līmeņa profesionālo organizāciju organizēto programmu starpniecību, LĀZA atbalstam joprojām ir nozīme? Jā, ir.

Savā, pagaidām vēl drīzāk neilgajā profesionālajā pieredzē, klīnikās citur Eiropā esmu viesojies vairākkārt un nevilšus secinājis, ka reti varam ieraudzīt metodes, medikamentus un arī ierīces, ko nelietotu vai nepazītu arī Latvijā. Profesionālās iespējas ir kļuvušas daudz līdzīgākas un medicīnisko iespēju atšķirības – mazākas. Tāpēc tas, ko atšķirībā no citām programmām un organizācijām var piedāvāt LĀZA, ir kontakti starp latviešu ārstiem.

Šobrīd, dodoties pieredzes apmaiņās, mazāk jauna uzzinām par pacientu ārstēšanas metodēm, bet arvien vairāk – par to, kā tiek organizēts darbs, kā tiek pieņemti lēmumi,

Rūdolfs Vilde, Latvijas Jauno ārstu asociācijas valdes priekšsēdētājs

ievēroti algoritmi, ārstu vidū dalīts darba apjoms, līdzsvarots klīniskais un akadēmiskais darbs. Jaunajam ārstam, dodoties stažēties pie kāda LĀZA ārsta ārpus Latvijas, ir iespēja ne tikai redzēt darba ikdienu, uzzināt, cik pacientu šis ārsts ārstē, kādā kārtībā pieņem lēmumus, bet arī pieredzēt, cik stundu konkrētais kolēģis strādā, cik pacientu tajās apskata, kādas manipulācijas veic savā specialitātē, kāda ir darba un brīvā laika attiecība un dzīve, darot šo ārsta darbu. Interesanti, ka līdzīgus iespaidus varam lasīt LĀZA pēdējo gadu stipendiātu atsauksmēs par gūto pieredzi. Iespējas gūt pieredzi pie kolēģiem ārvalstīs ir teju vai sagaidāma daļa ārsta izglītības un izaugsmes ceļā. Retāk šāda iespēja ir Latvijas māsām. Tomēr māsas profesijas nozīme un neatkarība pieaug gan Latvijā, gan citur pasaulē. Varbūt viens no soļiem LĀZA nākotnē ir atbalsts Latvijas māsu profesionālajā izaugsmē?

Šāda soļa nestos ieguvumus skaidri redz arī Latvijas jaunie ārsti.

Vairums jauno ārstu zina un novērtē LĀZA ik gadu pasniegtās stipendijas gan Latvijas jaunajiem ārstiem, gan medicīnas studentiem. Zariņu medicīnas studiju stipendija sniedz būtisku finansiālu atbalstu mācību braucienam, kura laikā var nākties izmantot gada apmaksāto atvaļinājumu vai būt neapmaksātā prombūtnē. Šīs stipendijas sniegtais ieguldījums jaunā ārsta profesionālajā un personīgajā attīstībā ir visai konkrēti izmērāms.

Vai gluži tāpat varam raudzīties uz LĀZA jau 20 reizes pasniegto Profesora Ilmāra Lazovska Medicīnas fonda stipendiju?

Šeit jāsaka, ka tās piensums gadu gaitā ir mainījies. Stipendija, kas pirms gadiem bija nozīmīgs finansiāls atspaidis studentam, šodienas finansiālajā situācijā, iespējams, jāvērtē citādi. Vai varam teikt, ka šodien tās nozīmība Latvijas jauno mediķu ceļā ir zudusi? Noteikti ne.

Kā šīs stipendijas saņēmējs pirms nu jau desmit gadiem varu teikt, ka tā toreiz deva iespēju doties uz *International Federation of Medical Students Association* konferenci Meksikā un lielā mērā veidoja sākumu manam šodienas sabiedriskajam aktīvismam. Taču ne mazāk svarīgi – tā deva iespēju satikties, iepazīties, dalīties domās, idejās un pieredzē ar latviešu ārstiem no visdažādākajām vietām un dzīves ceļiem. Dziļi personīgā nozīmē tā deva iespēju iepazīt šīs stipendijas uzturētāju Dr. Ēriku Niedrīti, kuru šobrīd, cerams, varu saukt par visas savas ģimenes draugu.

Varbūt ir pienācis laiks uz šo LĀZA stipendiju skatīties ne tik daudz kā uz finansiālu atbalstu, bet kā uz novērtējumu par studenta paveikto mācību, zinātniskajā vai sabiedriskajā darbībā? Varbūt tā var kalpot kā grants, lai realizētu sabiedriski nozīmīgas idejas? Šķiet, līdzīgas idejas radušās arī stipendijas devējos, pērnajā gadā potenciālos stipendiātus aicinot nākt klajā ar ierosinājumiem, kā sabiedrībā uzlabot spēju sniegt pirmo palīdzību iedzīvotājiem, labām idejām sniedzot arī finansiālu atbalstu to realizācijai.

Šeit atļaujos paust savu prieku, redzot, ka LĀZA biedri – profesori Bertrams un Kristaps Zariņi un viņu veidotais Latvijas Medicīnas fonds piedāvā atbalstu arī diasporas topošo mediķu pieredzes braucieniem uz Latviju, kuros gluži tāpat kā Latvijas ārstiem, dodoties uz ārvalstīm,

paplašinās ne tikai skats uz savu specialitāti, bet top jaunas saites un pat draudzības starp latviešu mediķiem pasaulē.

Turpinot savas pārdomas par LĀZA nozīmi mūsdienu Latvijas jaunā ārsta dzīvē, jājautā – kāda ir tās nozīme pēc tam, kad stipendija ir iegūta un kontakti un draudzības nodibinātas? Jāatbild, ka LĀZA klātbūtne Latvijas ārstu dzīvēs ir ietekmējusi vairāk, nekā paši ārsti to apzinās. LĀZAI, izmantojot savu unikālo lomu vienot Latvijas un diasporas latviešu ārstus, ir izdevies pamanīt svarīgus, bet iepriekš neaktualizētus jautājumus Latvijas medicīnas vidē.

Tādi jautājumi kā sarežģījumi un izaicinājumi bērnu psihiatrijā ir sākotnēji izskanējuši "55 minūtēs ar LĀZA" un tā ienesti publisko un politisko diskusiju telpā, rezultējoties reālos uzlabojumos šajā jomā gan ārstiem, gan pacientiem. LĀZAs veicinātā sadarbība un sniegtais finansiālais atbalsts ir nesis labumu cilvēkiem Ukrainā un palīdzējis Latvijas ārstiem gūt prasmes un zināšanas, kuras mūsu nestabilajos šodienas apstākļos var izrādīties kritiski svarīgas, bet kuras nevarētu tikt gūtas Latvijā vai citur Rietumu pasaulē.

Pēc iepriekšējo jautājumu apskatīšanas neizbēgami rodas jautājums – vai LĀZA ir relevanta šodienas Latvijas medicīnas vidē? Tomēr es domāju, ka LĀZA piensumam ir vēl kāda šķautne, kuras nozīme laika gaitā ir tikai augusi. LĀZA unikālā loma, vienojot kolēģus Latvijā un pasaulē, ļauj tai būt arī par zināmu morālo kompasu.

Iepriekš šādu apgalvojumu varētu atspēkot, runājot par dažāda veida vidēm Latvijā un valstīs, no kurām nāk LĀZA biedri. Bet šodien organizācija apvieno biedrus gan Latvijā, gan citviet pasaulē – biedrus, kuriem dzīves pieredze uzkrāta vairāk nekā vienā valstī un sistēmā. Mūsdienu pasaulē, kad mūsu dzīves kļuvušas līdzīgākas, gluži tāpat kā medicīnas iespējas, šis skats no līdzīgiem apstākļiem, bet atšķirīgas pieredzes, var izrādīties objektīvāks.

LĀZA nepārstāv kādu vienu specialitāti vai kādu vienu valsti, un tieši tādēļ var piedāvāt dažādas pieredzes un skatpunktus, tuvinoties lietu un norišu patiesajai būtībai, sevišķi tad, kad ikdienā Latvijā pazaudējam kopskatu.

Latvijas Jauno ārstu asociācija, tāpat kā Latviešu ārstu un zobārstu apvienība, apvieno ārstus nevis pēc piederības konkrētai specialitātei, bet – pēc būtības. Ja LJĀA galvenokārt piens jaunāku balsi, tad LĀZA – plašāku. Tas ir unikāli, un tas ir vajadzīgi arī Latvijas jaunajiem ārstiem.

Pārvietojama operāciju zāle Ukrainai

Kopā mēs esam stiprāki! Ar šādu pārliecību arī LĀZA valde nolēma organizēt ziedojumu akciju 2025. gadā, atsaucoties biedrības "Ukrainas un Latvijas draudzība" aicinājumam – pārvietojamas operāciju zāles komplektācijai!

Krievijas iebrukums Ukrainā turpinās, iznīcināti un bojāti tiek svarīgi infrastruktūras objekti, tai skaitā arī slimnīcas. Tāpēc lēmums par nelielas, mobilas operāciju zāles izbūvi bija likumsakarīgs – tuvāk fronte, ātrāk sniegt palīdzību, vieglāk pārvietot.

Latvijas uzņēmumi šādu operāciju zāli izbūvēja, nodrošinot tās papildus aizsardzību pret šāvīnu radītiem bojājumiem. Operāciju telpa tika aprīkota ar operāciju galdu, operāciju lampu un visu, kas nepieciešams medicīnu darbam.

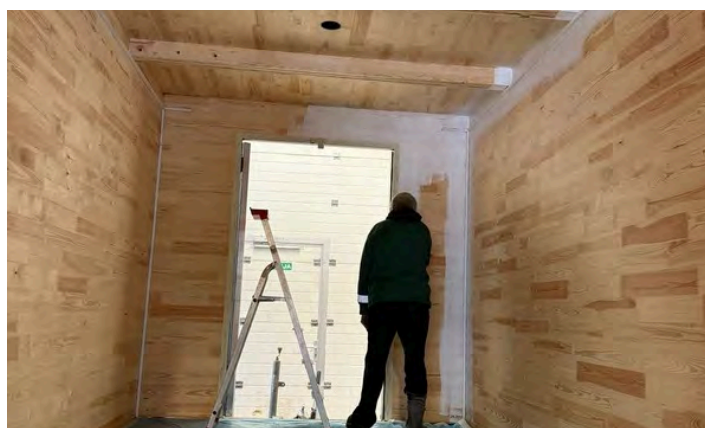
Projektu atbalstīja arī Ziemeļkurzemes reģionālā slimnīca un *Arbor Medical*, bet LĀZA tam sniedza lielu daļu finansējuma – 20 000 EUR, kas ir gan valdes locekļu, gan arī LĀZA biedru saziņotie līdzekļi.

Paldies ziedotājiem: Jurim Lazovskim, Atim Bārzdīnam, Zaigai Alksnei- Phillips, Aldai Urtānei, Dainai Dreimanei, Larim Galejam, Erikam Niedrītīm, Kārlim Rācenim, Andim Graudiņam, Sandrim Kaidakam, Vitai Začestai, Zintai Zapp, Inesei Fludei, Pārslai Blākis, Intai Janners Ertel, Uldim Bītem, Līvai Wright, Annemarijai Linares, Maijai un Jurim Šlesers.

Ļaunums uzvar tur, kur tam ļauj uzvarēt. Ukrainas tauta šobrīd maksās augstāku cenu par savu brīvību un valsti. LĀZA aicina nepalikāt nogaidītāju pozīcijā, bet savu iespēju robežās atbalstīt Ukrainas cīņu par savu zemi un savu tautu. Mūsu palīdzība ir ļoti nozīmīga Ukrainas medicīnai un ievainotajiem aizstāvjiem.

Pateicības vārdus no frontes cīnītājiem mēs saņemam caur biedrības "Ukrainas un Latvijas draudzība" negurstošajiem cilvēkiem!

Ar LĀZA atbalstu veidotais mobilais apkalpošanas modulis uz piekabes bāzes ir saņēmis arī Latvijas Aizsardzības ministrijas akceptu un ir prototips nākamajiem projektiem.

Mobilais apkalpošanas modulis uz piekabes bāzes

Mobilais apkalpošanas modulis uz piekabes bāzes ir paredzēts izmantošanai situācijās, kur nepieciešama ātri izvietojama, autonoma un funkcionāla telpa.

Konstrukcija un tehnoloģijas

Mobilā apkalpošanas punkta pamatā ir izturīga divasu tērauda šasija, kas konstruēta darbam paaugstinātas slodzes un intensīvas ekspluatācijas apstākļos. Šasija ir sertificēta vilkšanai ar standarta transportlīdzekļiem pa koplietošanas ceļiem, nodrošinot drošu pārvietošanos un atbilstību normatīvajām prasībām.

Konstrukcija nodrošina stabilu darba vidi personālam gan civilām, gan militārām vajadzībām lauka apstākļos.

Piekabe aprīkota ar izturīgu virsbūvi, kas izgatavota no līmēta koka paneļiem. Šāds materiāls nodrošina augstu mehānisko izturību, efektīvu siltumizolāciju, ilgmūžību un paaugstinātu šķembu iedarbības noturību, kas ir būtiski personāla drošībai un konstrukcijas integritātes saglabāšanai paaugstināta riska apstākļos.

Modifikācijas:

- Multifunkcionāla operatīvi izvēršama mobili pārvietojama vienība (MOIMPV)
 - Mobilā lauka virtuve
 - Mobilā higiēnas stacija ar saunu
- Multifunkcionāla operatīvi izvēršama mobili pārvietojama vienība (MOIMPV) MOIMPV ir piemērota izmantošanai kā mobilais medicīnas punkts, kuru iespējams realizēt divos funkcionālos risinājumos:

- Primārais medicīniskās palīdzības punkts (PMPL/Role 1)

PMPL ir neliela, ātri izvietojama medicīniskā vienība, kuru var izmantot tuvu frontes līnijai, lai sniegtu tūlītēju, neatliekamu medicīnisko palīdzību ievainotajiem pirms viņu evakuācijas uz augstāka līmeņa medicīnas iestādēm.

-Nekavējoši stabilizē cietušo stāvokli
Sniedz neatliekamo palīdzību, piemēram, asiņošanas apturēšanu, elpceļu darbības nodrošināšanu, šoka ārstēšanu un sāpju kontroli.

-Veic šķirošanu (triāžu)

Sakārto cietušos pēc traumu smaguma, lai nodrošinātu, ka visvairāk cietušie saņem palīdzību pirmie.

-Sagatavo pacientus evakuācijai

Pēc stāvokļa stabilizēšanas pacientus transportē uz lielākām medicīnas iestādēm (2. vai 3. līmeņa ārstniecības iestādēm) operācijām vai turpmākajai ārstēšanai.

- Paplašinātais medicīnas aprūpes punkts(PMP/Role 2),

PMAP ir pieejamas paplašinātas medicīniskās iespējas, kas pārsniedz Role 1 sniegtās pamata iespējas.

- Paplašinātu neatliekamo palīdzību

- Ķirurģiskās iespējas (Damage Control Surgery)

- Laboratorijas un diagnostikas iespējas

- Pacientu īslaicīga uzturēšana

- Evakuācijas organizēšana

**2026. gada janvārī mobilais apkalpošanas modulis jau pilda savu uzdevumu.*

2026. gada janvāris . Foto autors: sacensību dalībnieks.

Gada balva medicīnā 2024

2025. gada 26. martā Rīgā "Splendid Palace" notika svinīgs sarīkojums "Gada balva medicīnā 2024", ko jau 15. reizi rīkoja Latvijas Ārstu biedrība, atbalstot un godinot veselības nozares profesionāļus. "Gada balva medicīnā" ir iespēja Latvijas iedzīvotājiem izteikt novērtējumu un mediķiem saņemt pateicību no cilvēkiem, kam viņi ir palīdzējuši. Balvai, ko piešķir Latvijas Ārstu biedrība, ir 15 nominācijas, bet ir arī speciālās balvas. "Gada balvas medicīnā" pasākumu organizē LĀB sadarbībā ar Latvijas Jauno ārstu asociāciju un Latvijas Māsu asociāciju, kā arī Latvijas Universitāti un Rīgas Stradiņa universitāti.

Balvas par mūža ieguldījumu laureāti

Romāns Lācis - Dr. hab. med., Rīgas Stradiņa Universitātes profesors, ilggadējs Sirds ķirurģijas centra vadītājs (1998-2017), bet tagad prof. Lācis vada Sirds ķirurģijas centra konsultatīvo padomi. Profesors Romāns Lācis pazīstams kā pirmais ārsts valstī, kurš 2002.gada 10. aprīlī veica pirmo sirds transplantāciju Latvijā, iezīmējot nozīmīgu pavērsienu valsts medicīnas vēsturē. 2015.gadā viņa vadībā Latvijā tika veikta pirmā sirds transplantācija bērnam. Par savu ieguldījumu medicīnā profesors Lācis ir saņēmis vairākus apbalvojumus, tostarp, Ministru kabineta balvu (2002), Triju Zvaigžņu ordeni (2004) un Paula Stradiņa balvu (2014).

Anita Lapiņa - Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas ārste, Endoskopijas nodaļas eksperte gastrointestinālajā endoskopijā. Savulaik ilgstoši vadījusi Endoskopijas nodaļu, ko pati izveidoja pirms vairāk nekā 40 gadiem. Dr. Lapiņa specializējās ķirurģijā un endoskopijā, vēlāk absolvējot klīnisko ordinatūru Maskavas Pirmā Medicīnas institūta ķirurģijas klīnikā. Ārste nodaļu dibinājusi un izveidojusi par mūsu valsts vadošo kompetences centru savā disciplīnā. Šeit norit arī plaša studentu un rezidentu apmācība, kā arī pētniecība. Anita Lapiņa saņēmusi arī Valsts augstāko apbalvojumu Atzinības krustu (2008).

Gada balvas medicīnā 2024 laureāti

Gada cilvēks medicīnā

Mārtiņš Malzubris – traumatologs-ortopēds, Traumatoloģijas un ortopēdijas slimnīcas Traumatoloģijas centra vadītājs, Latvijas traumatologu un ortopēdu asociācijas prezidents. Daudz ieguldījis darba septiskās un rekonstruktīvās ķirurģijas attīstīšanā TOS. Dr. Malzubris ieguldījis lielu darbu Ukrainas ārstu un māsu apmācībā Latvijā un Ukrainā, kā arī pats dodas uz Ukrainas slimnīcām un operē ievainotos karavīrus jau kopš Krievijas iebrukuma sākuma.

Gada notikums medicīnā

Bērnu klīniskās universitātes slimnīcā veiktā operācija, kurā pusaudzīm pēc smagas galvas traumas galvaskausa daļa aizstāta ar 3D tehnoloģijā izdrukātu mākslīgo kaulu. Tas ļāvis ievērojami saīsināt operācijas laiku, mazinot dažādus riskus, kā arī turpmāk uzlabos bērna dzīves kvalitāti. Iespēja aizvietot samērā lielu gabalu no galvaskausa nopietni bojātā kaula ar īpaši precīzā 3D tehnoloģijā izdrukātu mākslīgā kaula daļu Bērnu slimnīcas neiroķirurgiem radās, sadarbojoties ar Rīgas Stradiņa universitātes (RSU) Stomatoloģijas institūta Mutes, sejas un žokļu ķirurģijas klīniku. Galvaskausa daļa izgatavota, izmantojot pacienta datortomogrāfijas 3D izmeklējumu, kas veikts Bērnu slimnīcā. Operācija notika, sadarbojoties neiroķirurgam **Dāvim Ozoliņam** un mutes, sejas un žokļa ķirurgam **Ģirtam Šalmam**.

LMF balva par darbu sabiedrības labā

Balvai, ko piešķir Latvijas Ārstu biedrība, ir 15 nominācijas, bet ir arī speciālās balvas. 2025. gadā šādu speciālo balvu pirmo reizi pasniedza Latvijas Medicīnas fonds – "LMF balvu par darbu sabiedrības labā". LMF balvu piešķirs katru gadu cilvēkiem, kuru veikums ir nozīmīgs līdzcilvēkiem, bet nav tieši saistīts ar ikdienas darba pienākumiem. Balvas laureāta profesijai un dzīvesvietai nav nozīmes, galvenais ir laureāta veikums un attieksme.

Kā pirmie LMF balvas laureāti ir trīs drosmīgi latvieši, kas kopā ar Bertramu Zariņu un Kristapu Zariņu 2024. gada beigās bija savā kārtējā palīdzības misijā Ukrainā. Balvu saņēma traumatologs-ortopēds **Mārtiņš Malzubris** un brīvprātīgie **Pēteris Dimants** un **Arnis Rukmanis**.

Mārtiņš Malzubris, Dainis Krieviņš, Aiva Zālīte, Kamena Kaidaka, Arnis Rukmanis un sarīkojuma vadītāja Agnese Budovska, 2025. gada 23. marts

LMF balvu par darbu sabiedrības labā pasniedza LMF viceprezidents prof. Dainis Krieviņš un LMF administratore Latvijā Dr. Kamena Kaidaka. Pētera Dimanta balvu saņēma Ukrainas un Latvijas draudzības biedrības izpilddirektore Aiva Zālīte, jo laureāts bija devies kārtējā atbalsta misijā. LMF balva ir Latvijas vadošās stikla mākslinieces Andas Munkeviņas veidota statuete, Diploms un naudas balva.

Arī 2026. gadā ir sācies sabiedrības balsojums par to, kam pienākas "Gada balva medicīnā 2025". Balsošana notiek LĀB mājaslapā līdz 8. februārim, bet balvas pasniegšanas ceremoniju varēs vērot arī Latvijas sabiedriskajos medijos marta beigās.

“55 minūtes ar LĀZA” – telpa sarunām, kad negaida krīzi

Kamena Kaidaka - LĀZA biroja vadītāja

Sarunu cikls “55 minūtes ar LĀZA” kopš 2021. gada ir kļuvis par vienu no Latviešu ārstu un zobārstu apvienības (LĀZA) atpazīstamākajām iniciatīvām. Gandrīz katru mēnesi, vienā no trešdienām plkst. 18.00 pēc Latvijas laika, LĀZA Facebook platformā notiek tiešsaistes sarunas par tēmām, kas interesē mūs pašus – ārstus, zobārstus, māsas, studentus – un kas bieži vien skar arī daudz plašāku sabiedrību.

Šīs sarunas nav akadēmiski referāti vai formāli ziņojumi. Tās ir domātas kā dzīvas, atklātas un profesionāli godīgas diskusijas, kurās pieredze no dažādām valstīm, sistēmām un paaudzēm sastopas vienā telpā. Tieši šī pieeja ir padarījusi “55 minūtes ar LĀZA” par nozīmīgu platformu gan diasporas, gan Latvijas mediķiem.

Civilā aizsardzība un gatavība krīzēm

Gada nogalē sarunu fokusā nonāca civilā aizsardzība un medicīnas loma masu katastrofu gadījumos. Kara pieredze Ukrainā ir būtiski mainījusi izpratni par militārās medicīnas un civilās aizsardzības nozīmi. Tomēr, kā atzina sarunu dalībnieki, kamēr krīze “neelpo tieši sejā”, cilvēkiem – un nereti arī sistēmām – ir tendence atlikt gatavošanos uz nenoteiktu laiku. Tieši tāpēc LĀZA sarunas kalpo kā atgādinājums: gatavība neveidojas krīzē, tā veidojas pirms tās.

Praktiskā pieredze un tehnoloģijas

26.februāra saruna iezīmēja tehnoloģiju, apmācību un praktiskās gatavības krustpunktus. Plašāk par to arī šajā Apkārtrakstā.

23.aprīļa saruna bija loģisks turpinājums iepriekš iesāktajam. Tajā galvenā uzmanība tika pievērsta pirmās palīdzības apguvei, traumām un loģiskai rīcībai krīzes situācijās. EXONICUS pārstāvji Sandis Kondrāts un Līga Ellere dalījās pieredzē pēc atgriešanās no Ukrainas, kur frontes mediķi testēja virtuālās traumu simulācijas rīkus un sniedza tiešu, skarbi praktisku atgriezenisko saiti. Sarunā piedalījās arī Tetiana Vorontsova, Rivnes reģiona Medicīnas klāstera izpilddirektore, kura uzsvēra:

Ukrainas pieredze rāda, cik svarīgi ir pirmās palīdzības pamatus mācīt ne tikai pieaugušajiem, bet arī bērniem un jauniešiem, integrējot šīs zināšanas skolu izglītības sistēmā. Daudzas no kļūdām, ko Ukraina piedzīvoja kara sākumā, diemžēl joprojām atkārtojas arī Latvijā. Apzinoties sabiedrisko mediju nozīmi, sarunā tika aicināti piedalīties arī Latvijas un starptautiskās preses pārstāvji, lai šie jautājumi nepaliktu tikai profesionāļu lokā.

Sabiedrības veselība: imunizācija

Jūnijā “55 minūtes ar LĀZA” bija veltītas bērnu imunizācijai – tēmai, kurā korektas un zinātniski pamatotas informācijas nekad nav par daudz. Sarunā tika skarts vakcinācijas attīstības ceļš Latvijā un ASV, kolektīvās imunitātes jautājumi, masalu uzliesmojumi, antivakcinācijas kustības izcelsme un vecāku bažas.

Diskusijā tika analizēts arī, kā valsts un veselības aprūpes sistēma var nodrošināt kritiski nepieciešamo vakcīnu pieejamību bērniem, kuri dažādu iemeslu dēļ nav vakcinēti agrīnā vecumā.

Profesionālā kopiena un vēsturiskā atmiņa

Rudenī sarunu loks paplašinājās. 24. septembrī notika diskusija par Ārstu kongresu, tā norisi, izaicinājumiem un iespējām nākotnē – īpaši domājot par jaunās paaudzes ārstiem un medicīnas studentiem. Savukārt 22. oktobra saruna bija veltīta medicīnas vēsturei, uzsverot, cik būtiski ir saglabāt profesionālo atmiņu un izpratni par nozares attīstības ceļu.

26.novembra sarunā tika skarti arī vardarbības jautājumi medicīnas praksē, bērnu aizsardzība un Stambulas konvencijas konteksts Latvijā, analizējot mediķu profesionālos pienākumus, saskaroties ar vardarbības upuriem.

Vairāk nekā sarunas

“55 minūtes ar LĀZA” ir vairāk nekā tiešsaistes diskusijas. Tā ir kopīga domāšanas telpa, kur profesionāļi no dažādām valstīm var droši uzdot sarežģītus jautājumus, dalīties pieredzē un ieraudzīt plašāku kontekstu. Tieši šādās sarunās veidojas izpratne, kas palīdz sagatavoties nākotnei – pirms tā piespiež mūs rīkoties.

Cik sekunžu dots, lai glābtu dzīvību

jeb “55 minūtes ar LĀZA” par pirmo palīdzību

Kamena Kaidaka - LĀZA biroja vadītāja

Sarunu ciklā “55 minūtes ar LĀZA”, ko savā Facebook platformā LĀZA veido jau kopš 2021. gada gandrīz katra mēneša trešajā trešdienā plkst. 18.00 pēc Latvijas laika, 26. februāra diskusijā spriedām, kas un kam glābs dzīvību. Un cik daudz laika ir, lai to glābtu.

2024.gada nogalē notika atziņām bagātas sarunas par to, kā dažādās valstīs ir organizēta civilā aizsardzība masu katastrofu gadījumā, kādas institūcijas valstī atbild par civilo aizsardzību un masu katastrofu seku likvidāciju; kam sabiedrība ir gatava un kam nav; kāda veida instrukcijas palīdz un kāda veida ir liekas; kāda loma ir katram ārstam, māšai un citiem medicīnas jomas profesionāļiem. Karš Ukrainā ir mainījis civilās aizsardzības nozīmi un militārās medicīnas lomu. Vismaz tā tam vajadzētu būt, tomēr, kā pārliecinājamies LĀZA “55 minūšu” sarunā ar kolēģiem no Vācijas, Norvēģijas, Apvienotās Karalistes, ASV un arī Latvijas, kamēr kara elpa nedveš tieši sejā, katram cilvēkam gribas domāt par ierastajām lietām, nevis gatavoties nestundai.

Tomēr ir pilnīgi skaidrs, ka tādā situācijā, kādā šobrīd ir nonākuši Ukrainas civiliedzīvotāji, spēja sniegt pirmo palīdzību ir dzīvības un nāves jautājums. Un te ir nākamais iemesls sarunai – lai uzzinātu, kā Latvijā notiek iedzīvotāju apmācība pirmās palīdzības sniegšanā nelaimes gadījumos. Pat piesakot 26. februāra sarunas tēmu, mēs apzināti vairījāmies no vārda karš, tomēr, iespējams, tagad, kad ir tik skaidri redzama lielvaru nespēja un nevēlēšanās novērst cilvēku ciešanas, ir jāsauc lietas īstajos vārdos – kara tuvums liek domāt skaidrāk un rīkoties saprātīgāk. Arī jautājumos, kas saistīti ar pirmo palīdzību.

LĀZA “55 minūšu” diskusijas Zoom tiešsaistē 26. februārī dalībnieki bija Latvijas Sarkanā Krusta ģenerālsekretārs **Uldis Likops**, anesteziologs reanimatologs, glabsim.lv kursu organizators **Roberts Fūrmanis**, uzņēmuma EXONICUS (traumu simulācija un rīcība virtuālajā vidē) dibinātājs **Sandis Kondrats**, RSU asociētais profesors neiroloģijā un Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas Izglītības un zinātnes direktors **Ainārs Stepens**.

55 MINŪTES AR LĀZA

trešdien,
18.00 pēc LV laika

Lai arī šobrīd ar militāro medicīnu Ainārs Stepens nenodarbojas un pētniecībā ir atgriezies neirozinātnē, ar EXONICUS viņu saista desmit gadu pieredze NATO Zinātnes un tehnoloģiju organizācijā un RSU Militārās medicīnas un pētījumu un studiju centra vadīšanā līdz 2024. gada pavasarim. Par savu pieredzi Ukrainā un par to, kā apmācība notiek kara skartā valstī, stāstīja **Ingus Ostrovskis**, brunotava.lv dibinātājs un brīvprātīgais, kurš kopš 2022. gada aktīvi organizē dažāda veida kravu nogādi Ukrainā.

Mazliet teorijas – “Pirmā palīdzība ir tā palīdzība, ko cietušajam vai saslimušajam dzīvībai vai veselībai kritiskā stāvoklī savu zināšanu un iespēju apjomā sniedz personas ar vai bez medicīniskās kvalifikācijas, neatkarīgi no sagatavotības un ekipējuma.” Tāpat pirmo palīdzību (PP) ārkārtas situācijā var sniegt jebkura vecuma cilvēks. Definīcijā nav nosaukts kritiskās situācijas rašanās iemesls – vai tas ir karš, ugunsgrēks, plūdi, autoavārija vai kas cits. Ārkārtas situācijā neatkarīgi no tās iemesla, svarīga ir sadarbība – tas ir kopdarbs, kurā iesaistītas visas nozares, dienesti un civilpersonas, un, kā ikvienā kopdarbā, vissvarīgākā ir koordinācija. Kopējā darba mērķis ir saglabāt cilvēku dzīvības. Pirmā palīdzība ir viena no pamatprasmēm – tai vajadzētu būt tikpat dabiskai kā spējai staigāt vai runāt.

Pirmā palīdzība ir jāapgūst tāpat kā citas prasmes, tā jātrenē un jāattīsta. Sākums visam ir mājas un ģimene – kad vecāki iemāca bērniem nekrist panikā, nekliegt, bet spēt novērtēt, ko pats var izdarīt un kur vērsties pēc palīdzības. Tomēr ir svarīgi, lai tas, kas tiek darīts pirms profesionālās palīdzības saņemšanas, nāktu par labu cietušajam un nekaitētu palīdzības saņēmējam.

Gan bērnudārzi, gan skolas būtu tās iestādes, kur būtu jāapgūst pirmā palīdzība. Diemžēl Latvijā pat netiek pilnībā izmantots tas, ko šobrīd spēj nodrošināt Latvijas Sarkanais Krusts – piedāvājums pārsniedz pieprasījumu. Viena no novēršamām problēmām ir pirmās palīdzības apmācības birokratizācija. Ja to mazinās, ieguvēji būs mēs visi, par to pārliecināts Uldis Līkops.

Krīzes situācijā nav, uz ko gaidīt — ir jārikojas pašam. Pirmā palīdzība sākas ar lēmumu darīt.

Roberts Fūrmanis organizē pirmās palīdzības apmācības uzņēmumiem, orientējoties tieši uz konkrētā uzņēmuma darba specifiku un riskiem. Viņaprāt, pirmās palīdzības zināšanas ir viens no stūrakmeņiem sabiedrības noturības veidošanā. Tās palīdz trenēt reakciju, izpratni par notiekošo, spēju neapjukt neierastās situācijās, saprast, kam pievērst uzmanību, ko nedarīt un ko darīt.

Jāatmet stigmatizācija par pirmo palīdzību – bailes vispār kaut ko darīt, lai nesaņemtu sodu vai pārmetumus. Labi sagatavoti pirmās palīdzības sniedzēji ir vislabākie saziņas cilvēki ar nākamo palīdzības posmu. Lai arī cik nepatīkami tas būtu, neparedzētām situācijām ir jābūt gataviem.

Sabiedrības izpratne un zināšanas palīdz novērst paniku. Pirmā palīdzība nav tikai prasme apturēt asiņošanu vai veikt elpināšanu – tās ir arī zināšanas, kā sagatavoties neplānotajam un kā neapjukt. Iedzīvotāji ir jāmotivē, lai viņi vēlētos apgūt pirmo palīdzību. Pēdējos gados iedzīvotāju un uzņēmumu interese pieaug, tomēr birokrātijas tvērienu jūt arī Dr. Fūrmanis.

Kad pirms septiņiem gadiem ASV armija lūdza Sandi Kondratu palīdzēt radīt programmu, kas ļautu paātrināt apmācību karavīriem pirmās palīdzības sniegšanā un taktiskajā medicīnā, birokrātisku šķēršļu nebija.

Bija skaidra vajadzība – radīt virtuālu vidi, kurā īsā laikā daudzi karavīri, izmantojot virtuālās brilles, var apgūt to, ko līdz tam apguva kopā ar instruktoriem pie manekeniem.

Tā radās apmācību programma, ko piedāvā EXONICUS. Ar virtuālajām brillēm apmācības ir aizraujošas, ar sacensības garu, ļaujot apgūt pēc iespējas vairāk dažādu situāciju un to risinājumu. "Instruktora galva ir digitalizēta," tēlaini situāciju raksturo produkta autors Sandis Kondrats. Šādu "digitalizētu instruktoru" varētu nogādāt skolām, bibliotēkām un pašvaldībām, taču arī šeit priekšā ir birokrātijas šķēršļi un bailes uzdrīkstēties.

Ainārs Stepens par EXONICUS programmas lietderību nešaubās, jo RSU jau pirms daudziem gadiem bija uzdevums pārbaudīt, vai EXONICUS ir labāks vai vismaz tikpat efektīvs kā tradicionālā apmācība ar manekeniem. Atbilde bija pārliecinoša – jā, patiesi labāks, un tam ir sava vieta apmācībā. Ir dažādas mācību metodes – gan tradicionālas, gan mūsdienīgākas, un jāsaprot, ka šis nav laiks šaubīties par pārbaudītu risinājumu izmantošanu. Ir jāizmanto visas iespējas, lai sagatavošana būtu ātra, kvalitatīva un visaptveroša.

Vissvarīgākais ir saprast, ka krīzes situācijā ir jārikojas pašam – nav jāgaida uz citiem. Jāmaina attieksme no nogaidošas uz darītāja pieeju – katrs zina, kas viņam jādara, un arī rīkojas. Šķiet, ka tieši tas ir visgrūtākais – pārliecināt cilvēkus, ka nebūs neviena cita, kas uzņemsies atbildību un atrisinās visas problēmas.

Vecāku un arī valsts uzdevums ir jau no bērnudārza radināt pie vienkāršām lietām – neapjukt, pieņemt lēmumus un rīkoties. Ja katrs izdarīs kaut nelielu daļu (piemēram, 20 % no iespējamā), kopējais rezultāts būs daudz labāks – 80 % no iespējamā. Pozitīvs ir Latvijas lēmums par Valsts aizsardzības dienestu, kas nodrošinās jauniešiem vismaz pamatprasmes šajā jomā.

Inģus Ostrovskis, kuram pašam ir militārā pieredze, uzskata, ka šo zināšanu apguve ir jāpaātrina. Ukrainas pieredze ir jāpārnes uz Latviju, apvienojot teoriju ar praksi. Viss, kas notiek mūsu spējā reaģēt, notiek pārāk lēni. Šis laiks liek domāt par darāmo "šeit un tagad", nevis zīmēt uz papīra plānus, kas īstenojami pēc pieciem gadiem.

Taktiskā medicīna jāapmāca arī civiliedzīvotājiem, ne tikai jāsniiedz pirmās palīdzības iemaņas – tā ir vēl viena skarbā Ukrainas kara mācība. Trīs dienu kursi katram interesentam katrā pašvaldībā – tāds ir risinājums. Latvijas Sarkanā Krusta mājaslapā var atrast padomus par pirmo palīdzību, taču vislietderīgāk ir apvienot teoriju ar praksi.

Nākamās "55 minūtes ar LĀZA" bija 23. aprīlī plkst. 18.00 pēc Latvijas laika, kad runājām par Ukrainā gūto pieredzi un par sabiedrisko mediju lomu lietderīgas informācijas sagatavošanā un nodošanā sabiedrībai.

Un te arī atbilde uz virsraksta jautājumu – cik sekunžu dots, lai glābtu dzīvību? – Ne vairāk par 30 sekundēm.

Dažas atziņas no 55 min. ar LĀZA:

- TV video rullīši neiemācīs atdzīvināšanas algoritmus, taču TV uzdevums ir mudināt cilvēkus apgūt pirmo palīdzību.
- Ir laiks atjaunot skolas programmā veselības mācību.
- Pašvaldību loma civilās aizsardzības organizēšanā ir vadoša, un tas jāapliecina arī darbos.
- Jānoņem birokrātijas un formālisma žņaugi.
- Jāizmanto kvalitatīvie mācību materiāli, ko piedāvā Eiropas Atdzīvināšanas padome.
- Dažkārt ekspektācijas ir pārāk fantastiskas, bet dzīvē ir lietas, ar kurām jāsamierinās.
- Vienmēr jāizdara vismaz savi 20 %, kas ir katra paša spēkos.
- Jāuzdrukstas.
- Vissvarīgākais ir pirmais solis – pareizajā virzienā.

Grāmata "Posteņos. Barikādes atceras žurnālisti"

Janvāris – barikāžu laiks. Ik gadu Rīgā pie Saeimas deg simboliski ugunskuri. 2026. gadā šis vēsturiskais notikums beidzot iemūžināts arī grāmatā "Posteņos. Barikādes atceras žurnālisti", kuras pamatā ir žurnālistu atmiņu stāsti, kas apkopoti Ērika Hānberga, Daiņa Īvāna un Aleksandra Mirlina vadībā, un vēsta par barikāžu laika žurnālistu pieredzi.

Grāmatas pieteikumam Lias Guļevskas vārdi.

"Atskats tajās ne ar ko nesalīdzināmajās dienās nav iespējams bez būtiskiem notikumiem pirms 1991. gada janvāra, kam visam sekoja līdzī arī Latvijas radio. 1986. gads – cīņa pret metro būvi Rīgā un Daugavpils HES, Dainis Īvāns un tūkstošiem ļaužu protesta paraksti. 1987. gads, 14. jūnijs. Pieminot 1941. gada deportācijas, Helsinki-86 noliek ziedus pie Brīvības pieminekļa. 1988. gads, 1.- 2. jūnijs. Radošo Savienību plēnums - Jānis Peters, Juris Rubenis, Mavriks Vulfsons, kurš plēnumā pirmo reizi publiski paziņo, ka Latvija 1940. gadā tikusi okupēta. 7. oktobris - tautas manifestācija Mežaparkā un CK sekretārs Jānis Vagris ar saviem leģendārajiem vārdiem: „Es neceru uz jūsu aplausiem...” Tieši Vagrim bija lemts stāties pretī Alfrēdam Rubikam. 8. oktobris. LTF dibināšanas kongress. Aktiera Ēvalda Valtera, mācītāja Jura Rubeņa un akadēmiķa Jāņa Stradiņa emocionālās uzrunas: „Latvija ir aizkvēpis logs. Mums jāklūst par tīru logu”. Nacionālajā teātrī pirmo reizi tiek svinēts 18. novembris. Jānis Peters uzrunā klātesošos ar vārdiem, ka tā ir „Atgriešanās Eiropā. Latvija ir mūsu katra dzīvība. Vai tad pat viena svecīte 18. novembra logā nesilda to tālo nākotni?” 1989. gads, 14.-15. maijs – Interfrontes organizēts mītiņš un nekārtības pie Augstākās Padomes nama. 23. augusts - „Baltijas ceļš”. Turpat divi miljoni cilvēku, rokās sadevušies, veido 660 km dzīvu ķēdi no Tallinas līdz Viļņai. 1990. gads, 4. maijs – Augstākās Padomes deputāti nobalso par Latvijas neatkarību, tautas manifestācija. 12. maijs – A. Rītelis, V. Landsbergis un A. Gorbunovs Tallinā paraksta Baltijas valstu savstarpējās saprašanās un sadarbības līgumu."

Un nozīmīga vieta šajā notikumu sarakstā arī Pirmajam Vispasaules latviešu ārstu kongresam 1989. gada jūnijā!

Tehnoloģiju izmantošana militārās medicīnas apguvē

Zints Sils - portāls "Sargs.lv"

Portāls „Sargs.lv” ir plašākais ziņu avots aizsardzības un drošības jautājumos. Tā izveidotājs ir Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija. 2025. gada 10. jūnijā portālā publicēts Zinta Siļa raksts "Sargs.lv" skaidro: virtuālās un paplašinātās realitātes tehnoloģiju izmantošana militārās medicīnas apguvē – jautājums, par ko aktīvi diskutējam arī LĀZA 55 minūtēs. Saite uz publikāciju raksta beigās.

Mūsdienu militāro spēju attīstībā arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta tehnoloģijām, kas ļauj efektīvāk un drošāk apmācīt personālu. Īpaši tas attiecas uz militārās medicīnas jomu, kur ātra un precīza rīcība bieži nozīmē dzīvības glābšanu. "Sargs.lv" publisko aizsardzības pētnieka Zinta Siļa pētījumu par virtuālās (VR) un paplašinātās (XR) realitātes tehnoloģiju izmantošanu militārajā medicīnā. Pētījums analizē šo tehnoloģiju priekšrocības, izaicinājumus un praktisko pielietojumu, tostarp latviešu uzņēmuma "Exonicus" un ASV bāzētā "SimX" pieredzi. Abi uzņēmumi izstrādā simulācijas rīkus, kas ļauj karavīriem trenēties reālistiskos kaujas apstākļos, nemainot klasiskās apmācības principus, bet gan tos papildinot ar efektīvākiem, drošākiem un ilgtermiņā ekonomiskākiem risinājumiem.

Jebkuras militārās struktūras pamatā ir zināšanu un spēju pastāvīga uzturēšana, gatavojoties iespējamajam brīdim, kuros tās ir nepieciešams pielietot. Šī iemesla dēļ, nav pārsteigums, ka liela daļa aizsardzības tēriņu tiek veltīti tieši militārām mācībām – ASV, kā valsts ar lielāko aizsardzības budžetu pasaulē, 2025. gadā šim mērķim plānoja veltīt 147,5 miljardus dolāru, jeb 17% no kopējā budžeta apjoma. Vienlaicīgi, kā to pierādījis karš Ukrainā, atbilstoši ekipēts un apmācīts medicīniskais personāls ir vitāli svarīgs vienību kaujas spēju saglabāšanai, zināšanu pārnesei un zaudējumu samazināšanai. Ņemot vērā ar militārā medicīnas personāla apmācību un spēju uzturēšanu saistītās izmaksas, aizvien aktuālāki kļūst dažādi tehnoloģiskie risinājumi, kas atļauj samazināt mācību izmaksas, vienlaicīgi nodrošinot adekvātu prasmju iegūšanu – jo īpaši virtuālās un paplašinātās realitātes simulatori.

Attēls no vietnes exonicus.com

Modernās virtuālās realitātes (VR) tehnoloģijas sākotnēji tika radītas videospēlēm – ļaujot spēlētājam orientēties un mijiedarboties ar virtuāli ģenerētu vidi. Klasiski piemēri ir pirmās personas lidmašīnu vai automašīnu simulācijas. Savukārt paplašinātās realitātes (XR) gadījumā, datora ģenerēta vide "pārklājas" ar reālo, atļaujot lietotājam ietekmēt digitālus objektus reālā telpā. Visbiežāk gan VR, gan XR tiek lietoti caur brillēm, jeb *head-mounted display* (HMD). Pēdējās desmitgades laikā konkrētās tehnoloģijas ir atradušas plašu pielietojumu aviācijas, inženierzinātņu, kā arī medicīnas nozarē.

VR un XR medicīnā

Medicīnas kontekstā VR un XR tehnoloģijas iespējams pielietot dažādiem mērķiem – diagnozes noteikšanai, pacientu monitorēšanai, rehabilitācijai, kā arī kā palīgrīku operāciju veikšanā. Tomēr visplašāk abas tehnoloģijas tiek izmantotas tieši mācību nolūkos – tās ļauj veikt manipulācijas ar virtuāliem ķermeņiem, orgāniem un locekļiem, tādējādi neapdraudot

reālus pacientus, ietaupot izmaksas uz vienreiz lietojamu inventāru, kā arī sniedzot plašas iespējas mācību scenārija pielāgošanai.

Dažādo VR un XR rīku klāsts medicīnas apguvei un treniņiem ir tiešām plašs – tie gan atļauj treniņu nolūkos veikt operācijas uz ķermeņiem (OssoVR), gan pirms operācijām virtuāli iepazīties ar pacientu ķermeņiem un uz tiem izmēģināt operācijas procedūras (*ImmersiveTouch*, kā arī Dž. Vašingtona Universitātes slimnīcas izstrādātās simulācijas). VR un XR simulāciju izmantošana medicīnas personāla apmācīšanai un prasmju uzturēšanai nes nozīmīgus rezultātus - kā norāda Hāvarda Biznesa apskata veiktais pētījums, OssoVR rīka izmantošana ķirurģu apmācībai uzlaboja apmācāmo prasmes pat par 230%, salīdzinot ar tiem, kuri tās apguva ar tradicionālām mācību metodēm.

VR un XR tehnoloģiskie risinājumi ļauj vienlaicīgi apgūt nepieciešamos algoritmus un ietaupīt resursus.

Militāro, tajā skaitā militārās medicīnas, prasmju apguve pieprasa izteikti specifisku vidi, materiāltehniskos līdzekļus un scenārijus. "Train as you fight", kas parasti tiek uzskatīts par militāro apmācību "zelta likumu" sevī ietver reālam karam pietuvinātu apstākļu simulāciju. "Militārās medicīnas jomā visbiežākais risinājums ir dažādu mulžu un speciāli sagatavotu cietēju izmantošana, tos novietojot taktiski bīstamā vidē – zem ienaidnieka uguns vai tās bīstamības zonā. Līdz šim lielākajās civilmilitārās medicīnas mācībās Latvijā "PANACEJA 2023" Medicīnas izglītības tehnoloģiju centrs kopumā izgatavoja ap 200 silikona brūces, 37 mulžas, kā arī mācību dienā nogrimēja ap 120 cietušos.

Šādā veidā organizētā medicīnisko prasmju apgušana un uzturēšana pieprasa ievērojamus resursus, ne tikai simulētas vides radīšanai, bet arī medicīnas inventāra izlietošanas dēļ. Tieši šī iemesla dēļ, VR un XR tehnoloģijas ir īpaši noderīgas – tās ļauj ievērojami ietaupīt līdzekļus, vienlaicīgi sasniedzot principā identisku rezultātu. Kā norāda pētījumi Lielbritānijā, militārās mācības ar VR apmācāmajiem radīja līdzīgus kognitīvos izaicinājumus, kā mācības, kur tika lietota īsta munīcija.

Tajā pašā laikā, atšķirībā no civilās medicīnas, VR un XR tehnoloģiju piemērošana militāriem risinājumiem vēl joprojām ir agrīnā attīstības stadijā. Ņemot vērā tehnoloģijas specifiku un ierobežoto izmantotāju klāstu, gan Eiropā, gan ASV militāro medicīnas simulāciju VR un XR vidē sniedzēju skaits ir ierobežots – Eiropas gadījumā šādus risinājumus izstrādā Latvijas uzņēmums "Exonicus", savukārt ASV darbojas arī "SimX".

"Exonicus" izstrādātās MilExTS simulācijas ir paredzētas tieši militārās medicīnas apmācībām – līdz šim tās sekmīgi ir izmantojuši vairāku NATO valstu bruņotie spēki. Stimulators paredzēts tieši TCCC (*Tactical Combat Casualty Care* – standarta NATO taktiskās medicīnas kurss) algoritma apgušanai.

"Exonicus" produkts atļauj pielāgot treniņa vidi un ievainojumu veidus, kā arī pēc treniņa beigām piedāvā apskatīt pieļautās kļūdas. Svarīgs "Exonicus" aspekts ir iespēja treniņus vienā vidē veikt vairākiem lietotājiem vienlaicīgi, tādējādi uzlabojot vienību sadarbošanās prasmes ekstrēmās situācijās, kā arī apkopjot lielu cietušo skaitu. Savu tehnoloģiju izstrādē "Exonicus" aktīvi ir iesaistījuši arī starptautiskos partnerus ar no Vācijas, Igaunijas, Austrijas, Francijas un citām Eiropas valstīm, citā starpā divas reizes saņemot atbalstu no Eiropas Aizsardzības fonda.

Līdzīgu produktu, kura izstrādāšanai atbalstu snieguši ASV gaisa spēki, piedāvā arī uzņēmums "SimX". Uzņēmuma izstrādāta VALOR simulācija, papildus jau minētajiem aspektiem, piedāvā arī personāla treniņus arī simulētā vidē, kurā izmantoti masu iznīcināšanas ieroči, kā arī citu algoritmu (SUC, PCC) izspēlēšanai. Tāpat kā "Exonicus", arī "SimX" piedāvā veikt scenāriju izspēli, savienojot kopā vairāku lietotāju ierīces.

Ar skatu nākotnē

Atbilstoši sagatavots personāls ir jebkuras krīzes novēršanas pamatelements. Militārās medicīnas zināšanas ir viena no šīs gatavības sastāvdaļām un ir fundamentāli nepieciešamas jebkurai kaujas spējīgai vienībai. Tajā pašā laikā, militārās medicīnas zināšanu apgušana un uzturēšana ir dārgs un sarežģīts process. Šī iemesla dēļ, VR un XR tehnoloģiskie risinājumi piedāvā zināmu vidusceļu – vienlaicīgi atļaujot apgūt nepieciešamos algoritmus un ietaupot resursus.

Gan "Exonicus", gan "SimX" izstrādātie risinājumi piedāvā iespējas drošības un aizsardzības struktūrām izveidot savām prasībām piemērotus scenārijus, tādējādi radot iespēju sagatavot personālu specifiskām un sarežģītām situācijām.

Protams, tehnoloģijas attīstība noteikti ir tikai pašos pirmsākumos – piemēram, vēl joprojām neviena no tām nespēj simulēt tausti, tādējādi vairāk trenējot tieši paša algoritma secību un/vai sadarbību. Jāmin arī fakts, ka VR tehnoloģijas ievērojami ierobežo lietotāja rīcības brīvību, neatļaujot tik plūstošas, smalkas un detalizētas kustības, kādas iespējamās īstajā dzīvē. Jebkurā gadījumā, VR un XR tehnoloģijas tuvākajā nākotnē pavisam noteikti veidos neatraujamu militāro zināšanu apguves sastāvdaļu – gan dažādu kaujas, gan arī taktiskās medicīnas scenāriju izspēlē un prasmju apguvē.

Pilnā raksta versija
www.sargs.lv/lv/uznemejdarbiba-un-inovacijas/2025-06-10/sargslv-skaidro-virtualas-un-paplasinatas-realitates

“Best XR Serious Game” balva

Exonicus komandas izstrādātā medicīnas apmācību simulācijas platforma MilEXTS: Tactical Trauma Trainer ir saņēmusi starptautisku atzinību, iegūstot “Best XR Serious Game” balvu pasaules limeņa konkursā Serious Games Showcase & Challenge 2025. Šī balva apliecina virtuālās un paplašinātās realitātes tehnoloģiju pieaugošo nozīmi medicīnas izglītībā un praktisko iemaņu attīstībā. Balva tika pasniegta *Interservice/Industry Training, Simulation and Education Conference* laikā. Konference notika 2025. gada 1.–5. decembrī Orlando, Floridā (ASV). I/ITSEC ir pasaulē vadošais apmācību un izglītības simulāciju tehnoloģiju pasākums, kas nosaka nozares globālos kvalitātes un attīstības standartus.

Saziņai: Līga Ellere, EXONICUS
liga.ellere@exonicus.eu

Exonicus komanda Kijivā, 2025 – fotoreportāža

Exonicus komanda – Markus Vilcāns, Līga Ellere un Sandis Kondrats pie konvoja auto, kurus vedām kā ziedojumu bruņoto spēku vienībām.

Tikšanās ar Ukrainas armijas vienībām Kijivas Pečeru klostera pagalmā – neticama pieredze un konteksts, kādā nokļūt UNESCO Pasaules Mantojuma sarakstā iekļauta pareizticīgo klosteru kompleksā – ar armijas konvoju, ukraiņiem, kuri burtiski no frontes atbraukuši, turpat uz vietas izmēģinot jaunākās tehnoloģijas un pieņemot zibenīgus lēmumus par to, kas ir viņu vajadzībām derīgs un kas nē.

Ar 3. Triecienbrigādes medicīnas pavēlniecības vadību, kad tikāmies ārpus bāzes un viņi ir civilajā apgērbā.

2025. gada piecas atklāsmes

Atis Bārzdīņš - onkologs un hematologs Sietlā, ASV, LĀZA valdes loceklis

Šeit ir dažas pārdomas, ko 2025. gads man nesa un par kurām nolēmu atkal runāt, izmantojot jau iepriekšējos gados iemīļoto "piecu atklāsmju" formātu, meklējot šo domu kopsaucēju.

2025. gads bija strauju izmaiņu laiks. Pēc Otrā pasaules kara izveidotā pasaules kārtība, kurā ASV vadībā Rietumvalstis zēla vienotā drošības telpā un, uz augsta pjedestāla paceļot demokrātijas, vienlīdzīgu iespēju un brīvas tirdzniecības principus, atnesa uzplaukumu daudzās pasaules malās, šobrīd pārveidojas sistēmā, kurā cieņu gūst vairs tikai spēks, vara un bagātība.

Vardarbības turpināšanās gan Ukrainā, gan citviet pasaulē ir kā apliecinājums tam, cik iluzora bija doma, ka cilvēce pēc savstarpējās nežēlības klimaksa un pašiznīcināšanās spēju sasniegšanas 20. gadsimta pirmajā pusē – Pirmais un Otrais pasaules karš, holokausts, genocīdi teju visos kontinentos, masu iznīcināšanas ieroči, arī bioloģiskie un kodolieroči un to pielietošana – turpmāk varēs attīstīties pragmatiskāk.

Vienlaikus tehnoloģiju attīstība turpina strauji mainīt to, kas gadsimtiem ilgi ir bijis norma. Dzīvot šobrīd ir gan interesanti, gan vienlaikus arī baisi. Tas, ko nesīs nākotne, vienmēr ir bijis uztraukuma vērts, taču bažas, ar kurām jāsastopas mūsdienu cilvēkam, ir unikālas. Šī brīža izaicinājums nav tikai izdzīvošana, bet arī jautājums par to, vai cilvēces liktenis nenonāks nekontrolējamu tehnoloģiju rokās. Neskatoties uz pieaugošajām iespējām, daudzi šobrīd jūtas atstumti, nevajadzīgi un nepiederīgi.

1. Mākslīgā intelekta laikmets ir pienācis

Mākslīgais intelekts (MI), vēl pavisam nesen uztverts kā novitāte, 2025. gadā jau kļuvis par neatņemamu ikdienas sastāvdaļu. Ārsta praksē to izmanto vizišu dokumentēšanā un pierakstu sagatavošanā. Klīniskās rekomendācijas, kas iegūtas *Open Evidence* platformā ievadot nefiltrētus pacientu datus, bieži ir nevainojami precīzas un izsmeltošas.

Lai arī būtu pārāgrī apgalvot, ka ārsti tuvākajā laikā zaudēs darbu, ir skaidrs – šī tehnoloģija jau drīzumā būtiski mainīs mūsu lomu.

Atis Bārzdīņš, onkologs un hematologs Sietlā, ASV

Domāju, ka manas paaudzes ārstiem, iespējams, vēl izdosies noslēgt savu profesionālo karjeru relatīvi pazīstamā prakses vidē, jo daudzas regulatīvās barjeras medicīnā joprojām balstās uz individuālo atbildību. Arī pacienti vēl arvien vēlas personiskas attiecības ar tiem, kuri pieņem lēmumus par viņu aprūpi. Taču esmu pārliecināts, ka jaunākie kolēģi jau piedzīvos būtisku ārsta profesijas transformāciju, jo nākamajās desmitgadēs mainīsies tās kompetences, ko veselības aprūpes process sagaidīs MI laikmetā.

Mākslīgais intelekts vēl neatņem ārstiem darbu, bet tas jau neatgriezeniski maina to, ko nozīmē būt ārstam.

Sarunās ar datorzinātniekiem bieži dzirdu viedokli, ka MI ir tikai valodas analīzes sistēma un nekādā gadījumā nav īsts "intelekts", kas spētu pieņemt lēmumus labāk par cilvēkiem. Un patiešām – ir acīmredzams, ka uz MI sniegtajām rekomendācijām nevar nekritiski paļauties: klīnisko gadījumu analīzē joprojām nereti vērojamas būtiskas "aklās zonas". Taču jāatceras, ka līdzīgas problēmas piemīt arī cilvēku pieņemtajiem lēmumiem.

Arī mēs paši bieži esam “iestrēguši” pašu radītos jēdzienos un formulējumos, kas noved pie šķietami loģiskiem, bet praktiski nepareiziem secinājumiem.

Paradoksālā kārtā par pierādījumu tam, cik strauji MI jau dažu gadu laikā spēj aizvietot cilvēka intelektuālo darbu, ir kļuvuši pašu datorzinātnieku likteņi. Šeit, Sietlā, kur strādāju, tehnoloģiju uzņēmumi ir atlaidusi no darba tūkstošiem šīs nozares speciālistu, neraugoties uz to, ka vienlaikus MI tālākajā attīstībā tiek ieguldīti līdz šim nepieredzēti finanšu resursi.

2. Latvieši vēl aizvien gatavi šaut sev kājā

2025.gads ir būtiski mainījis Latvijas ģeopolitisko situāciju. ASV dramatiski mazinot palīdzību Ukrainai un skaidri signalizējot, ka tā vairs nebūs nelokāms NATO drošības garants, Eiropai nākas strauji pārorientēties uz pašpaļāvību un pašpietiekamību. Liktos, ka Latvija kā viena no visvairāk apdraudētajām valstīm šobrīd izmantotu visu savu “maigo varu”, lai nostiprinātu pārliecību, ka tā ir neatņemama Eiropas sastāvdaļa, nevis aizstājama buferzona, kuru ģeogrāfiski un demogrāfiski ir grūti nosargāt.

Taču par gada notikumu Latvijas politiskajā telpā kļuva kas tāds, kas pārējai Eiropai varēja likt pārdomāt, cik nopietni patiesībā pieņemam kopīgās vērtības: Stambulas konvencijas apstiprinājuma pārskatīšana.

Daži Latvijas politiskie spēki nolēma aizņemties ASV politikā labi atstrādāto “skaldi un valdi” tehniku, kas paredz atrast kādu no pelēkajām zonām vēlētāju apziņā, to sensacionalizēt un izmantot manipulācijai. Izmantojot faktu, ka sabiedrība joprojām meklē līdzsvarotu attieksmi transseksualitātes jautājumos, zem lupas tika palikts un gandrīz iznīcināts dokuments, kura pamatuzdevums ir aizsargāt bērnus un sievietes no vardarbības ģimenē.

Dažu maznozīmīgu, vispārīga rakstura jēdzienu dēļ Saeima nobalsoja par izstāšanos no Stambulas konvencijas laikā, kad Latvijā ir augstākais sieviešu slepkavību (feminicīda) līmenis Eiropas Savienībā. Tikai pateicoties Valsts prezidenta rīcībai, pēdējā brīdī Saeima attapās (vai nobijās) un “bērns kopā ar ūdeni no bļodas pagaidām vēl nav izliets”.

3. Tomēr saprāta balss ir dzirdama

Latvijas sabiedrība, kā izrādās, nav tik naiva, lai akli pakļautos tik kalkulētai politiskai manipulācijai, kā bija cerējuši tie, kuri uzsāka Stambulas konvencijas pārskatīšanu. Šķiet, šoreiz sabiedrības vairākums samērā ātri pamanīja uz āķa uzlikto politisko ēsmu un to noraidīja. Negaidīti politiski kūtrie latvieši salīdzinoši naski saliedējās, lai skaidri un gaiši pateiktu: dzimumu ideoloģija nav mūsu prioritāte – būt Eiropas sastāvdaļai šobrīd ir daudz svarīgāk.

Otrs notikums, kas man personīgi radīja pārliecību, ka, par spīti nepārtrauktai sevis noniecināšanai vārdos, latviešu izdzīvošanas instinkti joprojām ir patiesi spēcīgi, bija sēde, kas 10. Latvijas Ārstu kongresā, kas notika Rīgā no 11.-14. jūnijam, bija veltīta Latvijas veselības aizsardzības sistēmas gatavībai militāra uzbrukuma gadījumā. Biju patīkami pārsteigts, cik daudz konkrēta un pragmatiska darba tomēr tiek veikts un cik saturīgas bija diskusijas šajā sakarā. Domāju, ka ir tikai apsveicami, ka sabiedrība neuzskata – tiek darīts pietiekami. Šis ir nebeidzami grūts darbs, kas jāturpina ilgtermiņā, un tieši neapmierinātība ar jau padarīto palīdz saglabāt tam nepieciešamo motivāciju.

4. Kanādiešiem ir svarīgi mirt pēc saviem nosacījumiem

Šovasar žurnālā *The Atlantic* izlasīju rakstu “*Canada Is Killing Itself*”, kas man atvēra acis uz to, cik strauji eitanāzijas prakse ir attīstījusies mūsu ziemeļu kaimiņos Kanādā. Kopš ieviešanas 2016. gadā MAID (*Medical Assistance in Dying*) programma šobrīd ir atbildīga par aptuveni 5 % no visiem nāves gadījumiem Kanādā, bet Kvebekas provincē – pat vairāk nekā 7 %. Kvalificējošiem veselības stāvokļiem nav jābūt termināliem; pietiek, ja tie ir neārstējami (ieskaitot slimnieka atteikšanos tos ārstēt) un izraisa nepanesamas ciešanas. Slimniekam, iepazīstoties ar visām aprūpes iespējām, jāiesniedz brīvprātīgs un informēts pieprasījums. Personām, kuras MAID pieprasa tikai psihisku slimību dēļ, notiekošās procesa pārskatīšanas dēļ šīs tiesības ir atliktas līdz 2027. gada martam. Esmu labi pazīstams ar programmu *Death With Dignity* (Cieņpilna nāve) Vašingtonas štatā, kas šobrīd palīdz aiziet no dzīves “tikai” aptuveni

0,65 % gadījumu, piedāvājot letālu zāļu kombināciju termināli slimiem pacientiem, kas šīs zāles lieto paši – orāli, caur barošanas zondi vai rektāli. Savā 15 gadus ilgajā onkologa praksē šajā štatā zinu tikai par diviem vai trim gadījumiem, kad mani pacienti izvēlējās šo iespēju izmantot.

Atšķirībā no ASV programmām Kanādas MAID var veikt kvalificēts mediķis, ievadot zāles intravenozi, un šī metode, izrādās, ir arī biežākā slimnieku izvēle. Šķiet, komforts, ko sniedz medicīnas profesionāļa autoritāte, ir nozīmīgs pat šādā dziļi intīmā brīdī. Process ir tik tālu normalizēts, ka ārsti sāk piedāvāt MAID kā vienu no iespējam ārstēšanas izvērtēšanas gaitā, un veidojas arī sociālās pieņemšanas tradīcijas – piemēram, tiek plānotas atvadišanās svinības, kuru noslēgumā slimnieks mirst.

Es uzskatu, ka ir pienācis laiks padarīt medicīniski palīdzētu nāvi pieejamu rūpīgi atlasītos gadījumos arī Latvijā.

Ir vērts sekot līdzi tam, kā un vai tik brīva pieeja eitanāzijai kā Kanādā (un dažās Rietumeiropas valstīs) rada kādas negatīvas parādības sabiedrībā. Taču, neraugoties uz visiem ārstu pūliņiem, diemžēl daļai pacientu objektīvi izveidojas situācijas, kurās nāve kļūst par vienīgo cerību izrauties no nebeidzamām ciešanām un kurās pat īslaicīga komforta nodrošināšana ir ārkārtīgi sarežģīta. Šādās situācijās mums pienāktos dot atļauju un palīdzību tiem, kas šo ceļu izvēlas brīvprātīgi.

Neatļaut smagi slimiem cilvēkiem aiziet no dzīves tikai tāpēc, ka šāda izvēle, iespējams, nebūtu veikta labāka ģimenes vai sabiedrības atbalsta gadījumā, nozīmē problēmas nerisināšanu ideālisma aizsegā – ja vien nepastāv reāli mehānismi, kā šo trūkstošo atbalstu nodrošināt.

Taču nekādā gadījumā šo izvēli nedrīkst sagaidīt vai netieši uzspiest slimniekam. Kā onkologs redzu, ka vairums cilvēku ir ļoti – pat ārkārtīgi – ieinteresēti turpināt dzīvot, neraugoties uz jebkurām grūtībām, un brīvprātīga šķiršanās no dzīves ir smaga un sarežģīta izvēle.

Es uzskatu, ka pragmatiska pieeja dzīves noslēgumam palīdz mums atrast drosmi dzīvot pilnīgāk.

Apziņa, ka, mūsu ķermeņa sistēmām sabrūkot, sliktākajā gadījumā būs pieejama atvieglota izeja, apliecina, ka dzīve nav neizbēgams slazds vai lāsts, bet gan brīnišķīga dāvana un iespēja.

5. Gada diagnoze: cerības deficīts

Strauju pārmaiņu laikos cerību pazaudēt ir viegli. Šobrīd sabiedrībā arvien biežāk novērojams reaktīvs pesimisms – vilšanās ideālismā un neticība mūsu spējai uzlabot cilvēces stāvokli. Teiciena “ceļš uz elli ir ar labiem nodomiem bruģēts” morāle nereti kalpo par attaisnojumu cinismam, taču tikpat iespējams, ka to izmanto tie, kam labu nodomu nemaz nav, lai diskreditētu jebkādas pārmaiņas.

Neparedzētas sekas piemīt visiem nodomiem – arī labiem. “Atceļot” ikvienu, kurš reiz rīkojies vai izteicies nepieņemami, mēs varam ne tikai atbrīvoties no neliešiem, bet arī zaudēt talantīgus cilvēkus un atturēt citus no līdzdalības sabiedriskajā dzīvē. Līdzīgi arī straujas sociālas pārmaiņas, kas iecerētas ciešanu mazināšanai, dažkārt rada apjukumu un jaunas grūtības. Taču vai bailēm kļūdoties būtu jākļūst par iemeslu nemēģināt mainīt situācijas, kurās esošais stāvoklis daudziem ir nepieņemams? Bez mēģinājumiem un kļūdām progress nav iespējams.

Arī mūsdienu problēmas, lai cik smagas tās šķistu, sevi nes potenciālu pārmaiņām un jaunām iespējām.

Pacietība, noturība, uzticība paliekošām vērtībām un pateicība par to labo, kas joprojām pastāv mūsu dzīvēs, ir drošākais veids, kā šo nākotni sagaidīt. No šodienas perspektīvas cilvēka gars var šķist trausls un nespēcīgs, taču, laikam ejot un bezcerības miglai izklistot, tā kolektīvais spēks atkal un atkal iznirst gaismā – kā pils saullēktā.

Ata Bārdžiņa piecas atziņas MI redzējumā.

Jauns posms bērnu psihiatrijā Latvijā

Karīna Beinerte - bērnu psihiatre, BKUS Bērnu un jauniešu psihiskās veselības centra vadītāja

Pēdējo gadu laikā bērnu psihiatrija Latvijā piedzīvojusi būtisku profesionālu pārmaiņu posmu. Rakstā aplūkota Bērnu un jauniešu psihiskās veselības centra attīstība, pierādījumos balstītu terapiju ieviešana un izaicinājumi ceļā uz mūsdienīgu, multidisciplināru aprūpi.

Kad 2022. gadā no Apvienotās Karalistes atgriezās darbā Latvijā un uzsāku darbu toreizējā Bērnu psihiatrijas klīnikā, bērnu psihiatrija jau bija piedzīvojusi strauju attīstību, ko veicināja jauno psihiatru ienākšana un paaudžu maiņa. Šo gadu laikā klīnika tika pārveidota par Bērnu un jauniešu psihiskās veselības centru (BJPVC), un šobrīd esmu kļuvusi par tā vadītāju. Attīstība turpinās, un tai bijuši vairāki būtiski priekšnoteikumi. Līdztekus paaudžu maiņai jāizceļ Bērnu klīniskās universitātes slimnīcas vērtības, kurās ietverta izaugsme un profesionāla dedzība. Lai arī resursi ir ierobežoti, iniciatīvas tiek atbalstītas.

Psihiatrija ir viena no prioritātēm arī Veselības ministrijas līmenī, un 2024. gada nogalē, izveidojot metodiskās vadības centrus (MVC), bērnu psihiatrija tika noteikta kā prioritāra joma. Bērnu psihiatrijā MVC funkciju pilda BKUS, kas ļāvis mērķtiecīgāk definēt attīstības virzienus un centra izaugsmi skatīt kā nacionālas nozīmes procesu. Neatsverams bijis arī ziedotāju atbalsts kompetenču celšanā un pierādījumos balstītu metožu ieviešanā.

Uzsākot darbu klīnikā, kļuva skaidrs, ka daļa speciālistu kompetenču trūkuma dēļ pieļauj profesionālas kļūdas un piedzīvo izdegšanu. Klīnisko gadījumu apspriedēs nereti dominēja bezcerība un ironija. Pacientu profils pēdējā desmitgadē bija būtiski mainījies, īpaši pieaugot jauniešu skaitam ar paškaitējuma uzvedību, un speciālisti atzina, ka nezina, kā šiem pacientiem efektīvi palīdzēt. Arī citu psihisku traucējumu gadījumā bija redzams, ka pacienti nesaņem pietiekami mērķētu, pierādījumos balstītu palīdzību. 2022. gadā klīnikā ļoti ierobežotā apjomā bija pieejama individuālā kognitīvi biheiviorālā terapija (KBT), taču jau tad bija skaidrs, ka nepieciešams ievērojami plašāks psihoterapijas metožu klāsts.

Dr. Karīna Beinerte, bērnu psihiatre

Paškaitējuma uzvedība un pašnāvības domas tiek novērotas 60–70 % stacionēto pacientu, un arī ambulatorajā aprūpē šī pacientu grupa veido būtisku daļu. Ņemot vērā paaugstināto pašnāvības risku, par pirmo prioritāti izvirzīju speciālistu apmācību dialektiski biheiviorālajā terapijā (DBT). 2023. gada vasarā ar LĀZA un Bērnu slimnīcas fonda atbalstu DBT tika apmācīti septiņi centra speciālisti, un metode tika ieviesta ikdienas klīniskajā darbā. Kopš programmas uzsākšanas sešu mēnešu terapijas kursu ir pabeigušas 40 ģimenes. Apmācītie speciālisti pozitīvi ietekmē arī visu komandu — zināšanas tiek pārnestas klīniskajās diskusijās, būtiski ceļot kopējo profesionālo kompetenci un aprūpes kvalitāti.

Katras jaunas metodes ieviešana prasa ne tikai finansiālus resursus, bet arī drosmi mainīt domāšanu, atteikties no novecojušiem modeļiem un konsekventi ieguldīt profesionālajā kompetencē.

Jaunu metožu ieviešana ir ļoti resursu ietilpīgs process. Tas prasa ārvalstu sertificētu pasniedzēju piesaisti, ilgstošas supervīzijas un būtiskas organizatoriskas izmaiņas, tostarp pakalpojumu apmaksas risinājumus sadarbībā ar Nacionālo veselības dienestu, kā arī jaunu pacientu plūsmas modeļu izveidi.

2024. gadā, pateicoties Vašingtonas latviešu evaņģēliski luteriskās draudzes ziedojumam, centrā tika ieviesta EMDR terapija – viena no nozīmīgākajām metodēm posttraumatiskā stresa sindroma ārstēšanā, īpaši darbā ar jaunākiem bērniem. Ņemot vērā pieaugošos ģeopolitiskos riskus, apzināties, ka PTSS ārstēšanas kompetenču paplašināšana nākotnē būs īpaši nozīmīga.

2025. gadā BJPVC Veselības ministrijas pilotprojekta ietvaros izveidoja pilnīgi jaunu atkarību ārstēšanas pakalpojumu. Tika izveidota moderna multidisciplināra komanda, apzināti atsakoties no novecojušā postpadomju modeļa, kur aprūpe koncentrēta tikai ārsta rokās. Šajā pieejā pilnvērtīgi tiek izmantots arī māsu profesionālais potenciāls. Komanda tika apmācīta Zviedrijas speciālistes vadībā *Adolescent Community Reinforcement Approach* (A-CRA) metodē, kas kļuvusi par pirmo uz pierādījumiem balstīto atkarību ārstēšanas metodi pusaudžiem Latvijā. Jāņem vērā, ka katras jaunas metodes ieviešana izmaksā 15–30 tūkstošus eiro, tādēļ ziedotāju atbalsts centra attīstībā ir bijis un arī turpmāk būs nozīmīgs faktors.

Nākotnē BJPVC īpaši nepieciešams attīstīt uzvedības traucējumu ārstēšanas pakalpojumus – gan vecāku grupu formātā, gan individuālās ģimeņu intervencēs. Šobrīd 30–40 % pacientu neatliekamajā medicīnā nonāk ar neārstētiem uzvedības traucējumiem, jo efektīvi pakalpojumi Latvijā gandrīz nav pieejami. Savukārt Anglijā, kur pieejama agrīna intervence, šādas situācijas neatliekamajā palīdzībā praktiski netiek novērotas.

Stratēģiski nozīmīgs mērķis ir arī pētnieciskās kapacitātes stiprināšana BJPVC.

2025. gadā uzsākām datu kopu sakārtošanu, bet 2026. gadā plānots izstrādāt klīniskās pētniecības attīstības plānu, kurā īpaši saredzu sadarbības iespējas ar LĀZA kolēģiem.

Semināri ģimenes ārstiem

2026. gadā LĀZA atsāk ZOOM semināru ciklu sadarbībā ar Latvijas Ārstu biedrību.

Semināri ZOOM vidē būs vienu reizi mēnesī, auditorija – ģimenes ārsti, bet var piedalīties ikviens interesents.

Semināru laiks – 90 min, plkst. 18.00 pēc Latvijas laika. Reģistrācija semināriem LĀB portālā. Lektori – savas jomas speciālisti ar lielu pieredzi (arī starptautisku) un vispusīgām zināšanām. Visi semināri latviešu valodā ar vairāk praktisku akcentu un audiences iesaisti. Detalizētāka informācija par laika grafiku būs gan LĀB sistēmā, gan LĀZA mājaslapā un Facebook vietnē.

Semināru laika plāns

25. februārī

Medikamenti pusaudžu aptaukošanās ārstēšanā: kam, kā un kāpēc. Daina Dreimane, bērnu endokrinoloģe (ASV)

25. martā

Taktiskās medicīnas pamati - pirmā palīdzība karalaukā. Inese Bērziņa, TCCC CLS, CMC instruktore, vecākā zemessardze (Latvija)

Kaujaslauka medicīnai ir vairākas būtiskas atšķirības no civilās/ miera laiku medicīnas! Ģimenes ārstiem ir būtiski apzināties šīs atšķirības, kā arī zināt, ko cietušā dzīvības glābšanai var izdarīt "vidējais" karavīrs un zemessargs, un līdz ar to arī var rēķināties ar to, kāda varētu būt primārā aprūpe kaujās cietušajiem, kuri nonāks profesionālu mediķu aprūpē! Ir būtiski, ka varam mācīties mierīgos apstākļos!

22. aprīlis

Praktiska pieeja pacientam ar locītavu sāpēm. Juris Lazovskis, reiatologs (Kanāda)

27. maijs

Kā vislabāk ārstēt urīna nesaturēšanu sievietēm? Alda Urtāne, ginekoloģe, dzemdību speciāliste (Norvēģija)
Semināru ciklu turpināsim septembrī.

Reģistrācija: LĀB informatīvajā sistēmā

Latvijas anestezioloģija – no pagātnes uz nākotni

No redakcijas: Ir pagājuši 70 gadi, kopš 1955. gadā anestezioloģija tika atzīta par atsevišķu specialitāti Padomju Savienības republikās. Šajā specialitātes attīstības ceļā ir daudz izcilu kolēģu, ko gribas pieminēt. Un pirmkārt jau prof. Antoņinu Sondori un prof. Induli Vanagu, kuri abi bija tie vilcējspēki, kas Latvijas anesteziologiem atvēra durvis uz Eiropas klīnikām. Viņus raksturo augsta personiskā atbildība un liela cilvēcība. Pie specialitātes šūpuļa stāvēja izcili ārsti – prof. Georgs Andrejevs, Dr. Vija Rozīte, doc. Egons Daugulis, Dr. Vija Cera ...

Antoņina Sondore - Latvijas Anesteziologu un reanimatologu asociācijas prezidente 1998–2010

Indulis Vanags - Latvijas Anesteziologu un reanimatologu asociācijas prezidents 2010–2018

10. Latvijas Ārstu kongresā LĀZA Medicīnas vēstures tēžu konkursā viena no pieteiktajām tēmām bija "Eiropas diploms ieviešana Latvijā anestezioloģijas un intensīvās terapijas specialitātē un tā ietekme specialitātes apmācības attīstībā", ko vēstures sesijā arī prezentēja prof. Indulis Vanags. Pilnu aprakstu par to var lasīt arī žurnālā "Latvijas Ārsts" 2024. gada oktobra numurā. Eiropas diploms anestezioloģijā un intensīvajā terapijā (EDAIT – *The European Diploma in Anaesthesia and Intensive Care*) 2024. gadā atzīmēja savu 40 gadu jubileju.

No pagātnes

Anestezioloģija (burtiskā tulkojumā – mācība par sāpju nejušanu) ir sena māksla. Šobrīd anestezioloģijas specialitāte ietver sevī anestezioloģiju, reanimatoloģiju, intensīvo terapiju un sāpju sindroma ārstēšanu, bet tās attīstību Latvijā var saskatīt trīs galvenos posmus. Par tās aizsākumu jāuzskata pirmo ziņojumu par veiksmīgu ētera narkozi I. Rīgas slimnīcā (tolaik nabagu slimnīcā) 1847. gada 29. janvārī, ko veica Rīgā dzimušā vācu ārsta Bernharda Fridriha Bērensa vadībā tikai dažus mēnešus vēlāk, nekā Bostonā to pielietoja pirmoreiz Viljams Mortons (*William Thomas Green Morton*). Ar šo laiku bija sākusies nesāpīgās ķirurģijas ēra un turpmākais tās progress.

Par Latvijas anestezioloģijas attīstības otrā posma sākumu var uzskatīt 20. gadsimta 50-s gadus. Tikai 1955. gadā anestezioloģija tika atzīta par atsevišķu specialitāti Padomju Savienības republikās, bet par tās attīstību rūpējās ķirurģijas katedras.

The great thing in this world is not so much where we stand as in what direction we are going.

Šajā pasaulē svarīgāk par to, kur patlaban esam, ir tas, kādā virzienā mēs ejam.

/Oliver Wendell Holmes, 1846/

Dr. Georgs Andrejevs darba gaitu sākumā.

1957. gadā P. Stradiņa Klīniskās universitātes slimnīcas ārste Vija Rozīte veica pirmo endotraheālo narkozi.

Turpmākā anestezioloģijas reanimatoloģijas attīstība ir saistīta ar profesora Georga Andrejeva vārdu. 1960. gadā Latvijā bija sagatavoti pirmie 14 ārsti anesteziologi un tajā pat gadā P. Stradiņa KUS tika dibināta valstī pirmā Anestezioloģijas nodaļa, kura pārtapa par ārstu anesteziologu, reanimatologu un anestēzijas māsu apmācības bāzi. 1962. gadā Rīgas Medicīnas institūtā (tagad RSU) tika organizēts pirmais anestezioloģijas reanimatoloģijas specializācijas kurss, kas turpmāk pārtapa par katedru. To ilgu gadus vadīja profesors G. Andrejevs, bet pēc viņa iesaistīšanās politikā katedras vadību pārņēma doc. Egons Daugulis. Vēlāk viņu nomainīja profesors Indulis Vanags.

Līdz Latvijas neatkarības atgūšanai ārstu anesteziologu apmācība notika pēc Vissavienības mācību programmām, kuru ilgums dažādos gados bija no 2 līdz 10 mēnešiem un divgadīga klīniskā ordinatūra, kas arī bija atšķirīgi dažādās Padomju Savienības republikās. 1963. gada 23. februārī tika dibināta anesteziologu sekcija Latvijas ķirurgu biedrības ietvaros, bet 1966. gada 31. janvārī ar LR Veselības Ministrijas Zinātnes padomes plēnuma lēmumu tā pārtapa par LR Anesteziologu biedrību. 1993. gada 27. maijā, jau neatkarīgajā valstī, tā ieguva jaunu nosaukumu – Latvijas Republikas Anesteziologu un reanimatologu asociācija, bet 2005. gada 25. jūlijā tā reģistrēta kā biedrība „Latvijas anesteziologu un reanimatologu asociācija”.

Lai gan padomju periodā anestezioloģija Latvijā veidojās centralizētas veselības aprūpes sistēmas ietvaros – ar ierobežotu pieeju modernām zālēm, aparatūrai un starptautiskai zinātniskai aprītei, tomēr, neraugoties uz materiālajiem un ideoloģiskajiem ierobežojumiem, Latvijas anesteziologi izveidoja spēcīgu profesionālo pamatu, balstītu praktiskās iemaņās, klīniskajā domāšanā un kolēģu savstarpējā atbalstā. Šajā laikā tika ielikti pamati intensīvās terapijas attīstībai un izaudzināta paaudze, kas vēlāk kļuva par nozares līderiem neatkarīgajā Latvijā.

Eiropas diploms

ES reglamentēto profesiju pārstāvjiem, tostarp ārstiem, ir nodrošināta brīva pārvietošanās un tiesības strādāt citu valstu ārstniecības iestādēs. Vienlaikus, lai konkurētu ar kolēģiem Eiropas darba tirgū, ārstam ir jāpierāda savas kvalifikācijas, zināšanu un prasmju atbilstība Eiropas izglītības standartiem. Anestezioloģijas un intensīvās terapijas specialitātē šo atbilstību apliecina Eiropas diploms anestezioloģijā un intensīvajā terapijā – EDAIT (*The European Diploma in Anaesthesia and Intensive Care*).

Eiropas anesteziologi lepojas, ka tieši viņu specialitāte bija pirmā medicīnas nozare, kas ieviesa supranacionālu eksāmenu starptautiska diploma iegūšanai. 2024. gadā EDAIT pirmajā (teorētiskajā) eksāmena daļā piedalījās aptuveni 4000 anesteziologu un reanimatologu no 55 valstīm, eksāmenu kārtojot 96 centros un 11 valodās gan Eiropā, gan ārpus tās.

Ideja par šāda supranacionāla, daudzvalodīga eksāmena ieviešanu radās 1984. gadā. To ierosināja toreizējais Eiropas Anestezioloģijas akadēmijas (EAA) prezidents Žans Lasners (*Jean Lassner*, Parīze). EAA, kas dibināta 1978. gadā, eksāmena ieviešanā saskatīja iespēju sasniegt vairākus stratēģiskus mērķus:

- izstrādāt vienotus Eiropas standartus anestezioloģijā un intensīvajā terapijā;
- veicināt šo standartu ieviešanu visās Eiropas valstīs;
- modernizēt ārstu speciālistu apmācību un nodrošināt augsti kvalificētu speciālistu sagatavošanu visā Eiropā.

Izstrādājot Eiropas diplomu, tika ņemtas vērā būtiskās atšķirības izglītības programmās dažādās valstīs, īpaši starp Rietumeiropu un bijušā Austrumbloka valstīm.

Rietumu attīstīto valstu tālredzīgo izglītības politiku lielā mērā noteica akūts anesteziologu un intensīvās terapijas speciālistu trūkums Eiropā un pasaulē, kas rosināja meklēt profesionāļus arī bijušajās sociālistiskā bloka valstīs, tostarp Padomju Savienībā. Tās savukārt atklāja nepilnības ārstu sagatavošanā.

Lai uzlabotu izglītības kvalitāti, Pasaules Anesteziologu biedrību federācija (WFSA) ieguldīja ievērojamus finanšu resursus, organizējot kvalifikācijas celšanas jeb Refresher kursus gan Padomju Savienībā, gan citviet pasaulē. Vienlaikus EAA izstrādāja vienotu izglītības programmu, mudinot ārstus padziļināt zināšanas, stažējoties ārvalstīs, un pārbaudīt tās starptautiskos eksāmenos.

EAA izveidotā komisija izstrādāja EDAIT eksāmena struktūru un daudzatzilžu jautājumus gan pirmajai (teorētiskajai), gan otrajai (mutiskajai) daļai.

Par eksāmena jautājumu izstrādi atbildību uzņēmās Dr. Džons Zorabs (*John Zorab*) — Bristoles Universitātes lektors, AAGBI viceprezidents, WFSA prezidents, EAA akadēmiķis un EDA eksāmenu komisijas vadītājs. Dr. Zorabam ir bijusi arī izšķiroša loma EDAIT centra izveidē Latvijā.

Neatkarības gadi

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 1991. gadā anestezioloģija piedzīvoja strauju transformāciju. Atvērās iespējas starptautiskai sadarbībai, studijām un stažēšanās programmām ārvalstīs, ienāca mūsdienīgas anestēzijas metodes, jaunas zāles un tehnoloģijas.

Pēc "dzelzs priekškara" krišanas un īpaši pēc neatkarības atjaunošanas daudzi Austrumeiropas ārsti, arī no Latvijas, devās darba meklējumos uz ārzemēm. Tomēr ar Padomju Savienībā iegūto izglītību specialitātē nebija iespējams pilnvērtīgi strādāt Rietumu klīnikās. Svarīgi bija esošo izglītības pieeju līdzsvarot ar citu Eiropas Savienības valstu standartiem, tāpēc ļoti nozīmīgs pagrieziens notika 1996/97. gadā, kad Latvijā tika atvērts Eiropas diploma anestezioloģijā un intensīvajā terapijā (EDAIT) eksaminācijas centrs, kura darbības mērķis bija mazināt atšķirības starp Rietumeiropas un bijušo postpadomju valstu anesteziologu izglītību.

Jau 1992. gadā Latvijas Anesteziologu reanimatologu asociācija un Anestezioloģijas un reanimatoloģijas katedra izveidoja sadarbību ar Eiropas Anestezioloģijas Akadēmiju (EAA).

Īpaša loma Latvijas anesteziologu sagatavošanā EDAIT eksāmeņiem bija Pasaulē Anesteziologu biedrību federācijai (WFSA) un tās lektoriem, jo īpaši Dr. Ričardam Džekam (*Richard Jack*), kura dzīves mērķis bija celt anestezioloģijas standartus visā pasaulē. Laikā no 1995. līdz 2001. gadam viņš organizēja septiņus augsta līmeņa kvalifikācijas celšanas kursus Baltijas valstu ārstiem, piesaistot starptautiski atzītus speciālistus. Vairāki Latvijas anesteziologi ar viņa atbalstu stažējās arī Oksfordas Universitātes klīnikās, iegūstot nenovērtējamu pieredzi - Dr. A. Dombrovskis, G. Džajani, A. Klučņiks, S. Kazūne.

Pēc EAA iniciatīvas 1997. gadā Paula Stradiņa Klīniskajā universitātes slimnīcā ar tās direktora Dr. Māra Pļaviņa rīkojumu tika izveidots Eiropas Diploma eksaminācijas centrs, kura lokalizācija tika noteikta Anestezioloģijas un reanimatoloģijas katedrā. Is centrs kļuva par metodoloģisko atbalsta punktu Eiropas Diploma kandidātiem Latvijā. Tas kļuva par starptautisku centru, kur kārtot eksāmenu varēja jebkuras valsts ārsti.

1997. gadā EDAIT I daļas eksāmenā piedalījās pirmie 15 kandidāti. To veiksmīgi nokārtoja Dr. Inga Misāne un Dr. Sigita Kazūne, kuru dzīves ceļš vēlāk bija saistīts ar darba pieredzi Apvienotā Karalistē (UK). Pašlaik Sigita Kazūne ir RSU asociētā profesore un EDAIT I Rīgas centra direktore.

EDAIT I eksāmena jautājumu bloka atvēršana tieši pirms eksāmena. Prof. A. Sondore un prof. I. Vanags

THE EUROPEAN DIPLOMA IN ANAESTHESIOLOGY & INTENSIVE CARE

Endorsed by the European Board of Anaesthesiology (EBA) of the Union Européenne des Médecins Spécialistes (UEMS)

The next Part I (MCO) Examinations and In-Training Assessment (ITA) will be held in
English, French, German, Italian & Spanish
on
Saturday 9th October, 1999
in
Athens, Barcelona, Berne, Brussels, Budapest, Cluj-Napoca, Göttingen, Liège, Ljubljana, Londón, Lund, Moscow, Oslo, Paris, Porto, Poznan, Riga, Rome, Tel Aviv, Uppsala & Vienna

CLOSING DATE FOR ENTRIES IS 31st MAY.

Further information available from
The Examination Office,
European Academy of Anaesthesiology,
48 Russell Square, London WC1B 4JP
Tel: (44) (0)171 637 4188
Fax: (44) (0)171 580 6557
e-mail: DEAA@compuserve.com

*Prof. Dž. Žorabs
Newsletter
ievietoja
informāciju par
oficiālo EDA
Part I Centru
Rīgā, 1999*

Eiropas Diploma eksāmena ieviešana Latvijā deva iespēju identificēt vājos punktus izglītības sistēmā. Latvijā tika pārskatīta anesteziologu reanimatologu sagatavošanas sistēma un izstrādāta 4 gadu rezidentūras programma, kurai tika sekots no 1991. līdz 2004. gadam, vēlāk pārejot uz 5 gadu rezidentūru.

Latvijas anesteziologi aktīvi iesaistījās Eiropas profesionālajās organizācijās, zinātnē un izglītībā, vienlaikus ikdienas darbā sastopoties ar veselības aprūpes finansējuma trūkumu, personāla trūkuma un profesionālas izdegšanas risku.

Tomēr nevar aizmirst, ka lielo pārmaiņu sākumposmā milzīga loma bija arī starptautisko organizāciju un arī atsevišķu cilvēku atbalstam, arī tīri materiālai palīdzībai. Lielu ieguldījumu anestezioloģijas attīstībā Latvijā veica arī Bernes Universitātes *Hypnos* Fonds ar prof. D. Tomsonu (*Dick Thomson*) tā vadībā.

Īpaša vieta mūža izglītībā anestezioloģijas/IT specialitātē pieder Eiropas Izglītības fondam (*Foundation for European Education in Anaesthesiology - FEEA*) un tā vadītājam prof. Filipam Šerpereelam (*Philippe Scherpereel*, Lilles universitāte, Francija). Viņš kļuva par RSU Goda profesoru. Dr. E.Vasiļevskis un Dr. A. Piebalga ar LARA rekomendāciju pilnveidoja savas zināšanas un prasmes viņa klīnikā Lillē. Jau 1999. gadā ar viņa atbalstu tika dibināts vienīgais Baltijā FEEA Latvijas Centrs, kas nodrošināja ārstu mūža izglītības augstu kvalitāti.

Kursi notika Mežotnes pilī. Ārsti anesteziologi sešu gadu garumā cēla kvalifikāciju, piedaloties apmācībuursos, veltītos dažādām problēmām specialitātē, kārtojot kursu beigās eksāmenus un saņemot sertifikātus.

FEEA kursi Latvijā turpinājās kā CEEA (*Continuing Education in European Anaesthesiology*) kursi un to vadību pārņēma asoc. prof. Eva Strīķe, bet par koodinatori kļuva RSU katedras asistente Dr. Baiba Arkliņa. Latvijas anesteziologi organizēja nacionālus un starptautiskus Baltijas kongresus ar dalībnieku skaitu, kas pārsniedza 1000. Šis darbs nebūtu iespējams bez pasaules un Eiropas vadošo organizāciju palīdzības, realizēja projektu „*West for East*” (Rietumi-Austrumiem).

Šā projekta ietvaros un ar tā finansiālo atbalstu Latvijas anesteziologi izglitojās Francijā, Spānijā, Izraelā, Vācijā. Savu artavu nozares attīstībā sniedza arī trimdas ārsti.

P.Stradiņa KUS Anestezioloģijas un reanimatoloģijas klīnika 1999. gadā pirmā Baltijas valstīs un pēcpadomju zonā tika sertificēta kā anesteziologu apmācības Eiropas Centrs. Kopš 2021. gada UEMS EBA prezidents ir RSU asoc. profesors Oļegs Sabeļņikovs, kas ir liels pagodinājums Latvijai un savulaik uzņemtajam profesionālās izglītības kursam.

Par panākumiem anesteziologu un intensīvās terapijas speciālistu izglītībā profesori Antoņina Sondore un Indulis Vanags tika ievēlēti par Eiropas Anestezioloģijas Akadēmijas locekļiem.

Nākotne

Atskatoties uz 27 gadu ilgo periodu kopš EDAIT ieviešanas Latvijā, jāsecina, ka tas veicināja strauju anestezioloģijas un intensīvās terapijas attīstību valstī. Eiropas diploms anestezioloģijā un intensīvajā terapijā ir kļuvis par ceļu uz drošu anestēziju, kvalitatīvu intensīvo terapiju un profesionālu izaugsmi starptautiskā mērogā.

Pašreiz Eiropas Anestezioloģijas un intensīvās terapijas biedrība (ESAIC) un UEMS EBA strādā pie jaunākiem izglītības un apmācības principiem, kuru pamatā būtu ārstu profesionālās kompetences panākšana - *competency-based education and training in anaesthesiology* (CBMT).

FEEA pirmais kurss 1999. gadā Mežotnes pilī.

Pieminot Paulu Stradiņu

Maija Pozemkovska – docente, *Dr.med.*, RSU Medicīnas vēstures institūts

Profesors Pauls Stradiņš (1896–1958) bija ne tikai izcils ķirurgs un medicīnas vizionārs, bet arī personība ar ļoti plašām interesēm. Viens no profesora atziņām jeb devīzēm bija: “Man jāatstāj pēc sevis klinika, ķirurgu skola un muzejs”. Šī atziņa apkopo Paula Stradiņa mūža ieceres un mērķus, kurus viņam izdevās sasniegt un piepildīt.

Kolekcionēšana un medicīnas vēsture bija Stradiņa lielākais vaļasprieks, kas vēlāk pārauga viņa mūža darbā. Viņš bija kaislīgs kolekcionārs, kurš vāca visu, kas saistīts ar medicīnas attīstību – senas grāmatas, mākslas darbus, aptiekas traukus un vēsturiskus priekšmetus (fotogrāfijas un pat mēbeles).

Rezultātā tika izveidots Medicīnas vēstures muzejs, kas gandrīz 70 gadus (kā valsts muzejs kopš 1957. gada) ir viens no lielākajiem šāda veida muzejiem Eiropā un pēc Paula Stradiņa nāves nosaukts viņa vārdā.

Medicīnas muzeja diorāmas un maketus, kas ar māksliniecisku precizitāti restaurēja pagātnes ainas (piemēram, viduslaiku aptieku, viduslaiku pilsētu ar spītālīgo, garā vājo un mēra epidēmijas ierobežošanu) darināja muzeju butaforiju (diorāmu) mākslinieks Oļģerts Krūmiņš (1904–1989). Latvijas vēsturē O. Krūmiņš pazīstams kā Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja pirmais direktors (1957–1960), kurš pirms tam bija strādājis dažādos muzejos, veidojot lielizmēra maketus izstādēm. Vairāk nekā 50 gadus Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja ekspozīcijā bija apskatāmas O. Krūmiņa veidotās diorāmas, kas piesaistīja tūkstošiem apmeklētāju uzmanību.

Pauls Stradiņš bija filantrops un mecenāts, jo sākotnēji algas medicīnas muzeja māksliniekiem, vēl pirms Otrā pasaules kara, kad muzejs atradās vecajā slimnīcas barakā, maksāja no savas kabatas. Pauls Stradiņš augstu vērtēja mākslu un uzturēja ciešas attiecības ar tā laika inteligenci. Viņš kolekcionēja latviešu mākslinieku gleznas un skulptūras. Profesors Stradiņš bieži apmeklēja teātrus un koncertus, uzskatot, ka ārstam ir jābūt vispusīgi izglītotam un dvēselē bagātam.

Lai gan to varētu saukt par pienākumu, Stradiņa aizraušanās bija cilvēku izglītošana. Viņš labprāt bez atlīdzības lasīja lekcijas, rakstīja populārzinātniskus rakstus un centās padarīt medicīnu saprotamu ikvienam.

J. R. Tillberga gleznotais Paula Stradiņa portrets. Rīga, 1942. Privātkolekcija

Savā uzrunā pirmā kursa medicīnas studentiem 1946. gadā, būdams Latvijas Valsts Universitātes Medicīnas fakultātes dekāns, Pauls Stradiņš teica: “Medicīna reizē ir amats, zinātne un māksla”, tā pārfrāzējot izcilā renesanses laika medicīnas reformatora Paracelza (Paracelsus; 1493–1541) sacīto. Šis princips caurvija visu Paula Stradiņa dzīvi.

Pauls Stradiņš bija tikai ne tikai izcils ķirurgs un zinātnieks, bet arī viena no spilgtākajām personībām Latvijas vēsturē. Viņa intereses bija dziļas, daudzpusīgas un cieši saistītas ar viņa humānisma filozofiju.

Veidojot medicīnas muzeju, Stradiņš pieaicināja dažādus māksliniekus, tostarp arī Jāni Robertu Tillbergu (1880–1972), kas bija muzeja idejas atbalstītājs un mākslinieciskais konsultants. Vēlāk viņi bija labi draugi un Tillbergs portretēja Stradiņa ģimeni (trīs paudzēs).

Paula Stradiņa vecāku – mātes Māres un tēva Jāņa portreti tagad glabājas Viesītes muzejā “Sēlija”, jo Stradiņa dzimtas saknes meklējamas Viesītē, bet pārējo ģimenes locekļu portreti ir ģimenes īpašumā.

Cieša sadarbība Stradiņam bija ar gleznotāju Leo Kokli (1924–1964), kas bija profesora meitas gleznotājas Irēnas Stradiņas (1925–1972) skolas un studiju biedrs. Pēc Stradiņa pasūtījuma viņš gleznojis arī izcilu ārstu portretus medicīnas muzejam.

Paula Stradiņa vecākā meita Irēna pabeidza Latvijas Mākslas akadēmijas glezniecības nodaļu pie profesora Tillberga. Talantīgajā meitā tēvs redzēja sava darba turpinātāju, jo Irēnas diplomdarbs (1949) joprojām aplūkojams Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja ekspozīcijā. Stradiņa ģimenes māja ar plašo dārzu Pārdaugavā, blakus slimnīcai, kas celta 20. gadsimta 30. gadu sākumā, bija inteliģences pulcēšanās vieta, bet iekoptais dārzs – vieta mieram un pārdomām pēc garajām darba stundām operāciju zālē. Stradiņa ģimenes paziņu lokā bija daudzi tā laika izcilākie latviešu kultūras darbinieki – Eduards Smiļģis (1886–1966), Hilda Vīka (1897–1963), Jānis Brekte (1920–1985) un daudzi citi.

Pauls Stradiņš bieži palīdzēja māksliniekiem ne tikai kā ārsts, bet arī kā mecenāts, iegādājoties viņu darbus vai sniedzot morālu atbalstu grūtos laikos. Pauls Stradiņš uzskatīja, ka skaista vide, estētika un mūzika palīdz pacientiem ātrāk atveseļoties. Tas izpaudās arī slimnīcā – viņš rūpējās par slimnīcas labiekārtošanu, gleznu eksponēšanu plašajos klīnikas gaitenēs un arī palātās, uzskatot to par būtisku pacienta atveseļošanās daļu. Stradiņš vēlējās, lai slimnīcas vide nebūtu sterila un biedējoša, bet gan cilvēcīga un mākslinieciski baudāma, tāpēc pēc Stradiņa ierosmes slimnīcā (toreiz Rīgas pilsētas 2. slimnīca, mūsdienās Paula Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīca) rīkoja koncertus, aicinot uzstāties Operas solistus – bieži viesi bija Elfrīda Pakule (1912–1991) un Aleksandrs Daškovs (1914–2004). Pakāpeniski Dailes teātris un Valsts Operas un baleta teātris (tagad Latvijas Nacionālā opera un balets) uzņēmās šefību pār slimnīcu, kā tas bija pieņemts padomju laikos. Kā atceras Paula Stradiņa jaunākā meita Asja, tad arī tēvam bija laba balss un viņam patika svinībās mājās dziedāt.

Bet, kas visvairāk pacēla profesoru Stradiņu pāri daudzām slavenībām, bija viņa pašizliedzīgais cilvēciskums un vienkāršība.

Pauls Stradiņš ar dzīvesbiedri ārsti Nīnu. Rīga, 1924. M. Laņiņa fotostudija. No ģimenes arhīva

Oļģerts Krūmiņš un Pauls Stradiņš pie diorāmas Medicīnas vēstures muzejā, 1957. No PSMVM krājuma

Profesora dzimšanas dienā viņa atdusas vietā Meža kapos Rīgā, 17.01.2026. Foto: M. Pozemkovska

LĀZA Apkārtraksta arhīva atradumi

Rīgas pilsētas II slimnīca un tās darbinieki/ J.Ā.

LĀZA Apkārtrakstā Nr. 121, kas izdots 1981. gadā, publicēts plašs atmiņu stāsts par Rīgas pilsētas II slimnīcu (tagad P. Stradiņa Klīniskā universitātes slimnīca), ko rakstījis viens no LĀZA biedriem doc. Jānis Arvīds Āboliņš, kam šī slimnīca bija gan mācību, gan darba vieta līdz pat emigrācijai 1944. gadā. Šādas atmiņu perles atrodamas katrā "LĀZA Apkārtrakstā" – tā ir tā dzīvākā no vēstures liecībām, kurā jūtama aculiecinieka klātbūtnes elpa. Pilna raksta versija – Apkārtraksts, Nr.121 (01.10.1981). 2025. gads ir slimnīcas 115. jubilejas gads.

Raksts papildināts ar publiski pieejamu informāciju par personām un fotogrāfijām. KK

Rīgas pilsētas II slimnīcā beidzu savas medicīnas studijas un tur arī strādāju no 1928. līdz 1944. gadam. Esmu droši viens no tiem nedaudzajiem, kas šo slimnīcu iemīļojis savās jaunības dienās, jo skaista tā bija gan pavasarī un vasarā, gan rudenī ar savām liepu alejām un puķēm, tenisa laukumu un Mārupes peldētavu tuvumā. Ziemā baltie sniega ceļi. Jaunajiem ārstiem slimnīca nebija tikai darba vieta, bet arī dzīves vieta - vienā līdz divās istabās. No šīs slimnīcas mani ceļi veduši uz daudzām zemēm, gan Igauniju, Somiju, Zviedriju, Dāniju, gan Lietuvu, Vāciju, Beļģiju, Franciju, Angliju un Šveici. Bez tam esmu redzējis vēl daudz citu slimnīcu un sastapis daudz ievērojamu ārstu. Apskatījis celtnes, iekārtas un darbu, un tomēr priecājos vēl šodien par mūsu II pilsētas slimnīcu. 30-tos gados Helsinki atvēra savu jauno ginekoloģisko klīniku un Briselē St. Pjēra onkoloģisko slimnīcu. Šīs celtnes bija modernas, un turp mēs braucām, lai iepazītos un tad plānotu celtnes Rīgā. St. Pjēra slimnīcā balkonu lielums bija tāds, ka visu slimo gultas tur viegli varēja novietot. Mums bija liels parks, kur it sevišķi vasarā varēja staigāt un slimos izvest saulītē. Daudzās Eiropas slimnīcās klīnisko un zinātnisko darbu veica izcili labi. Bija slavenības, bija lielas iespējas palīglīdzekļu ziņā. Bija daudz ko mācīties.

Bet dažkārt redzējām arī, cik nevarīgi pat slaveni ārsti savus uzdevumus veica. Mūsu klīniku vadītāji un darbinieki bija labi izglītoti un strādāja daudz un ar lielu pietāti pret slimajiem.

Šos vārdus saku ievadam.

Tagad par laiku no 1910. līdz 1920. gadam.

Rīgā 19. gs. bija uzceltas trīs lielas pilsētas slimnīcas: I pils. slimnīca 1803. g. ar 1020 gultām; Sarkankalna psihiatriskā slimnīca 1862. g. ar 740 gultām un bērnu slimnīca 1899. g. ar 500 gultām. 20. gs. sākumā turklāt bija vairākas speciālas slimnīcas, tā leprai un tuberkulozei, un vairākas privātas klīnikas, Sarkanā Krusta slimnīca, Šēnfelda psihiatriskā slimnīca u.c.

Iedzīvotāju skaits Rīgā strauji pieauga, un jau 1902. g. Rīgas pilsētas dome nolēma celt Pārdaugavā Pilsõņu ielā 13, uz tā saucamā Nometņu laukuma, starp Ventspils un Liepājas ielu Tukuma ielas galā otru slimnīcu. Slimnīcas plānu izstrādāja arhitekts Neiburgs[1], un būves darbi sākās 1908. g. Jau 1910. g. 10. februārī bija slimnīcas atklāšanas svinības. Vispirms uzcēla sešas celtnes, divstāvu un vienkārtu ķieģeļu ēkas.

[1] Ludvigs Neiburgs (1871-1948) bija viens no sava laika lielākajiem Latvijas būvuzņēmējiem. Kredītsabiedrības "L. Neiburgs un Ko" īpašnieks. Slimnīca būvēta pēc arhitekta Reinholda Šmēlinga projekta, bet būvnieks bija Neiburgs.

2. pilsētas slimnīca. Pastkarte, sūtīta 1914.g. Oriģināla glabātājs:LNB /Zudusi Latvija

Tās man ļoti atgādināja Austrumprūsiju. Slimnieku skaits vispirms bija 132. Darbus steidzināja, lai gan slimnīca nebija pārpildīta.

Ēku skaits 1914. g. bija palielinājies uz septiņām, un slimnīcas medicīnisko darbu vadīja divi vācu tautības ārsti - Klemms un Švarcs, un direktors Vulfiuss. Slimnīcā darbojās Pastēra un patoloģijas institūts. Kad sākās karš, jau 18. augustā nodeva 250 gultas Sarkanā Krusta rīcībā eventuāli ievainoto ārstēšanai. Šinī pašā laikā atvēra mazu dzemdību nodaļu dzemdētājām, kuru vīri bija frontē. 1915. g. steidzami vēl uzcēla 9 koka barakas infekcijas slimnieku ārstēšanai, jo tādu netrūka: karaspēkā un Rīgā plosījās dizentērija, tīfs un tuberkuloze. Kopējais gultu skaits sasniedza 900.

1915. g. rudenī fronte bija pienākusi Rīgas tuvumā un sākās fabriku un civiliedzīvotāju evakuācija. Evakuēja arī lauciniekus, ne tikai Kurzemē, bet arī Vidzemē. Rīgā no 517000 iedzīvotājiem atlika vairs tikai 213000. Il slimnīcā tagad ārstējās vairs tikai karavīri.

1917. g. pavasarī slimnīcu evakuēja uz Pēterpili. To bieži šodien aizmirst - īpaši Padomijā.

Vāciem okupējot Rīgu, slimnīca nonāca vācu karaspēka rīcībā.

1919. g. 3. janvārī Rīgā atkal ienāca krievi. Viņi esot mēģinājuši slimnīcu atvērt, esot bijis pat virsārsts Voits un 900 gultu. Pēc privātām ziņām slimnīca esot bijusi tīrā postaža un tās telpās mitinājušies gan cilvēki, gan zirgi.

1919. g. 22. maijā Rīgu ieņēma vācieši. Beidzot šo tīri vēsturisko daļu, gribu vēl atzīmēt, ka kara laika slimnīcu apmeklējis cars Nikolajs II. Viņš bijis ļoti sajūsmināts, sevišķi par virtuvi, un gribējis izdalīt ordeņus, bet nevarējis atrast neviena krievu tautības darbinieka.

Turpināsim par laiku no 1920. līdz 1940. g. Bija nodibinājusies Latvijas valsts. Iedzīvotāju skaits Rīgā bija ap 200000. Bads un terors bija plosījies pilsētā vairākus gadus. To zina kā rīdzenieki, tā vidzemnieki. Vienīgā iestāde, kas bija rosīgi darbojusies, bija tribunāls. Vāciešiem ieņemot Rīgu, tie netaupīja savus pretiniekus, to skaitā arī latviešus. Tā šīs divas atbrīvošanas – krievu un vācu – ir daudzus latviešus atbrīvojušas no dzīvības, un ubagi klīda pa Vidzemi, meklēdami pārdot vecus apģērba gabalus. Mana pirmā platmale, turklāt lepna – tika nopirkta par pusmārciņu sviesta. Latvijas valstij bija maz līdzekļu, un atjaunot Il pils. slimnīcu nebija nekādas vajadzības. Iekārta bija Ļeņingradā (red. agrāk Petrograda) un iedzīvotāju skaits, kā jau minēju, mazs.

Bet jau 1919. g. rudenī, kad nodibinājās LU Medicīnas fakultāte, radās doma šo slimnīcu kapitāli atremontēt un pārbūvēt, piemērojot medicīnas fakultātes apmācības un zinātniskam darbam. 1926. g. 13. oktobrī Rīgas pilsēta un LU noslēdza līgumu. LU atalgotu ārstus, pilsēta – māsas un saimnieciskos darbiniekus. Nolīguma laiks – 25 gadi.

Tā 1928. g. 16. aprīlī slimnīcu atvēra labi izremontētu un piemērotu apmācības darbam. Bija izbūvētas laboratorijas, rentgena kabineti, patoloģijas institūts un četras modernas klausītavas.

Vispirms slimnīcā ievācās prof. Kalniņš[1], nervu klīnikas šefs, kas kļuva par pirmo slimnīcas medicīnisko direktoru. Viņam sekoja doc. Putniņš[2], ginekologs, tad internisti prof. Zīle[3], prof. Kļimenko[4] un doc. Miķelsons[5], ķirurgi prof. Alksnis[6] un doc. Stradiņš[7], patologs prof. Adelheims,[8] rentgenologs prof. Vēbers [9] u.c.

[1] Edvards Kalniņš (1869-1949) bija latviešu ārsts neirologs un psihiatrs, LU Medicīnas fakultātes profesors (1928-1939), Rīgas pilsētas 2. slimnīcas direktors (1928-1930). 1944. gadā devās bēgļu gaitās uz Vāciju.

[2] Ernests Putniņš (1867-1962) bija ārsts ginekologs, LU dzemdniecības un sieviešu slimību klīnikas direktors (1928-1939), profesors (1931).

[3] Mārtiņš Zīle (1863-1945) bija latviešu ārsts internists, atgriezās Latvijā 1922. gadā, LU rektors (1927-1929). Izveidoja starptautiski nozīmīgu medicīnas filozofijas zinātnisko skolu Latvijā. Miris 1945. gada 12. maijā bēgļu gaitās Unslēbenē, Vācijā

[4] Vasilijs Kļimenko (1868-1941) bija ukraiņu izcelsmes internists un infekcionists, 1920. gadā emigrēja uz Latviju, 1921. gada 15. augustā tika ievēlēts par LU iekšķīgo un lipīgo slimību profesoru un LU Medicīnas fakultātes iekšķīgo slimību diagnostikas un propedeutikas katedras vadītāju.

[5] Jānis Miķelsons (1888-1954) bija latviešu ārsts internists, 1928. gadā viņš kļuva par LU Hospitālās terapijas katedras un klīnikas vadītāju Rīgas pilsētas 2. slimnīcā, no 1932. gada LU Medicīnas fakultātes profesors. bija Kārļa Ulmaņa personiskais ārsts.

[6] Jēkabs Alksnis (1870-1957) bija latviešu ķirurgs, pirmais ķirurģijas katedras vadītājs, LU Medicīnas fakultātes dekāns (1931-1933). LU Medicīnas fakultātes profesors (1924-1944), Rīgas pilsētas 2. slimnīcas direktors (1930-1931), aktīvs sabiedrīks darbinieks. 1944. gadā devās bēgļu gaitās uz Vāciju, 1948. gadā uz Angliju. Miris 1957. gada 7. martā Londonā.

[7] Pauls Stradiņš (1896- 1958) bija latviešu ķirurgs un veselības aprūpes organizētājs, LU Vispārīgās ķirurģijas katedras vadītājs (1928-1944), Rīgas 2. slimnīcas medicīniskais direktors (1931-1941), galvenais ārsts (1944-1947), Rīgas 2. medicīnas skolas dibinātājs (1939).

[8] Romāns Augusts Adelheims (1881-1938) bija vācbaltiešu izcelsmes ārsts patologs, Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes profesors (1925-1938).

[9] Eižens Vēbers (1875-1947) rentgenologs, no 1920 - profesors, LU rentgena institūta vad. Emigrēja uz Austriju.

Laiks no 1928. līdz 1940. g. bija ne tikai II pils. slimnīcas, bet arī LU ziedu laiks. Slimnīcas vecie un jaunie darbinieki strādāja daudz. Viņi veica apmācību, strādāja zinātniski un ārstēja slimos.

Daudzi no viņiem apmeklēja ārzemju institūtus un slimnīcas, vairāki bija Rokfelleru fonda stipendiāti. Šie centīgjie zinātnieki bagātināja visu pārējo zināšanas. Notika vairāki kongresi.

No internacionāliem atzīmēsim prof. Zīles vadītos sintētiskās medicīnas kongresus, kuros piedalījās daudzas pasaules slavenības.

Slimnīca atvēra arī māsu un laborantu skolu, kur aptuveni 200 skolnieces katru gadu izglītojās savā specialitātē. Sevišķi gribu uzsvērt, ka visām skolniecēm bija pilna vidusskolas izglītība un viņas tiešām skolojās akadēmiskā vidē.

Nākotnes nodomi bija plaši. Ja sākumā slimnieku skaits bija normāls un nereti bija pat brīvas vietas, tad, slimnīcas slavai pieaugot, radās vajadzība pavairot gultu skaitu. Latvija slimniekiem nebija iedalīta iecirkņos, ārstēšanās bija par brīvu visiem strādājošiem un to piederīgiem neatkarīgi no tā, kur tie dzīvoja. Vispirms ķērās pie koka barakām, kur 20-tos gados un daļēji 30-tos gados mitinājās skolotāju institūts un bērnu nams. Tās pārbūvēja un moderni iekārtoja slimnīcas vajadzībām. Bet tā bija tikai pagaidu izeja. Izstrādāja projektu četriem lieliem sešstāvu namiem.

Darbus iesāka ar dzemdību kliniku. Mājas dzemdības bija pilnīgi izzudušas, un bez tam no visas Latvijas varēja ierasties dzemdētājas, lai pie mums saņemtu palīdzību bez atlīdzības. 1939./40. g. šo pirmo ēku uzcēla līdz jumtam. Pārējām trim vieta bija nozīmēta, bet darbus nepaspēja iesākt. Pienāca 1940./41. g. Rīgā krievi ienāca 1940. g. 17. jūnijā. Otrais pasaules karš bija sācies 1939. gadā. Josifs un Ādolfs bija sākuši sadalīt pasauli: tev un man, – lai vēlāk teiktu tikai: man. Ka Latvija varētu palikt patstāvīga un neitrāla, tam neviens neticēja. Spriedelēja gan, kas būtu ļaunākais no visļaunākā – krievi vai vācieši. Darbus iesāka ar dzemdību kliniku. Mājas dzemdības bija pilnīgi izzudušas, un bez tam no visas Latvijas varēja ierasties dzemdētājas, lai pie mums saņemtu palīdzību bez atlīdzības. 1939./40. g. šo pirmo ēku uzcēla līdz jumtam. Pārējām trim vieta bija nozīmēta, bet darbus nepaspēja iesākt.

Pienāca 1940./41. g. Rīgā krievi ienāca 1940. g. 17. jūnijā. Otrais pasaules karš bija sācies 1939. gadā. Josifs un Ādolfs bija sākuši sadalīt pasauli: tev un man, – lai vēlāk teiktu tikai: man. Ka Latvija varētu palikt patstāvīga un neitrāla, tam neviens neticēja. Spriedelēja gan, kas būtu ļaunākais no visļaunākā – krievi vai vācieši.

Mana 1924. g. Cēsaines vidusskolas klase ciemojās pēc piecpadsmit gadiem pie agronoma Matīsa. Cita starpā atskanēja arī minētais jautājums. Sākumā vairums sliecās uz krievu pusi, bet, kad mūsu "karavīrs" pastāstīja, ko viņš pirms gada piedzīvojis krievu zemē, domas mainījās. Latvijai draudēja iznīcība kā no krieviem, tā no vāciem, bet latviešiem individuāli bīstamāki bija krievi. Šī ieskata pareizību izjūtu vēl šodien.

Krievu tanki iebrauca Rīgā, troksnis bija liels, it īpaši no Jelgavas šosejas puses. Visās darba vietās, arī II pils. slimnīcā, notika mītiņi.

Bijām visi sadzīti lielajā auditorijā un gaidījām, līdz ierodas partijas pārstāvis. Izrādījās, ka tas bija mums visiem pazīstamais mūsu pašu personāla pārzinis. Gudri izvēlēta vieta. Vēlāk viņš bija izglītības resora kadru daļas vadītājs. Runātājs viņš nebija un daudz vairāk par paradīzi solīt nevarēja. Bija jāievēl darbinieku izpildkomiteja. Ievēlamie viņam jau bija vestes kabatā, atlika nolasīt vārdus un piebilst: - Jums taču nevar būt nekādu iebildumu pret šiem krietnajiem darbiniekiem. - Viņa izvēle nebija pārāk mulķīga, un visi sapratām, ka mums tikai jāaplaudē. Saimnieciskais direktors Osvalds Rupais, kas dzīvoja atsevišķā slimnīcas mājā, tika pārcelts uz trešo stāvu virs kantora. Tā radās izpildkomitejai tiešām labas telpas, piemērotas uzdevumiem. Tas pats notika Talsu ielā, kur strādāju kā konsultants. [..]

Rezultātā gandrīz visi II pils. slimnīcas vadošie ārsti bija atļauti, viņu vietas laikrakstos izsludinātas brīvas. Tomēr lūgumus varēja iesniegt arī atļautie. [..]

Par slimnīcas galveno ārstu palika mūsu medicīniskais direktors (no 1932. g.) prof. Stradiņš. Veselības departamentu vārda pēc vadīja Planders, bet viņu vadīja krieviete Hanzena. Slimnīcu pārdēvēja par Valsts klīnisko slimnīcu, darbs turpinājās. Kā mūsu darbs šinī laikā veicās, esmu daļēji aprakstījis Apkārtraksta 109. numurā, 18. lpp., 112. nr., 29. lpp. un 115. nr., 25. lpp. Trauksme bija pastāvīga. Plānošana un pavēles tikpat kā uz laukiem, kur bija jāsēj koksagīzs 21. maijā un mieži 1. jūnijā - saule vai lietus. Staļinisma-ļeņinisma lekcijas 4 stundas nedēļā un pasīvā gaisa aizsardzība 6 stundas nedēļā. [..]

Kā es kļuva par slimnīcas galvenā ārsta palīgu medicīnas lietās. Marta mēnesī prof. Stradiņš citu klātbūtnē man žēlojās, ka viņam esot par daudz darba un man jānākot palīgā, jo pašreiz būvējot dzemdību kliniku. Noteikti atteicos. Viss bija klusu līdz 1. maijam, kad pie vārtiem bija piestiprināts raksts, ka galvenais ārsts mani iecēlis par savu palīgu. 2. maijā devos pie Stradiņa. Pateicos par uzticību, bet arī piebildu, ka šī "godība" ilgi neies.

Biju jau sen pārliecināts, ka drīz būs karš. Tā maija un jūnija mēnešos mēs bijām trīs direktori: galvenais ārsts un direktors Stradiņš, saimnieciskais direktors Rupais un galvenā ārsta palīgs - es. Sienas avīze bija atradusi arī īstus apzīmējumus: steidzīgais direktors, rupais un lēnais. 1941-1944. Īsi pēc 14. jūnija aizbraucu uz laukiem. Prof. Stradiņš bija plānojis doties atvaļinājumā pirms Jāņiem, un tad man būtu bijis jābūt slimnīcā. Bet jau 21. jūnija vakarā BBC ziņoja, ka Vācijas un Krievijas karš varot sākties kuru katru brīdi. Abas puses gan to noliedzot, bet jau 22. jūnija agrā rītā ziņoja, ka vācu karaspēks pārgājis padomju robežu un sekmīgi dodas uz priekšu. Uz laukiem viss bija kluss. Mans atvaļinājums izbeidzās, bija steidzīgi jāierodas Rīgā slimnīcā. Daudz negudrodams, devos uz staciju. Braucu ar agro rīta vilcienu, vairākas reizes bija dzirdama trauksme, bet mūsu vilcienu nebombardēja. Nākamo vilcienu Pļaviņās galīgi sabumboja un nonāvēja daudzus civilos - 95. To starpā bija arī vairāki slimnīcas ļaudis, ieskaitot virsmāsu, kas zaudēja kreiso kāju. Agrā priekšpusdienā biju Rīgā. Tā bija baigi klusa, kā nobijusies. Devos uz slimnīcu. Tur uzzināju, ka Rīgas lidlauks jau vairākkārt bombardēts. Manos uzdevumos bija atrasties slimnieku pieņemšanas telpās un sadalīt ievainotos pēc vajadzības - operācijai, pārsiešanai, šoka apkaršanai.

Biju nokļuvis kara apstākļos, īpaši atceros Jāņu nakti - slimnīcā ievada 124 smagi cietušos. Tie nāca no Spilves lidlauka apkārtnes. Tam, kas nav bijis karā, sajūta bija drausma. Viss garais slimnīcas koridors bija pilns ievainoto un mirstošo; likās, arī sienas stenēja. Mūsu ķirurgi strādāja, un mums netrūka kara ķirurgu no pirmā pasaules kara. Man sevišķi mierīgs un darbīgs likās prof. Šulcs[1]. Jau 27. jūnija priekšpusdienā pa slimnīcas vārtiem ienāca vācu karavīrs - ārsts. Viņš bija ieradies, lai izlūkotu, vai un cik daudz ievainoto karavīru mēs varētu uzņemt.

[1] Jānis Frīdrihs Šulcs (1885-1979) bija latviešu ķirurgs, LU Hospitālās ķirurģijas klinikas vadītājs (1929), LU profesors (1937-1944), Rīgas pilsētas 2. slimnīcas direktors (1941-1943), 1944. gadā devās bēgļu gaitās uz Vāciju, 1949 – uz ASV.

Operatīvās ķirurģijas un topogrāfiskās anatomijas katedras ēka. /AP Nr. 121/

Staļina statuju sasita drumslās. Vakara krēslā ieradās daži vācu virsnieki. Tie bija liela auguma spēcīgi vīri. Mazrunīgi. Viņus saņēma prof. Stradiņš un dekāns prof. Pīmanis. Pats biju pieticīgā un pateicīgā pozīcijā - varēju tikai novērot. Jau pirmajā brīdī man likās, ka viņi bija drūmi. Runāja kaut ko par pārceļšanos pār Daugavu. Vēlāk uzzinājām, ka tanku priekšpulki bija pārskrējuši pāri Daugavai, tilts ticis uzspriecināts un visi kareivji nonāvēti. Pārdaugavā pie mums bija vācu karaspēks, otrā pusē krievi. Ūdens un gaismas nebija, bet telefons darbojās. Krievi tagad šāva no Daugavas otras puses, nonāvēja vienu vārtsargu un izmeta no viņa telpām prof. Dārziņu: viena krievu bumba bija izsitusies cauri institūta sienai. Sīvākās kaujas bija noritējušas pie Āgenskalna baznīcas, kur bija krituši tepat simts vācu karavīru. 29. jūnijā likās, ka tiešā kara darbība mūsu apkārtnē apstāties. Sēdējām ar Stradiņu viņa kabinetā, es jautāju, ko šī "atbrīvošana" mums nesīs. - Trako mājas durvis aizveras, nabagmājas durvis atveras, - viņš atbildēja.

Bija sākušies vācu okupācijas laiki. Ievainoto vācu karavīru skaits pieauga, un civilās nodaļas viena pēc otras samazinājās. Sākumā latviešu ārstiem bija jāiet vāciem palīgā, piem., es dabūju strādāt kopā ar kādu vācu zobārstu. Mūsu nodaļā ievainotajiem bija cietušas rokas un kājas. Mans zobārsts bija laipns un kārtoja visus rakstu darbus, pārsēja stiprāk strutojošos un ziņoja par mūsu darbību ārstu sanāksmēs. Pie mums bija apmetusies kara slimnīca 4/608 ar Vērtu kā šefārstu. V. privātā dzīvē bija bijis ginekologs, runāja, ka esot vecs nacists. Cerēju, ka viņš vieglāk sapratīs manas problēmas, un tā tas arī bija. Neatceros neviena lūguma, ko viņš atstāja pilnīgi bez ievēribas. Izturēšanās viņam bija kā īstam prūšu junkuram. Viņa attiecības ar latviešu zemāko personālu nebija labas, tāpat ar krievu gūstekņiem. Tie tagad ieradās bariem. To maizes šķēle bija plāna, tāpat apģērbs. [..]

Darbs ritēja tālāk. Civilo slimnieku skaitu ierobežoja. Vispirms bija jāizvācas atsevišķu mazo ēku slimniekiem, vēlāk daļēji ķirurgiem un ginekologiem. Atlika divas ķirurģiskās nodaļas, ginekoloģiskā nodaļa, divas trīs infekcijas nodaļas, bakterioloģijas un patoloģiskais institūts, rentgens, aptieka un kantora telpas. Lielākā daļa pārcēlās uz Sarkano Krustu. Visās pārējās nodaļās ievācās vāci ar ievainotiem un nosalušiem. 1941. gadā sniegs uzsniga 6. oktobrī un ziema bija ļoti barga. Nosalušo, trūdošo ķermeņu smaka bija jūtama visur, it sevišķi pie kādas no koka barakām.

Nākošā vasarā visas civilo nodaļas pārcēla uz koka barakām. Man gan jāsaka, ka mana jaunā baraka bija labi piemērota darbam. V. liekas, kā jau ginekologs, mūs atbalstīja. Viņa laikā notika abu latviešu direktoru - Stradiņa un Rupā - īslaicīga apcietināšana. Kāds tam bija iemesls, īsti nezinu, droši vien kāda saraušanās ar V. Stradiņam netiku vaicājis, bet Rupais šīs divas trīs dienas neņēma nopietni. Pastāstīja šo to par Centrālcietumu, kurā sastapis Bruno Kalniņu. Jautāju par Stradiņu, viņš noteica, ka arī tur nekas nebūšot, jo bijušā Vācijas prezidenta Hindenburga tuvs radnieks esot aizlicis lielu vārdu. Tā arī bija. Stradiņš atgriezās, bet atteicās no medicīniskā direktora darba. Fakultāte nozīmēja viņa vietā prof. Šulcu, vēl pēc gada doc. Āboliņu. Drīz V. ar savu kara slimnīcu izbeidza darbu pie mums. [..] Pēc V. šefārstis bija Kvasīks. Pamazs, mierīgs, bet drūms ķelniets.

Pie Baldones dunēja lielgabali un sausie purvi dega. Gaiss bija pilns dūmu. Vācieši savus ievainotos izvāca, bet kopā ar slimnīcas inventāru, ko saiņoja un veda uz kuģiem. Rīcības pamatā bija kāds nolīgums starp Rīgas pilsētas vācu birģermeistaru un vācu militāro pārvaldi. Pēc šī nolīguma mūsu mantas pārņemtu vācu armija, lai tās pārvestu uz Greifsvaldi un pēc kara atkal atpakaļ uz Rīgu. Bija nozīmēti latviešu pārstāvji, kas mantas uzraudzītu.

Greifsvaldi okupēja krievi. Vai viņi ko atveda atpakaļ uz Rīgu, neesmu dzirdējis. Tā otru reizi krievi pievāca mūsu slimnīcas inventāru.

Kara darbība bija jau tuvumā. Maz cilvēku slimnīcā. Prof. Dārziņa institūtā bija sanāksme, kurā vecie universitātes darbinieki pārrunāja nākotnes plānus. Daudzi no viņiem domāja doties uz Vāciju, daži uz Zviedriju, bet prof. Stradiņš, Rudzītis un doc. J. Vilde bija par palikšanu Rīgā. No šīs sēdes man atmiņā palikuši Buduļa vārdi, citēti no Jesajas grāmatas, ka lai katrs dara, kā grib, bet nevajag aicināt atstāt zemi tukšu, jo tukša zeme sadeg. Pati pēdējā sanāksme bijusi vēl universitātes dibināšanas dienā 29.septembrī universitātes telpās, kur tad arī pēdējo reizi atskanējusi "Dievs, svētī Latviju".

Man bija vairākas sarunas ar prof. Stradiņu, kas cita starpā arī mani aicināja palikt II pils. slimnīcā. Es cerēju, ka no trimdas varbūt varēšu atgriezties, un 2. oktobrī kopā ar dekanu prof. Veidemani, viņa asistentu Ēķi un manu studiju biedru Dolieti atstājām Rīgu. Vēl pēdējā brīdī piebrauca Stradiņš uz sava velosipēda un interesējās, vai esam atstājuši pilnvaras viņam pārņemt dekanātu un galvenā ārsta pienākumus slimnīcā. Tas viss bija jau nokārtots.

10. oktobra agrā rītā izkāpu Zviedrijas krastā. Rīgu krievi okupēja 13.10. Par to, kas notika II pils. slimnīcā, ziņu nebija, jūra bija vētrains un dziļa. [..]

J.Ā. – Jānis Arvīds Āboliņš

Docents Jānis Arvīds Āboliņš bija izcils, kolēģu un pacientu ļoti cienīts ginekologs, ķirurgs, speciālists iekšējās slimībās un radioloģijā, Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes dzemdību klīnikas vadītājs un Rīgas pilsētas 2. slimnīcas direktors medicīniskos jautājumos. Trimdā Dr. Jānis Āboliņš 22 gadus bija virsārsta palīgs Stokholmas dzemdību namā. Trimdas izdevumos viņam bija daudz publikāciju par veselības un citiem tematiem. LĀZA Apkārtraksta redaktors (1968–1981). Pateicoties Pētera Alberta gādībai, par vienu no LĀZA izciliem biedriem ir atrodama informācija arī Nacionālajā enciklopēdijā.

Jānis Āboliņš dzimis kā vecākais dēls kalpa Jēkaba un Esteres, dzimušas Ozoliņas, trīs bērnu ģimenē. Mācījās Kraukļu Viļuma pamatskolā, Cesvaines draudzes skolā un vidusskolā (1919–1924). Beidza medicīnu studijas LU (1928), ieguva specialitāti ginekoloģijā, iekšējās slimībās, radioloģijā un ķirurģijā (1930), profesora Ernesta Putniņa vadībā aizstāvēja doktora disertāciju "Pētījumi par latviešu bērnu svaru un zīdīšanu pirmajās desmit dienās" (1939). Zināšanas papildināja ārzemēs: Dānijā (1934), Zviedrijā (1934; 1938), Somijā (1938), Anglijā un Francijā (1935), Polijā (1936), Vācijā (1936; 1937; 1939), Beļģijā un Šveicē (1939). Studiju laikā 1924. gadā pievienojās LU studentu biedrībai "Atauga", vēlāk bija tās vecbiedrs.

*Izmantotais avots:
Alberts P. "Jānis Āboliņš". Nacionālā enciklopēdija.
enciklopedija.lv/skirklis/94693-Jānis-Āboliņš
(skatīts 29.01.2026).*

*Jānis Arvīds
Āboliņš. 20. gs. 30.
gadi.
Ilzes Johansones
privātais arhīvs*

Pēc studiju beigšanas J. Āboliņš strādāja Rīgas pilsētas 2. slimnīcā (1931–1939). LU privātdocents, LU Medicīnas fakultātes dzemdību klīnikas vadītājs (1940), vēlāk docents (1942), konsultants Vēža slimnīcā Rīgā (1938–1943), lektors Sarkanā Krusta Māsu un laborantu skolā Rīgā (1938–1944), tās direktors (1942–1944), Rīgas pilsētas 2. slimnīcas direktors medicīniskos jautājumos (1943–1944). J. Āboliņam bija arī privātprakse (1935–1944). Tuvojoties padomju otrreizējai okupācijai, J. Āboliņš devās bēgļu gaitās uz Zviedriju, nokļuva Slītē, Gotlandē (10.10.1944.). Tā kā Zviedrijā neatzina Latvijā iegūto izglītību, ārsta diplomu un specialitātes, bija jāiegūst atļauja veikt ārsta praksi bēgļiem (02.11.1944.), kā arī vispārējai ārsta praksei Zviedrijā (30.01.1948.), kā arī tiesības strādāt par asistentu (16.07.1948.) un studēt Upsalas Universitātē (29.10.1948.). Upsālas Universitātē (*Uppsala universitet*) Zviedrijā nācās no jauna izturēt pārbaudījumus visos priekšmetos. J. Āboliņš ieguva medicīnas licenciāta grādu (1949), speciālista kompetenci ginekoloģijā un dzemdniecībā (obstetriķā) un ginekoloģijā un radioloģijā (1954). Zviedrijā J. Āboliņš sākumā strādāja kā arhīva darbinieks Upsalā, vēlāk – asistents, ārsta palīgs un virsārsta aizvietotājs slimnīcās Upsalā, Gēteborgā, Stokholmā un citās Zviedrijas pilsētās, līdz 1953. gadā ieguva pastāvīgu virsārsta palīga vietu Stokholmas dzemdību namā, kur nostrādāja līdz 1975. gadam. Arī Zviedrijā J. Āboliņš nodarbojās ar privātprakti, jo trimdā nokļuvušie tautieši un tautietes vēlējās iet pie latviešu ārsta. Dr. Āboliņa klīnikā ir dzimuši daudzi trimdas latviešu bērni. Dr. Āboliņš līdz mūža beigām nodzīvoja dzīvoklī Stokholmas dzemdību namā, kas bija pārpilns ar grāmatām par medicīnu un latviešu kultūru.

Jānis Arvīds Āboliņš savā dzīvoklī. Stokholma, 1992.g. Fotogrāfs Pēteris Alberts

J. Āboliņš bija kluss, laipns, ar lielām darba spējām un lielu autoritāti latviešu trimdas dzīvē: bija Upsalas Latviešu biedrības priekšnieks, darbojās Latviešu Nacionālā fondā, Latviešu palīdzības komitejas valdes loceklis un priekšnieks (2013. gadā tā kopā ar Zviedrijas Latviešu centrālo padomi apvienojās Zviedrijas Latviešu apvienībā), Latviešu akadēmiskās organizācijas Zviedrijā valdes priekšnieks, Latvijas Sarkanā Krusta direktors (1978–1994), Latviešu ārstu un zobārstu apvienības (LĀZA) Zviedrijas kopas dibinātājs un ilggadējs priekšnieks. Jānis Āboliņš publicējis lielu skaitu zinātnisku pētījumu gan Latvijā, gan strādājot trimdā Zviedrijā, ginekoloģijā, dzemdniecībā un onkoloģijā angļu, vācu un zviedru valodā. Bija "LĀZA Apkārtraksta" redaktors 13 numuriem (1968–1981). Dr. Āboliņš ierosināja un atbalstīja jaunus trimdā dzimušos kolēģus rakstīt zinātniskus rakstus latviešu valodā LĀZA Apkārtrakstā. J. Āboliņš rūpējās, lai raksti būtu labā latviešu valodā, pieaicinādams līdzstrādniekus latviešu valodas lietpratējus Andreju Johansonu un Veroniku Strēlerti.

Līdz pensionēšanai publicējis vairāk nekā 100 rakstus latviešu valodā "Brīvā Latvijā", "Akadēmiskā Dzīvē", "Dzimtenes Kalendārā", "Latvijas Ārstu žurnālā" un citur, kā arī divas populārzinātniskas grāmatas "Māte un bērns" (1953) un "Grāmata pieaugušiem. Seksuālā dzīve" (1961). Turpināja publicēties arī vēlāk, viņš sekoja notikumiem Latvijā, publicēja daudzus kritiskus un pietiekami objektīvus rakstus par medicīnas dzīvi okupētajā Latvijā, daudzus rakstus parakstīdams ar "J.Ā.". J. Āboliņš bija Upsalas Latviešu biedrības goda biedrs, LĀZA goda biedrs, Latvijas Ārstu biedrības pirmais goda biedrs (1990), apbalvots ar Paula Stradiņa balvu (1991) par ieguldījumu tieši medicīnas vēsturē.

Daudz darba viņš veltīja jauno mediķu izglītošanai. J. Āboliņš bija dziļi humāns un enerģisks trimdas darbinieks un iestājās par Latvijas neatkarības atjaunošanu. Savu personisko "LĀZA Apkārtraksta" pilnu komplektu un daudz citu vērtīgu izdevumu viņš dāvināja Latvijas ārstiem un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejam.

Pēc ilgām un grūtām ciešanām 1994.gada 7.jūnijā Stokholmā mūžībā aizgāja izcils latviešu ārsts docents Jānis Arvīds Āboliņš. Viņš bija pēdējais palikušais Latvijas Universitātes medicīnas doktors no 50 ārstiem, kas līdz 1944. gadam bija šo grādu ieguvuši Rīgā.

Jānis Āboliņš Tēvzemē tomēr atgriezās – viņa mirstīgās atliekas guldītas dzimtajos Kraukļu pagasta Ķinderu kapos.

Baltijas Universitātei – 80

Maija Pozemkovska - Docente, *Dr.med.*, RSU Medicīnas vēstures institūts

Baltijas Universitāte bija unikāla, tās mērķis bija piedāvāt iespēju iegūt akadēmisku izglītību Baltijas valstu jauniešiem, bet Baltijas valstis pārstāvošiem docētājiem – iespēju nodarboties ar zinātņi. Par universitātes darbības mērķiem izvirzīja studentu sagatavošanu studijām Vācijas augstskolās un intensīvas angļu valodas apmācības izceļošanas gadījumā.

Otrā pasaules kara beigās (sākot ar 1944. gada augustu), bēgot no padomju okupācijas, uz Rietumiem devās daudzi tūkstoši Baltijas valstu iedzīvotāju. Britu zonā no 82 000 baltiešu bēgļu 45 000 bija latvieši. Ar Lielbritānijas Ārlietu ministrijas atļauju pēc fiziķa, Latvijas Universitātes profesora Friča Gulbja (1891–1956) ierosmes Hamburgā 1946. gada 9. janvārī nodibināja Baltijas Universitāti, lai dzimteni pametušie studenti varētu pabeigt iesāktās studijas. Tā bija latviešu, lietuviešu un igauņu akadēmiski izglītoto bēgļu izveidota augstākā mācību iestāde Vācijā, Lielbritānijas okupācijas zonā, kas sākotnēji atradās Hamburgā, vēlāk – Hamburgas piepilsētā Pinebergā, bijušo kazarmu barakās. Diemžēl, no Vācijas pārceļoties uz Kanādu, Fricim Gulbim īstenot ideju par Baltijas Universitātes turpmāko darbību Ziemeļamerikā neizdevās.

Savu darbību augstskola uzsāka daļēji sagraudā Hamburgas vēstures muzeja (*Museum für Hamburgische Geschichte*) telpās un varēja arī izmantot Hamburgas Universitātes laboratoriju, un citas telpas. Lai gan universitāte pastāvēja tikai trīsarpus gadus (no 1946. gada janvāra līdz 1949. gada oktobrim), mācības tajā notika intensīvi – deviņus semestrus (arī visu vasaru, ar trim semestriem gadā un diviem brīvlaikiem – Ziemassvētkos un Lieldienās). Lekcijas notika no pl. 8.00 līdz 22.00.

Baltijas Universitātē studēt pielaida tikai tos, kuri varēja uzrādīt gatavības apliecību, pavalstniecību un DP (*displaced persons*; latviski: pārvietotās personas) statusu. Universitātes oficiālā darba valoda bija vācu valoda, taču studiju dokumentus aizpildīja un izsniedza angļu valodā. Nacionālajās valodās pasniedza atsevišķus humanitāro zinātņu priekšmetus. Augstskolu slēdza, kad lielākā daļa baltiešu bēgļu izceļoja uz jaunām mītnes zemēm – Angliju, ASV, Kanādu, Austrāliju u. c.

Baltijas Universitātes vestibils (ar grafiķa V. Krūmiņa gleznotajiem Baltijas valstu ģerboņiem un fakultāšu emblēmām) Hamburgas vēstures muzejā 1946. gada vasarā. Foto: Hugo Schmidt

Baltijas Universitātes "Aula Magna" kazarmās Pinebergā, 1947

Finansiāls atbalsts universitātes veidošanai tika lūgts un dažādā apmērā saņemts no vairākām bēgļu izveidotām organizācijām (piemēram, Latviešu karavīru palīdzības organizācija) vai citām (Latviešu Centrālās Padomes). Pirmos divus semestrus mācībspēki, arī universitātes prezidents un tās rektori strādāja bez atlīdzības, sedzot paši arī ceļa izdevumus vai dzīvojot nometnē šķirti no savām ģimenēm. Līdzīgi studentiem, vairāki mācībspēki sākotnēji dzīvoja vienā barakas istabā četratā vai piecatā.

Baltijas Universitātes pārvaldē tika ievērots tautību paritātes princips. Universitāti vadīja ievēlēts prezidents un viceprezidents. Tiem bija pakļauti katras nācijas atsevišķi ievēlēti rektori. Baltijas Universitāti svinīgi atklāja 1946. gada 25. maijā. Uz to brīdi studēja 999 studenti, bet oficiāli pirmais semestris sākās 1946. gada 14. martā ar 300 studentiem un ilga līdz 8. jūnijam. Tīkmēr studentu skaits trīskāršojās (līdz 1025 studentiem, kas bija maksimāli pieļaujamais studentu skaits).

Baltijas Universitāte kā magnēts pievilka visu triju tautu jauniešus. Tika izveidotas astoņas fakultātes – arī Medicīnas, ar medicīnas un zobārstniecības nodaļām. Medicīnas fakultātē 1947. gada martā studēja 214 studenti, no tiem 154 – latvieši (medicīnas nodaļā – 128, zobārstniecības – 26). Cilvēku kaulus anatomijas studijām studenti paši salasīja gruvešos. Vecāko kursu studenti 1946. gada jūnijā uzsāka klīnisko praksi Marijas slimnīcā (*Marienhospital*) Hamburgā (apmēram 600 gultas pacientiem). No Latvijas Universitātes profesoriem Baltijas Universitātē strādāja Jēkabs Prīmanis (anatomijā) un Jānis Šulcs (ķirurģijā). Par profesoru Baltijas Universitātē kļuva Nikolajs Vētra (iekšķīgās un infekciju slimībās), bet par ārkārtas profesoriem – Jānis Eglītis (histoloģijā) un Anna Raimonda (zobārstniecībā).

Baltijas Universitātes Medicīnas fakultātes lektori bija Dr.med. Kārlis Ādamsons, sen. (fizioloģijā), Dr.med. Nikolajs Cauna (anatomijā), Dr.med. Alfrēds Pakalns (mikrobioloģijā), Dr. med. Valērijs Silarājs (ādas un venēriskās slimībās), Dr.med. Arnolds Vēverbrants (neiroloģijā), Dr.med. Pēteris Zirnis (iekšķīgās slimībās), kā arī Māra Treija (vēlāk Zalcmane), kas lasīja protētiku zobārstniecības studentiem. Pēdējais BU prezidents bija profesors Eduards Šturms (1895–1959), latviešu arheologs.

Medicīnas studenti ar lektoru Nikolaju Caunu (vidū) pēc lekcijas. Pinebergā, 1948. gada 4. jūnijā

Anatomijas klase. Pinebergā, 1948. gada 12. februārī

Pinebergas logos. Pa kreisi – topošā ārste Agrita Dreimane (1926–2019) savā dzimšanas dienā. Pinebergā, 1948. gada 15. jūnijā.

1947. gada sākumā Medicīnas fakultātē strādāja 29 mācībspēki, no tiem 6 profesori (latvieši – 2), 4 ārkārtas profesori (latvieši – 2), 8 lektori (latvieši – 6), pieci asistenti (latvieši – 2), seši subasistenti (latvieši – 4).

1947. gada decembrī liela daļa no šie mācībspēki kļuva par Latviešu Ārstu apvienības trimdā (kas pārtapa par LĀZA) dibinātājiem. Medicīnas fakultātes dekāns bija profesors Nikolajs Vētra (1897–1955), bet kā palīgdekāni – igauņu un lietuviešu kolēģi. Vislielāko enerģiju zobārstniecības nodaļas darbā ieguldīja ārkārtas profesore Anna Raimonda (1903–1977), kas, neskatoties uz visdažādākajiem šķēršļiem nodrošināja sekmīgu zobārstu apmācību. Bijušajai LU Zobārstniecības institūta (prof. Kārļa Barona) asistentei A. Raimondai (pirms kara – Bērziņa, vēlāk Svedborga) pat izdevās piesaistīt pazīstamo Rīgas zobu tehniķi Erhardu Dumpi (1904–1999), kurš nodaļas rīcībā nodeva savu personīgo tehnisko laboratoriju un vēlāk izceļoja uz Kanādu. Vispārējos priekšmetos zobārstniecības studenti klausījās lekcijas kopā ar medicīnas studentiem lielajā barakā Aula Magna. Zobārstiem anatomijas nodarbības notika pie lektora Nikolaja Caunas (1914–2007), kurš universitātē bija iekārtojies anatomijas muzeju. Grūtajos pēckara apstākļos zobārstniecības studijas pabeidza astoņi latviešu studenti.

BU prezidenta prof. Gulbja pavadīšana uz Kanādu 1948. gada 18. septembrī. F. Gulbis – centrā pirmajā rindā uz trepēm.

Pēc histoloģijas kursa ar docētājiem. 1947. gads.

Baltijas Universitātes pastāvēšanas laikā visvairāk mācībspēku un studentu bija no Latvijas. 1946. gada vasarā no 140 mācībspēkiem 75 bija latvieši, 37 lietuvieši, 28 igauņi. Mācībspēku un studentu attiecība bija 1:15. Latvieši sastādīja 50% no studentu kopskaita, 35% bija lietuvieši un 15% igauņi. Kopumā Baltijas Universitātes diplomu ieguva 76 studenti: 53 latvieši, 16 lietuvieši un 7 igauņi. Daudzi studenti turpināja studijas Vācijas, ASV, Kanādas un citu valstu augstskolās.

Baltijas Universitāte atmodināja akadēmisko dzīvi pēckara Vācijā. 1947. gadā Pinebergā dibinātas vairākas studentu organizācijas (pēc Latvijas Universitātes parauga), tostarp piecas latviešu korporācijas (nepilnu trīs mēnešu laikā) – *Fraternitas Imantica*, *Spīdola*, *Gersicania*, *Zinta* un *Fraternitas Cursica*.

Jaunu korporāciju rašanos veicināja apstākļi, jo Latvijā reģistrētās korporācijas padomju okupācijas laikā tika slēgtas un neskaidrs bija juridiskais statuss, tāpēc "vecās" mūža organizācijas Vācijā neuzņēma jaunus biedrus. Baltijas Universitātē darbību uzsāka arī Latviešu katoļu studentu apvienība *Dzintars* un vienība *Auseklis*, kas apvienoja gan studentus, gan studentes.

Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā glabājas oriģināli Baltijas Universitātes dokumenti – Daugavpilī dzimušās Lilijas Spīdolas Bunes (precējusies Gablika; 1923–2025) un viņas dzīvesbiedra Jāņa Zigfrīda Gablika (1924–2013) studenta apliecības, studiju grāmatiņas un diploms par zobārsta grāda iegūšanu 1949. gada 17. septembrī. J. Gabliks vēlāk ASV ieguva *PhD* grādu bakterioloģijā un kļuva par tenūrprofesoru Bostonas universitātē (*Northeastern University in Boston*). Unikālos materiālus J. Gabliks dāvināja muzejam 2000. gadā.

P.S. Par senāko – UNRRA universitāti

Pēc otrā pasaules kara 1945. gada novembrī Minhenē (ASV okupācijas zonā) atklāja UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) universitāti, kurā studijas uzsāka bēgļi no dažādām valstīm. Tajā mācījās 2174 studenti (24 dažādām tautību), starp viņiem arī 208 latvieši. Rektors bija ķīmijas profesors Pēteris Krūmiņš (1898–1964), kurš vēlāk ASV dibināja Latviešu akadēmisko mācības spēku apvienību (LAMSA). Ādolfs Alksnis (Dr. Zaigas Alksnes Phillips tēvs) UNRRA universitātē bija Medicīnas fakultātes veterinārmedicīnas nodaļas docētājs. 1947. gada 1. jūnijā UNRRA universitāti slēdza, bet studenti turpināja mācības citās augstskolās.

UNRRA bija starptautiska palīdzības aģentūra, kas dibināta 1943. gada novembrī pēc ASV, Lielbritānijas, PSRS un Ķīnas kopīgas iniciatīvas. Tās mērķis bija plānot, koordinēt, administrēt kara upuru atbalsta pasākumu administrēšanu jebkurā ANO kontrolē esošā teritorijā, nodrošinot pārtiku, degvielu, apģērbu, pajumti un citus pakalpojumus. UNRRA darbojās okupētajā Vācijā, galvenokārt pārvietoto personu (DP) nometnēs, kurās bija līdz pat 11 miljoniem bēgļu.

Profesors F. Gulbis, kurš bija Baltijas Universitātes pirmais prezidents, uzskatīja, ka universitātes galvenais mērķis ir baltiešu jauniešu izraušana no DP nometnēs valdošas bezdarbības un prāta degradācijas.

Sakarā ar Baltijas Universitātes 50 gadu jubileju 1996. gada rudenī atklāta piemiņas plāksne Pīnebergā un uzstādīta Baltijas Universitāte emblēma "Liesmojošā lāpa" Latvijas Universitātes Mazajā aulā Rīgā. Savukārt Pasaules latviešu zinātnieku kongresa laikā 2001. gadā profesoram Fricim Gulbim pie bijušās LU Fizikas institūta ēkas (Kronvalda bulvārī 4, Rīgā) atklāja piemiņas plāksni.

Vēres

1. Grāmatiņš, A. (sast.), Baltijas Universitāte 1946–1949: Rakstu un fotogrāfiju krājums. Ministere, apgāds Latvija, 1989. 213 lpp.
2. Feldentāle, E., Baltijas Universitāte. Pieejams: <https://enciklopedija.lv/skirklis/39601-Baltijas-Universite%20C4%81te>
Fotogrāfijas no studenšu korporācijas *Spīdola un privātiem arhīviem*

UNRRA Universitātes docētāja veterinārmedicīnas ķirurga Ādolfa Alksņa apliecība, 1947. No Alksņu ģimenes arhīva

UNRRA universitāte Minhenē, Ā. Alksnis pirmais otrajā rindā no kreisās.

In memoriam Dr. Ilze Aizsilniece (21.12.1966–11.05.2025)

2025. gada 11. maijā pēc smagas slimības mūžībā devās ģimenes ārste, homeopāte, Latvijas Ārstu biedrības (LĀB) prezidente Ilze Aizsilniece.

Ilze Aizsilniece dzimusi Liepājā 1966. gada 21. decembrī. Viņas māte Marta Aizsilniece (1939–2018) bija pazīstama ārste un veselības aprūpes vadītāja Liepājā un vēlāk Rīgā, savukārt tēvs Jānis Aizsilnieks (1934–1976) bija jūrniece, kurš aizgāja mūžībā agrī – 42 gadu vecumā. Skolas gados Ilze aktīvi iesaistījās skolas un klases sabiedriskajā dzīvē, bija rīcības līdere, uzņēmās atbildību un nebaidījās paust savu viedokli. Kopš astotās klases viņa ar labām sekmēm mācījās Rīgas 1. vidusskolā. Tālāk ceļš zinību kalnā aizveda uz Rīgas Medicīnas institūtu (tagad Rīgas Stradiņa universitāte).

Pēc studiju pabeigšanas 1991. gadā Ilze visu savu jaunības degsmi veltīja jaunās, ģimenes ārsta, specialitātes apguvei un pēc divu gadu rezidentūras bija starp pirmajiem desmit Latvijas ģimenes ārstiem. Var teikt, ka visa turpmākā viņas ārstes profesionālā jaunrade un degsme tika veltīta šai specialitātei – gan praktiskajā darbā savā ģimenes ārsta praksē, gan pedagoģiskajā darbā Latvijas Universitātē un Ģimenes ārstu asociācijā.

Ilze Aizsilniece bija viena no nedaudzajiem jaunajiem speciālistiem, kam bija iespēja pārkāpt PSRS nospraustās valsts robežas. 1990. gadā viņa darbojās jaunizveidotajā Studentu mediķu asociācijā, vēlāk vadīja Latvijas Medicīnas akadēmijas ārzemju nodaļu. Labās angļu valodas zināšanas pavēra iespējas doties studiju un pieredzes braucienos uz ASV, kļūst par Zviedrijas Karolinskas institūta stipendiāti, studēt veselības sistēmu vadību un iegūt maģistra grādu Londonas Higiēnas un tropu medicīnas augstākajā skolā (*London School of Hygiene and Tropical Medicine*). Šī pieredze vēlāk ļāva iesaistīties Pasaules Veselības organizācijas (PVO) projektos un PVO uzdevumā sniegt konsultācijas Vidusāzijas valstīm to veselības aprūpes sistēmu reformu un reorganizācijas procesos.

Dr. Ilze Aizsilniece (21.12.1966–11.05.2025)

Ilzes zināšanas bija nozīmīgas arī darbā veselības ministres Ingrīdas Cīrcenes padomnieces amatā (2002–2003), kā arī Valsts zāļu aģentūras padomes locekles darbā. Jau 1999. gadā Ilze Aizsilniece kā viceprezidente (1999–2002) pirmoreiz iesaistījās LĀB vadībā.

Paralēli profesionālajai darbībai Ilze aktīvi piedalījās mežu sakopšanas talkās un talku kustības veidošanā Latvijā. Viņa ieguva kustības “Ejam mežā” vēstnieces titulu un kļuva par biedrības “Veselīga Latvija” valdes locekli. Veselīga vide, cīņa pret piesārņojumu, pesticīdiem un vides apdraudējumu bija viens no būtiskiem Ilzes enerģijas un spēka ieguldījuma virzieniem.

Pēc vairāk nekā desmit gadu pārtraukuma, 2014. gadā, I. Aizsilniece atgriezās LĀB viceprezidentes amatā un biedrības vadībā. 2018. un 2022. gadā viņu atkārtoti ievēlēja par LĀB prezidenti. Šis periods iezīmējās ar aktīvu ārstu profesionālo interešu aizstāvību, plašu sabiedrisko darbību un ārstu profesionālās pašpārvaldes stiprināšanu. Viņa konsekventi iestājās par veselības aprūpes sistēmas uzlabošanu, ārstu atalgojuma palielināšanu un jauno ārstu atbalstu.

Šajos centienos Ilze Aizsilniece saņēma arī Latviešu ārstu un zobārstu apvienības (LĀZA) atbalstu.

Ilze Aizsilniece spēja domāt un ieraudzīt jautājumus, kas sniedzās tālāk par ikdienas ģimenes ārsta darbu. Viņa bija tik jūtīga, ka savā sirdī un dvēselē pieņēma visu, kas attiecās uz Latvijas iedzīvotāju labklājību, uztverot to kā personīgu atbildību; tik darbīga, ka nereti aizmirsās pati – arī par saviem pacientiem reiz rakstītajiem vārdiem:

“Veselība ir vislielākā dāvana, ko cilvēks saņem piedzimstot. Tā jāšargā, lai dzīve būtu pilnvērtīga un skaista.”

Savu veselību Ilzei, diemžēl, neizdevās nosargāt. Laiks un spēks, ko viņa veltīja sabiedriskajam darbam Latvijas Ārstu biedrības prezidentes amatā kopš 2018. gada un arī jau ilgi pirms tam, prasīja ļoti daudz, jo īpaši laikā, kad notika cīņas nevis par idejām un viedokļiem, bet pret pašu cilvēku. Ilze bija no tiem, kas nebaidās savu pārliecību paust un aizstāvēt.

Diasporas organizācijām – Latviešu ārstu un zobārstu apvienībai (LĀZA) un Latvijas Medicīnas fondam (LMF) – sadarbība ar LĀB

prezidenti Ilzi Aizsilniecei visciešākā bija, gatavojoties Latvijas Ārstu kongresiem. *Gens una sumus* – mēs esam viena cilts – to spilgti izjūtām, stāvot līdzās Ilzei kongresu laikā. Desmitais Latvijas Ārstu kongress bija viņas ideju izlolots: “Mums jābūt vienotiem, mums jāprot svinēt svētkus un jāgodā mūsu priekšgājēju veikums.”

Arī filma “Divi brāļi – viena misija” par brāļiem Kristapu un Bertramu Zariņiem bija Ilzes ieceres auglis. Prieks, ka desmitā kongresa gaisotne atbilda viņas vīzijai.

“Daba dziedē, ārsts ir tikai dabas palīgs” – šī Hipokrata atziņa, kuru Ilze Aizsilniece bieži uzsvēra, šodien ir atgādinājums mums visiem. Mums, palicējiem, dziedāšana vēl ir vajadzīga. Ilzei tā jau ir dota. Viņas gars bija stiprs, bet dzīves ceļš uz Zemes – pārāk īss.

Atvadas no Ilzes Aizsilnieces notika 2025. gada 17. maijā plkst. 15.00 Rīgas Lutera draudzes baznīcā Torņakalnā.

Sagatavoja Kamena Kaidaka

In memoriam prof. Aivars Lejnicks (1957.26.05. – 2025.14.10.)

Aprāvēs izcilā Latvijas ārsta, zinātnieka un pedagoga Aivara Lejnicks dzīves ceļš. Viņš beidzis Rīgas Medicīnas institūtu 1983. gadā un 1989. gadā aizstāvējis medicīnas doktora disertāciju. 1983.–1985. gadā studējis RMI klīniskajā ordinatūrā. Kopš 2001. gada – Rīgas Stradiņa universitātes lekšķirgo slimību katedras vadītājs, profesors kopš 2004. gada. Viņa pētniecības intereses aptvēra plašu jomu loku, īpaši viņam tuvā bija endokrinoloģija, tomēr zinātkāre un vēlme atbildēt uz neatbildētiem jautājumiem veicināja arī augstvērtīgas publikācijas kardioloģijā, reimatoloģijā, retajās slimībās un vīrusu ietekmes uz veselību pētījumos. Kopš 2014. gada – Latvijas Zinātņu akadēmijas īstenais loceklis.

Profesors Lejnicks bija ilggadējs Latvijas Internistu biedrības un Latvijas Hipertensijas biedrības vadītājs, vairāk nekā 30 grāmatu un 150 zinātnisku publikāciju autors. Sevišķi nozīmīgs ir viņa unikālais izdevums “Klīniskā medicīna” trīs daļās.

Prof. Aivars Lejnicks (1957.26.05. – 2025.14.10.)

Prof. Lejnicks bija Latvijas Ārstu biedrības valdes loceklis (2000–2010), 2017. gadā apbalvots ar LĀB II pakāpes Goda zīmi “*Tempus hominis*”, bet 2022. gadā — ar profesora Kristapa Rudziša balvu par izcilu un ilggadēju ieguldījumu internās medicīnas attīstībā – apbalvojumu, par kuru profesors bija patiesi laimīgs.

Latvijas Ārstu biedrība un LĀZA

Dr. Jāņa Lediņa piemiņai

(1944–2024)

Dr. Jānis Lediņš dzimis 1944. gadā Rīgā, laikā, kad Eiropa atradās kara un pārmaiņu krustpunktā. Tāpat kā daudzas latviešu ģimenes, arī Lediņu ģimene 1944. gadā devās bēgļu gaitās, pametot Baltiju un nonākot Lībekā, Vācijā. Vēlāk, Jānim esot apmēram sešus gadus vecam, ģimene pārcēlās uz Karlskogu Zviedrijā – pilsētu, kas kļuva par viņa bērnības un jaunības mājām.

Jānis uzauga Karlskogā, kur arī absolvēja vidusskolu. Nācis no ārstu ģimenes – tēvs Oļģerts Lediņš (1905–1977) un māte Aina Lediņa (1915–1974) –, viņš dabiski izvēlējās medicīnas ceļu. Medicīnas studijas Jānis pabeidza Upsalas Universitātē, un turpat arī aizritēja lielākā daļa viņa profesionālās dzīves.

Dr. Lediņš strādāja par ģimenes ārstu veselības centrā Upsalā – profesijā, kur svarīga ir ne tikai medicīniskā kompetence, bet arī cilvēciska klātbūtne. Pacienti viņu augstu vērtēja par sirsniņu, atvērtu un sociālu attieksmi, vienlaikus cienot viņa stingro profesionālo ētiku un personisko integritāti. Viņš prata būt tuvs cilvēkiem, saglabājot cieņu pret privātumu – gan savu, gan citu. Ārpus darba Jānis bija zinātkārs un atvērts pasaulei. Viņam patika ceļot, un dzīves laikā viņš apmeklēja neskaitāmas Eiropas valstis – gan pilsētas, gan piejūras vietas. Jānis runāja vairākās valodās, tostarp latviski, un kopš 1992. gada daudzkārt viesojās Latvijā, uzturot saikni ar savu dzimteni.

Dr. Jānis Lediņš (1944–2024)

Gandrīz visu mūžu Dr. Lediņš baudīja labu veselību. Tikai pēdējos gados viņa veselības stāvoklis sāka pakāpeniski pasliktināties. Līdz pat pēdējām desmit dzīves dienām viņš varēja būt mājās, sev ierastajā un drošajā vidē. Šīs pēdējās dienas Jānis pavadīja Upsalas Universitātes slimnīcā, kur 2024. gadā mierīgi aizgāja mūžībā.

Viņš nodzīvoja ilgu, piepildītu un notikumiem bagātu dzīvi, ko dalīja kopā ar savu sievu Britu Lediņu.

Dr. Jānis Lediņš paliks atmiņā kā ārsts ar sirdsapziņu, cilvēks ar iekšēju stāju un latvietis, kurš savu dzīvi veidoja starp kultūrām, nezaudējot saknes.

Ar cieņu, Brita Lediņa Karlstrēma

In memoriam

Mūžības ceļā devušies LĀZA biedri:

Silvija Hoag, MD (1926-2024)

Andrejs Krūmiņš, MD (1936-2024)

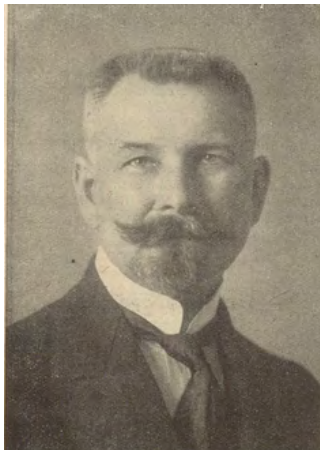
Aicinām latviešu medicīnas profesionāļus un viņu ģimenes locekļus visā pasaulē dalīties ar ziņām par saviem radniekiem, draugiem vai kolēģiem, kuru saknes ir Latvijā, bet kuru dzīves un profesionālais ceļš aizvedis ārpus tās. LĀZA vēlas pieminēt un godināt visus savus biedrus un kolēģus, taču šobrīd tas ne vienmēr ir iespējams, jo trūkst informācijas. Jūsu iesaiste ir būtiska, lai saglabātu šo cilvēku stāstus, profesionālo devumu un piederību latviešu mediķu kopienai arī nākamajām paaudzēm. Lūdzu rakstiet: laza@lazariga.lv

Personības, kas savieno paaudzes

Mārtiņš Vesperis – vēsturnieks, Kamena Kaidaka – LĀZA biroja vadītāja

Izcili speciālisti savās nozarēs ir arī augstskolu pasniedzēji – tie, kas veidojuši medicīnas studiju saturu, akadēmisko domāšanu un profesionālos standartus vairākām nākamajām ārstu paaudzēm. Viņu lekcijas, prasīgums, attieksme pret pacientu un zinātni turpina dzīvot savu studentu darbā, pat tad, ja paši skolotāji jau aizgājuši mūžībā. Plašāki apraksti būs www.lazariga.lv

Farmaceitam Eduardam Zariņam - 150 (1876.19.11.-1947.23.07.)

*Prof. Eduards Zariņš
(1876.19.11.-1947.23.07.)*

Dzimis 1876. gada 19. novembrī Jaunraunas pagasta "Šautuēs" zemnieka Jēkaba Zariņa un Karlīnes ģimenē. Mācījās Jaunraunas pagastskolā un Kārļa Millera sešgadīgajā zēnu skolā, ko beidza 1896. gadā. Pēc iegūtās aptiekas prakses Astraļā, E. Zariņš iestājās Tērbatas universitātē, kuru beidza 1904. gadā. Gadu vēlāk nolika farmācijas maģistra pārbaudījumus Maskavas universitātē (1905). Pēc tam aizbrauc uz Vāciju papildināties analītiskās ķīmijas nozarēs un specializējās pazīstamā prof. Frezeniusa institūtā uztura un baudu vielu ķīmijā, sākumā kā praktikants, vēlāk kā asistents (1906-1907). Tālāk sekoja pētniecības un pedagoģiskais darbs Krievijas augstskolās, bet 1919. gada aprīlī E. Zariņš atgriezās Latvijā un 1919. gada augustā Latvijas izglītības ministrs Kārlis Kasparsons viņu iecēla par LU profesoru un Medicīnas fakultātes pirmo dekānu. 1920. gadā viņš pilnībā pārgāja darbā uz Ķīmijas fakultāti, kur pildīja dekāna pienākumus, lasīja lekcijas uztura un baudvielu ķīmijā un farmācijas ķīmijā. No 1931. gada bija a/s "Farmācija" valdes priekšsēdētājs, organizēja ārstniecības preparātu ražošanu. Sarakstījis grāmatas par uzturvielām, ūdens izmeklēšanu, alkoholiskiem dzērieniem, vitamīniem, hormoniem, fermentiem u. c.

Par izciliem nopelniem zinātnē un pašaieliedzīga darbu augstskolā Latvijas Universitātē prof. Zariņam 1929. gada 28. sept. piešķīrusi *Dr. pharm. h. c.* grādu. Turklāt viņš ir apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni, ir Francijas goda leģiona, Beļģijas Sarkanā Krusta u. c. ordeņu kavalieris.

1944. gadā devās trimdā uz Vāciju. Te viņš bija Lādes latviešu komitejas loceklis un vietējas latviešu skolas direktors un skolotājs. Miris 1947. gada 23. jūlijā Lādē.

Ķirurgam Jānim Jankovskim - 150 (1876.07.02.-1925.06.12.)

*Prof. Jānis Jankovskis
(1876.07.02.-1925.06.12.)*

Dzimis 1876. gada 7. februārī zemnieka ģimenē Panevėžas apriņķa Poislīces muižā. Studējis medicīnas fakultātē Kijivas universitātē (1897) un Berlīnes universitātē (1899–1902). Piedalījies Krievijas-Japānas karā kā ķirurgs Krievijas Sarkanā Krusta Liepājas nodaļas virsnieku lazaretē Harbinā (1904–1905). 1910. gadā Tērbatas Universitātē aizstāvējis dr. med. disertāciju „Par šautiem un durtiem vēdera orgānu ievainojumiem”. Pirmā pasaules kara sākumā bijis ķirurgs Krievijas SK Rīgas komitejas lazaretē, bet no 1915. gada vadījis Latviešu strēlnieku bataljonu apvienoto lazareti. 1918. gada vasarā Jānis Jankovskis atvēris un vadījis Cēsu sanatoriju bijušajiem karavīriem un kara invalīdiem. 1918. gada 20. novembrī nodibinājis Latvijas Sarkanā Krusta (LSK) organizāciju un sācis aktīvi organizēt palīdzības sniegšanu bijušajiem kara gūstekņiem, bēgļiem, trūcīgajiem bērniem un citiem. 1919. gadā bijis LSK Rīgas slimnīcas galvenais ārsts. 1920. gadā Rīgā organizējis žēlsirdīgo mūsu kursu (skolas) izveidošanu. 1922. gadā organizējis kaulu tuberkulozes sanatorijas atklāšanu Krimuldas pilī. 1920. gadā Jānis Jankovskis ievēlēts par Latvijas Universitātes Medicīnas fakultātes docentu un Hospitālās ķirurģijas klinikas vadītāju (1920). 1924. gadā tika ievēlēts profesora amatā. Prof. Jānis Jankovskis miris 1925. gada 6. decembrī Rīgā.

Prof. Jānim Jankovskim veltīts sarikojums notiks 2026. gada 26.februārī plkst. 15.00 Jūrmalas muzejā (Tirgoņu ielā 29). Tajā ar priekšlasījumiem uzstāsies vēsturnieki Mārtiņš Vesperis un Maija Pozemkovska, bet Latvijas Sarkanā Krusta pārstāvēs Uldis Līkops.

Ziedojami un ziedotāji

Kāpēc mēs palīdzam un ziedojam?

Zaiga Alksne-Phillips - pediatre, LĀZA valdes locekle, kasiere

Mūsu rakstnieks un dzejnieks Jānis Rainis lugā "Zelta zirgs" ir teicis:

"Gūt var ņemot – gūt var dodot! Dodot gūtais – neatņemams."

Savā darbībā un sadarbībā LĀZA par savu moto ir izvēlējusies daļu no šī Jāņa Raiņa spārnotā izteiciena – "gūt var dodot". Tas ir formulējums, kas rosina dziļākas pārdomas. Lai izprastu, ko Rainis ar to patiesi domājis un ko nozīmē "gūt, dodot", ir vērts ielūkoties cilvēku patiesajos iemeslos piedalīties un atbalstīt labdarību.

Katra kopiena – neatkarīgi no tās lieluma – ir dzirksts, kas mūs vieno, dod piederības sajūtu un mudina atbalstīt, darboties un darīt kaut ko labu un nozīmīgu. Labdarība un ziedošana, lai kāds būtu iemesls – palīdzība krīzē nonākušai ģimenei, veselības vai dzīvību skarošu pētījumu finansēšana, medicīnas studentu atbalsts vai ieguldījums veselības aprūpes pieejamībā –, ir viens no spēcīgākajiem veidiem, kā paust līdzjūtību.

Tādēļ dabiski rodas jautājums – kāpēc cilvēki jūtas iedvesmoti ziedot savu laiku vai naudu, un kas viņus uz to mudina? Šeit ir dažas pārdomas, ar kurām vēlos dalīties.

Ziedošana savā būtībā ir dziļi cilvēciska – ne tikai praktiska, bet bieži arī emocionāla. Iespējamie iemesli, kāpēc cilvēki ziedo:

Personīgi motīvi

Cilvēki bieži ziedo tad, ja kāds stāsts ir aizskāris viņu sirdi – ja pats vai tuvinieks ir saskāries ar slimību, ja ir piedzīvots smags dzīves brīdis vai zināma organizācija, kas zinātniski pēta konkrētu problēmu un meklē risinājumus. Personiska pieredze padara ziedošanu jēgpilnāku, un ziedotājs nereti izjūt pateicību, empātiju vai pat dziedināšanu.

Vēlme būt daļai no kaut kā lielāka

Ziedojot cilvēks kļūst par kopīga mērķa daļu. Tas sniedz iedvesmu un gandarījumu par ieguldījumu kādā nozīmīgā un sabiedrībai labvēlīgā procesā.

Pārliecība, ka ziedojums tiešām ko maina

Cilvēki biežāk ziedo, ja saprot, kam līdzekļi tiks izmantoti, un uzticas saņēmējam. Piemēram: 25 eiro nodrošina ēdienu ģimenei nedēļas nogalē, 50 eiro – siltu mēteļi studentam, 100 eiro – medicīnas studenta dalību zinātniskā kursā. Uzticamība un atskaitīšanās ir būtiska.

Personīgs prieks un gandarījums

Ziedot ir patīkami. Rodas tā dēvētā "palīdzības eiforija" – smadzenēs izdalās dopamīns, kas rada prieka, viegluma un piepildījuma sajūtu

Dr. Zaiga Alksne-Phillips, LĀZA kasiere

apzinoties, ka esi palīdzējis citam.

Iedvesmojoša organizācija vai tās līderi

Cilvēki ziedo, ja redz skaidru mērķi, reālus rezultātus un godīgu komunikāciju. Atklātība, pateicība ziedotājiem un rezultātu demonstrēšana veicina vēlmi iesaistīties.

Labestības "lipīgums"

Redzot citus palīdzam un ziedojam, rodas vēlme rīkoties līdzīgi. Laba rīcība iedvesmo.

Dzīves jēgas meklējumi

Ziedošana ir taustāms veids, kā dzīvot saskaņā ar savām vērtībām. Tā pārvērš līdzjūtību rīcībā un ļauj klusībā justies kā cilvēkam, kurš ir paveicis ko nozīmīgu.

Var teikt, ka visam pamatā ir cilvēcība. Cilvēki ziedo, jo viņiem rūp. Viņi ziedo, jo ir aizkustināti – ar stāstu, cilvēku, organizāciju vai mirkli, kas atgādina: mūsu dzīves ir savstarpēji saistītas daudz ciešāk, nekā ikdienā apzināmies. Labdarība ir viens no skaistākajiem cilvēcības atspulgiem – pierādījums tam, ka pasaule joprojām ir vieta empātijai, dāsnumam un cerībai.

LĀZA ziedotāji 2025

Ziedojuums LĀZA darbībai

Andrejeva-Wright, Līva	USD	100.00
Balodis, Anita	USD	300.00
Bārzdiņš, Atis	USD	1000.00
Berger-Priede, Antra	USD	60.00
Dreimane, Daina	USD	1000.00
Flude, Inese	EUR	40.00
Galejs, Laris	USD	500.00
Galejs, Laris	EUR	500.00
Grūbe, Baiba	USD	250.00
Grūbe, Pauls	USD	550.00
Kaidaka, Kamena	EUR	50.00
Kivulis, Juris	EUR	120.00
Kravis, Margers	EUR	140.00
Krustiņš, Eduards	EUR	155.00
Ķerāns, Viesturs	EUR	20.00
Levits, Linards	EUR	20.00
Mačs, Juris	USD	500.00
Mežals, Matīss	EUR	35.00
Neiders, Mirdza	USD	500.00
Phillips, Zaiga	USD	160.00
Urtāne, Alda	USD	850.00
Vinters, Harry	USD	30.00
Zariņš, Bertrams	USD	250.00
Zariņš, Kristaps	USD	200.00
Zvārgulis, Jānis	USD	200.00

Ziedojuums Ukrainas atbalstam

Andrejeva-Wright, Līva	USD	100,00
Bārzdiņš, Atis	USD	6269,00
Bite, Uldis	USD	100,00
Blakis, Pārsala	USD	100,00
Dreimane, Daina	EUR	1000,00
Flude, Inese	EUR	100,00
Galejs, Laris	USD	1000,00
Graudiņš, Andis	EUR	100,00
Grūbe, Pauls	USD	50,00
Janners Ertel, Inta	USD	100,00
Kaidaks, Sandris	EUR	100,00
Lazovskis, Juris	USD	6990,00
Linares, Annemarija	EUR	50,00
Niedrītis, Eriks	USD	1000,00
Phillips, Zaiga	EUR	3000,00
Rācenis, Kārlis	EUR	650,00
Šlesers, Maija&Juris	USD	100,00
Urtāne, Alda	EUR	1000,00
Začesta, Vita	EUR	100,00
Zapp Zinta	EUR	100,00

LĀZA kases pārskats

IENĀKUMI: USD 10,560.00
EUR 5,200.00

Biedru nauda: USD 4,110.00
EUR 4,120.00

Ziedojuumi : USD 6,450.00
LĀZA darbībai EUR 1,080.00

Ziedojuums no Ojāra Veides fonda Prof. Ilmāra Lazovska
Fonda stipendiātiem: USD 6,990.00 (2025.g) un
USD 6,190.00 (2026.g)

Ziedojuuma akcijā „Atbalsts Ukrainai” saziēdotie līdzekļi -
EUR 20,000.00 ieskaitīti biedrības „Ukrainas un Latvijas
draudzības biedrība” kontā. Atskaite un apraksts
redzami atsevišķā publikācijā.

LĀZA IZDEVUMI (atskaitot augšminēto akciju):
USD 20,155.00

LĀZA galvenie izdevumi ir saistīti ar "Apkārtrakstu" – tā
sagatavošana, izdošana un izsūtīšana (EUR 7667.00), tai
skaitā 1166.00 EUR ir pasta izsūtīšanas izmaksas.
Izdevumi (EUR 7640.00), pieminot dažus, ir saistīti ar
LĀZA administratīvo darbu, publikācijām presē, u.c. ar
biroja darbību saistītām tehniskām izmaksām. LĀZA
mājaslapas uzturēšana, informācijas aktualizācija – EUR
540.00, Latvijas Ārstu kongresa laikā Vēstures tēžu
konkursa balvas - EUR 360.00. Paldies Kamenai
Kaidakai, kas organizē LĀZA darbību Latvijā.
Izdevumi USD saistīti ar Prof. Ilmāra Lazovska Medicīnas
fonda stipendijām (USD 2225.00), ZOOM platformas
abonēšanu (USD 759.00), nodokļu speciālistam (USD
650.00), PayPal komisija (USD 365.00)

2025.gada 31. decembrī *Bank of America* LĀZA konta
atlikums ir USD 35,462.00 (USD 3875.00 ir atlikums no
Dr. Laumas Upelnieks-Katis ziedojuuma jauniešu garīgās
veselības problēmu risināšanai).

Ja ir jautājumi par šo sniegto LĀZA kases pārskatu,
biedru naudu vai ziedojuumu, lūdz sazināties ar
Dr. Zaiga Alksne-Phillips zap@uw.edu
vai tel. ASV 425822 7272.

Sīrsnīgi pateicos Dr. Atim Bārzdiņam par sadarbību un
palīdzību kases darbā! Dr. Bārzdiņš veiksmīgi kārtoja
PayPal maksājumus un ziedojuumu uzskaiti.

**Paldies visiem LĀZA biedriem, kas nomaksājuši
biedra naudu un ir ziedojuši LĀZA!**

LĀZA ASV ir sabiedriskā labuma bezpeļņas organizācija.
Neviens no valdes locekļiem nav atalgots un nesaņem
honorāru par piedalīšanos LĀZA valdes darbā.

Ziedojuumiem LĀZA ir nodokļu atlaides ASV.
(*The Latvian Medical And Dental Association is a
Qualified 501 (c) (3) and all donations to LĀZA are tax
deductable in USA.*)

Pateicībā, Zaiga Alksne-Phillips, LĀZA kasiere

Ar suņu pajūgu pāri Lapzemei

Alda Urtāne - ginekoloģe dzemdību speciāliste, LĀZA sekretāre

Ceļojuma aprakstā bija skaidri un gaiši rakstīts – katram būs jā rūpējas par saviem suņiem. Tas nozīmē – apmīļot, dot ēst un dzert, apkopt ķepas, iejūgt un izjūgt kamanas. Citiem vārdiem sakot – cilvēks un suņu bars ir viena liela ģimene, kur cilvēks uzņemas visu atbildību. Bet man ir paniskas bailes no suņiem. Bērnībā mēs augām pie vecmammās Krievijas pierobežā. Līdz tuvākajam veikalam bija jābrauc ar velosipēdu vairāki kilometri. Vienā šādā braucienā mani sakoda klaiņojošs suns. Tomēr es braucu. Un šis ir stāsts par manas dzīves skaistāko ceļojumu.

Ceļojumam mani pieteica Beāte – mēs kopā pirms gada ceļojām pa Kolumbiju. 2025. gada sākumā Beāte man zvanīja un teica, ka man noteikti ar viņu ir jābrauc uz Lapzemi. Ir palikusi tieši viena brīva vieta. Beāte ir ļoti neparasts cilvēks. Iespējams, ka autiskā spektra īpatnības liek viņai uz pasauli paskatīties citādāk un cilvēkus saprast un redzēt dziļāk. Es piekritu, paļaujoties, ka Beāte ir novērtējusi manu fizisko varēšanu, un es braucu uz Lapzemi.

Luleo lidosta atrodas Zviedrijas pašos ziemeļos. Mājās zied pavasara puķes, bet šeit vēl ir dziļa ziema. Uzvelku silto cepuri, dūnu cimds un jaku.

It kā nav lieli mīnusi, bet vējš pūš cauri kauliem. Stāvam autobusa pieturā un gaidām autobusu. Lai sasildītos, lēkājām no vienas kājas uz otru un mēģinām nepalaist garām vajadzīgo autobusa numuru. Autobusa šoferis mūs pazīst jau pa gabalu – tā satuntulējušies var braukt tikai uz ziemeļiem.

Ātri paliek tumšs. Autobusā mēs esam vienīgās pasažieres. Šoferis klausās kantrī mūziku. Viņš varētu būt Ziemassvētku vecītis.

Šķērsojam Polāro loku. Beāta lasa grāmatu, bet mani māc arvien lielākas bažas par to, kas notiks nākamās nedēļas laikā.

Viesu māja ir ļoti vienkārša. Lejā ir virtuve, kas izskatās gandrīz kā studiju laika kopmītnes. Pagrabā ir sauna. Otrajā stāvā ir guļamistabas. Ar Beātu sēžam virtuvē, dzeram zāļu tēju un ēdam līdzī paņemtās maizes ar pesto. Mums piebiedrojas gara auguma vīrietis. Kā izrādās, viņš ir mūsu grupas trešais dalībnieks – Leo. Leo lepni izvelk melno šokolādi (96 %) un sāk iepazīstināt ar sevi. Skatos uz viņu un domāju, ka Dons Kihots, iespējams, izskatījās tieši tāpat – tievs, garš, ar pusgariem matiem un sapņainām acīm. Leo ir šķīries pensionārs, kurš apceļo pasauli. Tikko viņš ir atgriezies no Antarktīdas. Ak jā – ar suņiem viņš brauks jau otro reizi. Pa nakti Leo guļ man tieši aiz sienas un neganti krāc. Varbūt tādēļ viņš ir šķīries.

25.marts. plkst. 9:39

Nākamajā dienā pēc mums ierodas Stīna un Matti. Stīna nodarbojas ar loģistikas jautājumiem, bet Matti būs mums līdzī ceļojumā. Sasēžamies džipveidīgā autobusā un braucam uz ekspedīcijas sākuma vietu. Mūs sagaida apmēram piecdesmit suņi. Suņi izskatās diezgan draudzīgi, bet īsti neko nevar zināt.

Stīna izsniedz katram silto kombinezonu un zābakus, kas izskatās pēc velteņiem ar galošām.

– Un tagad mēs iesim pakaļ suņiem, – saka Stīna.

Kombinezonā knapi varu pakustēties, bet dodos suņu virzienā. Katram izsniedz divus suņus un liek doties pa apladojušu nogāzi lejā līdz ezeram, kur stāv kamanas. Suņi nesas nenormālā ātrumā, kombinezonā knapi var pakustēties. Ceļš ir ļoti slidens. Mani pārņem panika, bet cenšos elpot.

Līdzīga sajūta ir tad, kad operācijas laikā sākas neparedzēta asiņošana. Es vienkārši cenšos darīt labāko, ko tajā mirklī varu izdarīt.

Lejā mūs sagaida jau sapakotas kamanas. Ieliekam savu transporta somu iekšā. Pēc tam seko tieši desmit minūšu apmācība, kā vadīt kamanas, bremzēt un vadīt suņus.

Beāta man pieliecas pie auss un iečukst – tikai nekādā gadījumā braukšanas laikā nelaid vaļā rokturus. Mana panika sāk augt augumā. Papildu asumu piešķir suņu sasaukšanās, kas izklausās pēc satrakojušos karavīru bara pirms kaujas.

Sarunājam, ka pirmais brauks Matti. Viņš ir grupas vadītājs. Viņam seko Leo. Man esot viņš jāpieskata. Pie sevis nosmejos, jo visdrīzāk nāksies pieskatīt mani, nevis viņu. Pēc Leo esmu es. Pašās beigās ir Beāte. Viņa ar suņiem ir braukusi jau vairākas reizes.

Domās iztēlojos viduslaiku spīdzināšanas metodi, kad rokas un kājas piesēja pie zirgiem un tad palaida tos auļos. Ļoti līdzīga situācija. Suņi ir satrakojušies, un ceļa sākums ir pāri aizsalušam ezeram. Pa ledu gandrīz nav iespējams nobremzēt. Mani pirksti ir iekrampējušies rokturos līdz maksimumam, jo palaist stūri nedrīkst. Ezera otrajā pusē sāku elpot. Satraukums pamazām norimst. Cenšos domāt pozitīvi. Ja es nevaru mainīt notikuma gaitu, tad vismaz varu mainīt attieksmi. Sajūtas paliek arvien labākas. Reizēm ar vienu roku turu stūri, bet ar otru varu izšņaukt degunu vai uztaisīt fotogrāfiju. Šeit ir ļoti, ļoti skaisti. Pusdienās ugunskurā cepam karstmaizes. Šis ir garšīgākās karstmaizes manā mūžā. Matti stāsta par savu bērnību un skolu. Viņš ļoti daudz laika pavada dabā. Vasarā – kanoe laivu braucieni, ziemā – suņu braucieni, bet pavasaris un rudens ir sagatavošanās laiks. Viņi pārskata inventāru, papildina "Instagram" kontu utt. Matti un Stīna esot iepazinušies internetā. Viņš saka, ka ziemeļos ir grūti atrast meiteni.

Pēc pusdienām braucam uz pirmo nakšņošanas vietu. Tā ir maza mājiņa – tikai viena istaba. Pa labi ir galds, pa kreisi guļamlāva, bet pa vidu krāsniņa. Pabarojam suņus un sagatavojam visu naktsguļai. Uz krāsniņas pannā top vakariņas. Mēs sēžam ap galdu un vienkārši runājamies. Sajūta ir ļoti dīvaina – nav interneta, nav telefona sakaru un nav elektrības. Vienīgais gaismas avots ir svece galda vidū un pieres lukturītis. Ir tāda sajūta, ka esam pilnīgi citā pasaulē. Pēc izdzertās tējas ir jāiet nokārtot dabiskās vajadzības. Ciešos līdz pēdējam, jo ārā ir tiešām auksti. Atveru mājas durvis un redzu ziemeļblāzmu. Mani ceļabiedri arī izskrien ārā, un mēs kopā, elpu aizmūrējuši, baudām skatu.

Pa nakti mums uz lāvas pievienojas pāris suņu. Tā nu mēs guļam kopā – suņi un cilvēki. Biju tik nogurusi, ka nedzirdēju, kā Leo krāc.

25.marts plkst. 10:27

26.marts plkst.14:28

No rīta savācam suņu kakas un dodamies ceļā. Šodien daudz braucam pa aizsalušiem ezeriem. Ir stiprāks vējš un pārskatāmāka apkārtnē, tāpēc ir daudz vieglāk saglabāt līdzsvaru. Šoreiz nakšņojam vēl mazākā namiņā – apmēram desmit kvadrātmetru platībā.

Vieta ir tikai divām divstāvu gultām un nelielam galdam. Pie galda vienlaikus var sēdēt tikai trīs cilvēki. Ceturtais vienkārši sēž uz gultas. Visi vakara darbi ir apdarīti. Interneta nav. Jāizdomā kaut kāda izklaide. Beāte un Leo visu laiku sūdzas par pretējo dzimumu, tādēļ nolemjam viņus abus saprecināt. Kā saka – lai miers mājās. Matti ir mācītājs, tātad šeit viņš ir galvenais. Es esmu lieciniece. Sapucējam jaunlaulātos. Leo ir garas, skaistas ūsas — sarullētas tās izskatās ļoti interesanti. Beāte izskatās pēc kaķa, kas pēc garas dienas ir saritinājies uz dīvāna. Nu, tādi divi balodiši! Sakām, ka kāzu nakts nebūs, jo ārā naktī ir ļoti auksti. Mēs nevaram atstāt viņus šonakt divatā. Mēs jau esam iegājuši ritmā – dzīvojam kā liela, saticīga ģimene. Reizēm domāju, kā tas ir – vadīt ekspedīcijas ar pilnīgi nepazīstamiem cilvēkiem. Ļoti labi, ja visi spēj pielāgoties. Matti saka, ka cilvēku attiecībās visu var sarunāt. Daudz sliktāk ir tad, ja cilvēki sāk nežēlīgi izturēties pret suņiem. Šodien braucam tikai pa aizsalušiem ezeriem. Temperatūra ir ap nulli. Ledus virskārta ir izkususi. Mēs braucam pa vienu lielu peļķi. Ir tāda sajūta, ka ledus neizturēs un es tūlīt nogrimšu ezera dzelmē. Pāris dienas viss bija tik labi, bet tagad atkal virsū nāk panika. Otra lieta – bail apstāties un nokārtot dabiskās vajadzības. Ciešos līdz pēdējam. Ezers ir milzīgs, līdz otram krastam vēl ilgi jābrauc. Pa ūdeni kamanas slīd lēni. Suņi ir noguruši. Reizēm viņi atskatās uz mani un ar acīm saka: “Palīdzi taču!”. Ar vienu kāju stāvu uz sliedes, bet ar otru stumju ragavas. Šeit mums ir jāsadarbojas – jo ātrāk tiksīm ezeram pāri, jo labāk. Šonakt nakšņosim civilizācijā. Pa šīm dienām neesam mazgājušies, jo ir ļoti auksti. Ja ir vēlme, var noberzties ar sniegu, bet īsti nomazgāties nevar. Dušā pirmais iet Leo.

26.marts plkst. 11:44

Mēs pārējie pakojam ārā mantas. Un tad no dušas atskan ekstāzes pilni kunksti. Mēs ar Beāti iespurdzamies. Cik maz vajag pilnai laimei! Pēc siltas dušas un vakariņām sēžam pie galda un dzeram tēju. Sākas ikvakara filozofiskās sarunas. Matti stāsta par dzīvi ziemeļos. Jokkmokā (vietā, kur dzīvo Matti) apkaimē ir viens vienīgs ģimenes ārsts. Viņš ārstē visus — gan cilvēkus, gan dzīvniekus. Parasti pie viņa iet tikai mirstoši cilvēki, jo pārējie ārstējas paši. Ārstēties pie šī ģimenes ārsta esot ļoti bīstami, bet neviens cits ārsts nav ar mieru šeit strādāt. Pie speciālistiem jābrauc trīs stundas ar autobusu līdz Luleo.

Matti stāsta par ziemas tumsu. Ļoti daudzi cilvēki sāk lietot alkoholu un kļūst agresīvi. Daudzi sajūk prātā. Vardarbība ģimenē un alkoholisms iet roku rokā. Viņš stāsta arī par suņiem. Covid laikā ekspedīcijas nenotika, bet suņi tāpat bija jābaro. Pagājušajā ziemā viņš iztērēja visu iekrāto naudu. Kas notiks nākotnē, īsti nebija zināms – vai viņš vispār spēs izdzīvot, vai arī visi suņi būs jānošauj. Viņa acis sariešas asaras. Telpā valda pilnīgs klusums. Katrs domā savas domas. Es domāju par suņiem. Kā tas ir – būt atbildīgam par piecdesmit dzīvniekiem? Vai es tā varētu?

Nākamajā dienā braucam pa slaveno Karaļa taku. Ceļš vijas kalnā augšā un lejā. Daudz jādomā par balansu, lai kamanas neapgāztos un pats neietriektos kādā kokā. Fotografēt nav iespējams. Domāju, kā ir piedalīties sacensībās, kur ar suņu kamanām brauc vairākus simtus kilometru.

Braucam cauri mazam ciematīņam. Cilvēki šeit nodarbojas ar ziemeļbriežu audzēšanu. Mājiņas ir mazas. Atceros, ka vecmamma stāstīja par savu bērnību – visa ģimene dzīvoja vienā istabā: vecāki un septiņi bērni. Pilnīgi nekādas privātās dzīves.

30.marts plkst. 16:49

Pēc pusdienām sākas sniegputenis. Knapi var saskatīt priekšā braucošas kamanas. Ar šalli aizsedzu lielāko daļu sejas, redzamas paliek tikai brilles. Sajūta ir kā Ziemassvētkos. Pie sevis dungoju: "Reiz mežā dzima eglīte."

Naktsmītnē mūs sagaida vairāki ceļotāji. Visi ap krāsniņu ir izkāruši slapjās drēbes. Gaiss ir piesūcies ar mitrumu, logi aizsvīduši. Matti šodien nav labā noskaņojumā. Viņš liek mums gatavot ēst un komentē katru mūsu kustību. Leo un Matti gandrīz sakaujas. Abi iziet ārā izrunāties. Katram gadās sliktas dienas. Namiņā iepazīstamies ar pāri no Čehijas. Viņi pārgājienā dodas ar slēpēm, somas atrodas kamanās. Sieviete slikti runā angliki, tāpēc galvenais runātājs ir viņas vīrs. IZRĀDĀS, ka pēc Covid epidēmijas viņi nolēmuši apskatīt pasauli. Ja nu šī ir pēdējā iespēja? Lielās pilsētas viņus neinteresē – jo mazāk cilvēku, jo labāk.

Pa nakti turpina snigt. Matti vairākas reizes dodas apraudzīt suņus. Arī Leo vairākas reizes pa nakti iet ārā – mitrajā namiņa gaisā viņam ir grūti elpot. Pirmo reizi domāju par mājām. Kā viņiem tur iet? Piezvanīt nevar, jo šeit nav zonas. No rīta visi agri ir augšā. Katrs grabinās ar savām mantām. Nav iespējams pagulēt. Rokas pulkstenis rāda 100 % atjaunotas enerģijas rezerves. Galīgi tā nejūtos – sajūta, it kā iepriekšējā vakarā būtu svinēts un lietots alkohols.

Mēs esam vienīgie namiņā ar suņu pajūgu. Visi iet pētīt suņus, bet mēs pētām viņu slēpes un kamanas. Pēc brokastīm namiņš jāsakārto un jāatstāj gatavs nākamajiem nakšņotājiem – tas ir nerakstīts likums. Eju uz āliņģi pēc ūdens, bet vīrieši skalda malku. Pa ceļam iekāpju suņu kakās un skaļi lamājos. Labi, ka latviski šeit neviens nesaprot.

Pa nakti ir sasnidzis tik daudz sniega, ka reizēm iegrimstam līdz viduklim. Pirmajā pagriezienā manas kamanas apgāžas. Es un viens mans suns esam apakšā. Biezais kombinezons ļoti ierobežo kustības. Knapi tiekam laukā, bet adrenalīna līmenis ir uzkāpis līdz maksimumam. Šodien skati ir vienkārši fantastiski – kalni, ezeri, meži. Es saprotu, kādēļ Karaļa taka ir viens no skaistākajiem pārgājieniem pasaulē. Vakarā nonākam pasaules skaistākajā namiņā. Sēžam uz terases un baudām skatu uz ezeru. Leo meitenēm izmaksā alu. Vakarā ejam pirtī – kārtīgi sakarsējamies un pēc tam ejam ārā berzēties ar sniegu. Sajūta tāda, it kā ādā iedurtos simtiem mazu adatiņu. Šonakt guļu kā zīdāinis.

28.marts plkst. 14:49

Pa nakti sniega virskārta ir sasalusī. Pabarojam suņus un "ar pilnu bremzi" braucam lejā no kalna. Leo ir noguris, vairākas reizes zaudē līdzsvaru un nokrīt, pamatīgi saskrāpējot roku. Iztīrām brūci un dodamies tālāk.

Šodien visu laiku gribas ēst. Pusdienās notiesāju divas porcijas zupas un apēdu lielu daļu našķu krājumu. Arī mans organisms ir noguris. Šodien ainava izskatās kā filmās par Sibīriju – daudz šauru egļu, lai sniegs nevarētu nolauzt zarus. Vēlāk eglītes nomaina mazie bērziņi, tad pazūd arī tie, un sākas ziemeļu kļajumi. Vējam nav, kur aizķerties, tāpēc ir sevišķi auksti. Kamanām ir grūti noturēt līdzsvaru, jo vējš pūš prom no sliedēm. Suņi ir noguruši. Es turos pie kamanām un skrienu viņiem līdzī. Skriet kombinezonā nav viegli – kājas pinas savā starpā, reizēm nokrītu uz ceļiem, pieceļos un skrienu atkal.

Pusdienu pārtraukumā vairs nevaru pakustēties. Matti ņem lāpstu un izrok pusdienošanas alu. Es apbrīnoju viņa spēka rezerves. Gribu palīdzēt, pieceļos, bet aizmirstu pieturēt sēžamo paklājiņu. Jau nākamajā mirklī vējš to ir aiznesis. Pēc pusdienām Matti saka, ka nākamais posms būs visbīstamākais visā ceļojumā. Brauksim pa stāvu nogāzi, ceļā būs daudz koku un akmeņu. Mums jāmēģina nenosisities. Visu ceļu lūdzu Dievu, lai dzīvi tiekam lejā. Ceļš ir ļoti stāvs un apledojs. Leo nenotur kamanas un ietriecas kokā. Suņi aizskrien vieni paši. Leo pieceļas ar sāpēs saviebtu seju – redzams, ka viņš ir pamatīgi sasities. It kā lauztu kaulu nav. Matti aptur viņa suņu pajūgu, un turpinām ceļu.

30.marts plkst. 15:01

31.marts plkst. 13:12. Alda Urtāne

Kalna pakājē ir māja. Pagalmā mūs sagaida Stīna. Apskaujamies kā sen neredzēti draugi. Grūti noticēt, ka ceļojums ir beidzies. Suņi atpūšas, bet mēs ejam pirtī un pēc tam vakariņās. Pirms vakariņām pavāri grib teikt runu – tā esot tradīcija. Šovakar viņi runā par meža peldi: jāiet mežā un jāieklausās visās savās maņās, sākumā aizverot acis, lai labāk dzirdētu skaņas, sajustu vēju, sūnas, kokus. Varbūt vēl palikušas meža ogas. Ļoti emocionāls vakars.

Pēc vakariņām nolēmju aiziet pie saviem suņiem. Senja ir viskaraliskākā no mana bara. Viena viņas acs ir zila, otra brūna. Viņa vienmēr sēž ar taisnu muguru un tiešām izskatās pēc karalienes. Mēs abas sēžam sniegā. Es stāstu viņai par savām sajūtām. Pār vaigu norit asara. Senja nolaiza manu seju. Mēs saprotamies bez vārdiem.

Jau rīt mums katrai būs jauna diena. Es došos ceļā uz mājām, bet viņa gatavosies jaunai ekspedīcijai. Šis viennozīmīgi ir emocijām bagātākais ceļojums manā dzīvē. Vai es gribētu kaut ko tādu darīt vēlreiz? Droši vien ka nē. Ir tik daudz vietu, kur vēl nav būts.

Aicinām pievienoties LĀZA

Aicinām medicīnas jomas profesionāļus atjaunot savu dalību Latviešu ārstu un zobārstu asociācijā (LĀZA) vai pievienoties tai pirmo reizi.

Kopā mēs veicinām medicīnas attīstību, profesionālo izglītību, starptautisko sadarbību un Latvijas medicīnas vēstures saglabāšanu.

Iesaistoties LĀZA darbībā, Jūs kļūstat par daļu no globāla profesionāļu tīkla, ko vieno kopīgas vērtības, izcilība un atbildība pret nākamajām paaudzēm.

Vienlaikus aicinām biedrus un kolēģus rakstīt par sev zināmiem ārstiem un zobārstiem, sveikt kolēģus nozīmīgās dzīves un profesionālajās jubilejās, kā arī pieminēt tos, kuri devušies mūžībā. Tāpat aicinām iesniegt rakstus par savas nozares aktualitātēm, pieredzi un pārdomām, veidojot mūsu laika medicīnas notikumu hroniku – tā, kā to savulaik ar tālredzību un atbildību darīja LĀZA dibinātāji kopš 1947. gada.

LĀZA mērķis: visiem spēkiem veicināt veselības aprūpi un zinātnē iesaistītostudentu, rezidentu, ārstu un zobārstu izglītību un sadarbību, bet LĀZA ir atvērta arī citu nozaru speciālistiem, kas saistīti ar veselības aprūpi.

LĀZA moto ir nemainīgs jau daudzus gadus: "Gūt var dodot!"

Plašāka informācija par LĀZA aktivitātēm ir mājaslapā www.lazariga.lv

kā arī Facebook vietnē LĀZA Pasaulē.

LĀZA valde

Latviešu Ārstu un Zobārstu Apvienība
The Latvian Medical and Dental Association

LĀZA sanāksme XVI Latviešu Dziesmu un Deju svētku laikā ASV

Eriks Niedritis – ģimenes ārsts, LĀZA valdes loceklis

XVI Latviešu Dziesmu un Deju svētku ietvaros Latviešu Ārstu un Zobārstu apvienība (LĀZA) ceturtdien, **2. jūlijā**, rīko tradicionālo ārstu un zobārstu sanāksmi, uz kuru aicinām arī LĀZA dragus un interesentus.

Pasākums notiks no **plkst. 11.00 līdz 16.00**. Kent Country Club elegantajās telpās, 1600 College Avenue NE, Grand Rapids, MI 49505 (616) 363 6811.

Klubs slavens ar to, ka bijušais ASV prezidents Džeralds Fords bija aktīvs tā biedrs.

Pasākumu atklās LĀZA priekšsēdis **Dr. Juris Lazovskis** ar svinīgu uzrunu. Plānota arī Latvijas vēstnieces ASV **Elitas Kuzmas** dalība.

Programmas turpinājumā ar referātu uzstāsies **Dr. Annemarija Linaresa**, kura stāstīs par savu pārceļšanos no ASV uz Latviju un darbu pie ļoti nepieciešamās paliatīvās aprūpes attīstības Latvijā. Referātā viņa dalīsies personīgajā pieredzē, izaicinājumos un praktiskajos soļos, organizējot šo nozīmīgo palīdzību.

Dr. Diana Curran-Galejs, Mičiganas Universitātes profesore, stāstīs par aktualitātēm hormonaizvietojošajā terapijā.

Ludovic Mouttet, McGill Universitātes doktorants, dalīsies ar ieskatu cilmes šūnās un to izmantošanā medicīnā, īpaši uzmanību pievēršot pielietojumiem kardiovaskulārajā veselībā. Par Latvijas Medicīnas Fonda (LMF) jaunākajām aktualitātēm, stipendijām un turpmāko darbību informēs LMF jaunais prezidents **Dr. Aleksandrs Kalniņš**.

Sertificēta mākslu terapeite **Madara Sprūdža** atklās radošuma dziedinošo spēku.

Aicinām interesentus pieteikt savu uzstāšanos, savlaicīgi sazinoties ar organizatoriem.

Sanāksmi papildinās kultūras programma. Iepriekšējā reizē klātesošos priecēja tautas deju kopa "Dzirnas" no Latvijas ar aizraujošu priekšnesumu.

Arī šoreiz gaidāma īpaša kultūras daļa, kā arī garšīgas pusdienas un draudzīgas sarunas.

www.dziesmusvetki.us/lv

Lūdzam jau tagad atzīmēt kalendārā 2. jūliju (*save the date*) un aicināt piedalīties kolēģus – ārstus, zobārstus, medmāsas, citus medicīnas darbiniekus, kā arī draugus un viesus. Īpaši gaidīti ir jaunās paaudzes latviešu mediķi.

Aicinām laicīgi rezervēt viesnīcu numurus un iegādāties aviobiļetes, jo Grand Rapid lidosta ir neliela, un pieprasījums svētku laikā būs augsts.

Gaidām visus 2. jūlijā LĀZA pasākumā XVI Latviešu Dziesmu un Deju svētku laikā ASV.

Kaut arī citas latviešu profesionālās organizācijas vairs svētkos nesatiekas, LĀZA turpina šo skaisto tradīciju un cer uz Jūsu atbalstu un dalību.

Papildu informācija un pieteikšanās:

Dr. Eriks Niedritis

Tālr.: +1 917 797 8249

E-pasts: erikniedritis@msn.com

LĀZA preses draugi
pasaulē:

LAIKS

Latviesi.com

Latviete **LATVIETIS**

LATVIJA
AMERIĀ

#ESI·LV

BRĪVĀ LATVIJA

 PASAULES
BRĪVO
LATVIEŠU
APVIENĪBA

Latvijas ārsts
NACIONĀLAIS MEDICĪNAS ŽURNĀLS
1934. NOVEMBIS - DICEMBRIS

Grand Rapidi 2026 XVI Vispārējie latviešu dziesmu un deju svētki

**LĀZA sanāksme
2. jūlijā!**

Žurnāls "LĀZA Apkārtraksts" Nr. 174/2025
ir Latviešu ārstu un zobārstu apvienības (LĀZA) izdevums.
Iznāk kopš 1947. gada.

Žurnāls iznāk reizi gadā, to bezmaksas saņem LĀZA biedri un atbalstītāji.

Par žurnāla iegādi interesēties laza@lazariga.lv

Par rakstos pausto informāciju ir atbildīgs raksta autors.

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce obligāta.

Žurnālā izmantoti materiāli no LĀZA arhīva, P. Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja, kā
arī autoru un LĀZA biedru privātiem arhīviem.

10. LĀK fotogrāfiju autori: Jānis Brencis un Vīgo Zaļaiskalns.

1.vāka attēls – Ievas Prānes glezna "Baloži"

Redaktore: Kamena Kaidaka

Sagatavots: biedrība "Skaldu Raksti"

Tipogrāfija: Unitedpress